

MEMORIE VAN TOELICHTING

*Ontwerp van decreet
betreffende het onroerend erfgoed*

—24 januari 2013—

INLEIDING

1. Onroerend erfgoed

Het Vlaamse onroerend erfgoed is het resultaat van eeuwen menselijke activiteit. Het is de ruimtelijke en materiële neerslag van eeuwen socio-culturele en economische gebruiken. Zo bevat het Vlaamse cultuurlandschap nog altijd de sporen van vroegere bewoners, zoals ruimtelijke gehelen met landschapselementen, archeologisch en bouwkundig erfgoed. Dit erfgoed brengt het verleden dichtbij en maakt de geschiedenis levend. Erfgoed is een collectief bezit, dat wij hebben gekregen van de generaties van gisteren en eergisteren. Wij zijn er vandaag rentmeester van en het is onze plicht het aan de generaties van morgen en overmorgen door te geven. Daarom is het van het grootste belang deze erfgoedwaarden duurzaam te behouden en te beheren.

De concepten en acties voor dit 'behouden en beheren' zijn de voorbije decennia veranderd van een meer individuele of instrumentele benadering van één erfgoedelement naar de huidige en toekomstige maatschappelijke betekenis van onroerend erfgoed. Zoals het leefmilieu de randvoorwaarde vormt voor biodiversiteit, vormt onroerend erfgoed één van de randvoorwaarden voor de leefkwaliteit en de culturele sterkte van onze samenleving. Het originele karakter van het onroerend erfgoed in Vlaanderen heeft een niet onbelangrijke toeristische en economische waarde, dat meer aandacht verdient. Buitenlandse bezoekers ervaren de Vlaamse kunststeden in de eerste plaats als gezellige en aangename vakantiebestemmingen in een aantrekkelijk uniek historisch kader.

Onroerend erfgoed is een betekenisvolle bron van informatie over tijdperken, beschavingen en het dagelijkse leven in vroegere tijden. Het is van wezenlijk belang voor de kennis en de beleving van de geschiedenis van Vlaanderen. Verloren en ongedocumenteerde erfgoedwaarden betekenen daarom een onherroepelijk verlies van onschatbare en onvervangbare waarde. Gelet op de kwetsbaarheid en de uniciteit van de onroerenderfgoedwaarden en de waardevolle informatie die ze bevatten, zijn het duurzaam behouden en het beheren van de erfgoedwaarden opdrachten van algemeen belang en een uiting van beschaving.

2. Doelstellingen en beginselen van het onroerenderfgoedbeleid

Voor het huidige en toekomstige onroerenderfgoedbeleid baseert Vlaanderen zich op beginselen en doelstellingen uit internationale verdragen en de huidige regelgeving:

- het *duurzaamheidsbeginsel*: Algemeen en universeel geldend beginsel, dat refereert aan het VN-rapport 'Our Common Future' (1987) van de 'Brundtland-Commissie' en dat tijdens de VN Conferentie over Milieu en Ontwikkeling (UNCED) in '92 in Rio de Janeiro verder is uitgewerkt in de 'Verklaring van Rio' en de Agenda 21. Duurzame ontwikkeling wordt omschreven als "een ontwikkeling die tegemoetkomt aan de noden van het heden zonder de behoeftievoorziening van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen". De hierna genoemde Conventie van Faro noemt in artikel 5

erfgoedbescherming als centrale factor in de doelstellingen van duurzame ontwikkeling.

- het *algemeen zorgbeginsel* en *voorkomingsbeginsel*: Het algemeen zorgbeginsel geeft aan dat eenieder die redelijkerwijze kan vermoeden dat door zijn / haar toedoen schade aan het onroerend erfgoed wordt toegebracht, de nodige maatregelen moet nemen om die schade te voorkomen, te beperken en te remediëren. Voor archeologie betekent het voorkomingsbeginsel dat gestreefd moet worden naar het behoud in situ, eerder dan behoud ex situ.
- het *voorzorgbeginsel*: Het voorzorgbeginsel verwijst vooral naar zorg voor datgene wat (nog) onbekend of onzeker is. Het betekent dat men niet hoeft te wachten op een wetenschappelijke bevestiging of onderzoek om bij indirecte aanwijzingen, bijv. bij archeologische sporen of bij vermoeden van schade, iets effectief als dusdanig te beschouwen, bijv. als onroerend erfgoed of schade. Uit voorzorg moet er bij vaststelling van mogelijke sporen er vanuit worden gegaan dat er dus sprake is van archeologische sporen. Bij het vermoeden dat een beheermaatregel schade kan berokkenen, wordt aangenomen dat ze effectief schade berokkent.
- het *veroorzakersbeginsel*. Dit beginsel is voor alle aspecten van onroerend erfgoed toepasbaar (bijv. herstellen van schade). Voor archeologie wordt dit beginsel gehanteerd bij de financiering van het archeologisch beheer, waarbij dit beginsel gebaseerd is op de overweging dat het behoud van het archeologisch patrimonium slechts op doeltreffende wijze kan worden verzekerd, als de lasten en kosten hiervan ook worden toegerekend aan en gedragen door de veroorzaker van de schade / vernietiging van het archeologische patrimonium.
- het *integratiebeginsel*: Het integratiebeginsel houdt onder meer in dat de beginselen en bepalingen van het onroerend erfgoedbeleid, ook in andere beleidsdomeinen (bijv. leefmilieu, openbare werken, ...) een essentiële rol moeten krijgen. Hiermee onderstreept de Vlaamse decreetgever het groot gewicht, dat aan onroerend erfgoed moet worden toegekend.

3. De erfgoedconventies van de Raad van Europa

Verskillende internationale verdragen vestigen de aandacht op het belang van de diverse aspecten van het (onroerend) erfgoed. Zo tekent de Raad van Europa in conventies, verklaringen, conferenties, resoluties en aanbevelingen het beleidskader uit voor het behoud en het beheer van het Europese erfgoed. België ratificeerde bij de Raad van Europa de conventies van Granada, Firenze en Valletta, en bereidt de ratificatie van de conventie van Faro voor.

Alle erfgoedconventies zijn door de Vlaamse Regering ondertekend. Dit impliceert dat de regering ook de impliciete verplichting onderschrijft, dat er een beleid moet worden uitgestippeld om het behoud van onroerend erfgoed te verzekeren. Daarbij wordt meer en meer de erkenning van de betekenis voor de hele gemeenschap benadrukt. Beschermen wordt daarbij slechts beschouwd als een van de mogelijke instrumenten. Het gaat in totaliteit over het duurzaam behouden en beheren van erfgoedwaarden voor de toekomstige generaties en het bewust maken van de burgers voor de waarde van dit erfgoed.

Het verdrag voor de bescherming van het architecturale patrimonium van Europa (Granada, 3 oktober 1985)

Het verdrag van Granada behelst de bescherming van het bouwkundig erfgoed. De definities en doelstellingen hiervan zijn analoog aan die van de UNESCO-Conventie van 1972 betreffende de bescherming van het cultureel en natuurlijk Werelderfgoed

Het verdrag beklemtoont in de eerste plaats het belang van een wettelijke regeling omtrent het behoud van het bouwkundig erfgoed, zoals de opzet van beschermingsprocedures en bepalingen omtrent het toekennen van vergunningen tot slopen, bouwen en verbouwen. Daarnaast benadrukt het verdrag ook de cruciale rol van wetenschappelijk onderzoek, het inventariseren en het behoud van monumenten. Het verdrag strekt tot slot tot het bevorderen van een beleid betreffende bescherming en valorisatie van het patrimonium op het grondgebied van de aangesloten landen, het affirmeren van een Europese solidariteit omtrent het behoud van het patrimonium en het bevorderen van de internationale en -regionale samenwerking.

De Vlaamse regelgeving houdt op heden al ruimschoots rekening met de aanbevelingen van dit verdrag. Toch blijven bepaalde punten bijzondere aandacht vergen, zoals de goede verhouding tussen monumentenzorg en landschapszorg, alsook met de andere aspecten van de leefomgeving, zoals de ruimtelijke ordening en de zorg voor het leefmilieu. Ook het zoeken naar nieuwe functies voor monumenten, het regelen van toegankelijkheid en het sensibiliseren van de bevolking blijven meer dan ooit een uitdaging. Een bijzonder actueel aandachtspunt blijft tot slot de economische betekenis van de monumentenzorg: enerzijds brengt zij kosten met zich mee voor onderhouds- en restauratiewerken, anderzijds schept zij daardoor ook werkgelegenheid. In dit verband wordt gewezen op het belang van een gedegen beroepsopleiding van gespecialiseerde vak- en ambachtslui.

Het Europese verdrag voor de bescherming van het archeologisch erfgoed (La Valletta, 16 januari 1992)

Nog voor er in Vlaanderen effectief een wettelijke regelgeving in werking ging, werd op Europees niveau een nieuw verdrag ter bescherming van het archeologisch patrimonium goedgekeurd. Dit Verdrag van Valletta herzag de uit 1969 daterende Conventie van Londen en gaat in essentie over het behoud en de bescherming van het archeologisch erfgoed van Europa. Dit erfgoed is immers van wezenlijk belang voor de kennis van de geschiedenis van de mensheid.

Het verdrag stelt voorop dat archeologisch erfgoed best wordt bewaard op de plaats waar het zich in de bodem bevindt (het zogenaamde behoud in situ). Wanneer dit niet mogelijk is, moet er steeds zorg voor worden gedragen dat het aanwezige archeologische materiaal niet vernietigd of onherroepelijk verstoord wordt. In het geval een opgraving noodzakelijk is, voorziet het verdrag ook in een aantal basisregels inzake deponering en bewaring van het aangetroffen materiaal.

Het verdrag beklemtoont de maatschappelijke waarde van het archeologisch erfgoed en pleit voor een degelijke afstemming tussen archeologie en ruimtelijke ordening, waarbij participatie en samenwerking tussen archeologen, stedenbouwkundigen en planologen moeten resulteren in een betere bescherming. Daarnaast preciseert de Memorie van Toelichting van het verdrag, dat op basis van artikel 6 diegene, die verantwoordelijk is voor een ontwikkelingsproject ook de financiële lasten voor de financiering van archeologische opgravingen, onderzoek en publicaties moet dragen. Het Verdrag van Valletta beklemtoont het publieke karakter van het archeologisch erfgoed en vormt een institutioneel kader voor pan-Europese samenwerking.

De Vlaamse regelgeving houdt vandaag al rekening met een groot aantal elementen uit het verdrag, maar er zijn nog aandachtspunten, bijvoorbeeld op het vlak van het zorg- en veroorzakersbeginsel. Het zorgprincipe houdt in dat de eigenaar de plicht heeft om met zorg om te gaan met het archeologisch erfgoed dat zich in de ondergrond bevindt. Het veroorzakersbeginsel legt de kosten voor het noodzakelijke archeologische onderzoek als gevolg van ontwikkelingsprojecten bij de verantwoordelijken van deze projecten. Deze visie strookt ook met de bepalingen van de *Unesco Recommendation concerning the Preservation of Cultural Property endangered by Public or Private Works* (19 November 1968) en *Recommendation No. R (89) 5* van de Raad van Europa.

Het Europese landschapsverdrag (Firenze, 20 oktober 2000)

De Europese Landschapsconventie kan beschouwd worden als de belangrijkste katalysator van het landschapsbeleid in Europa. Het beoogt de bevordering van de bescherming, het beheer en de inrichting van het landschap en tracht een Europese samenwerking op het vlak van landschapszorg tot stand te brengen. Vanuit de idee dat het landschap een belangrijke factor voor de levenskwaliteit van de burger is, heeft het verdrag betrekking op het volledige Europese grondgebied, dat niet alleen natuurlijke en rurale gebieden maar ook stedelijke omgevingen omvat. Het betreft zowel landschappen die als uitzonderlijk worden beschouwd, als alledaagse en gedegradeerde landschappen. Het verdrag hecht dus niet enkel belang aan het behoud en de ontwikkeling van historische landschappen, maar ook aan het herstel van verstoorde landschappen of de vormgeving van nieuwe landschappen. Het gaat dan bijvoorbeeld om bebouwde perifere landschappen, havenlandschappen en andere landschappen.

De Europese landschapsconventie is het eerste internationale verdrag dat exclusief handelt over alle aspecten van het Europese landschap. De conventie beperkt zich dus niet tot het erfgoed- of cultuurhistorische aspect. Anders gezegd is een brede ("holistische") definitie van het landschap de sleutel tot een succesvolle implementatie van het verdrag in het nationale of regionale beleid en de regelgeving. Het verdrag benadrukt immers dat het landschap als een facet door de werkelijkheid en over de verschillende sectoren heen loopt.

Een aantal elementen van het verdrag zijn echter nog niet in het beleid of de regelgeving opgenomen. Dit decreet biedt de kans een aantal bepalingen van het verdrag verder te implementeren. Hier moet wel al opgemerkt worden dat de volledige implementatie van het verdrag een gezamenlijke opdracht is, waarbij alle sectoren een inspanning moeten leveren. Alleen dan kan het verdrag echt doorwerken in het Vlaamse beleid. Het verdrag is een

verdere stimulans voor de ontwikkeling van een ruimere visie op landschap, het beleid betreffende algemene landschapszorg en de relatie met andere beleidsdomeinen zoals ruimtelijke ordening, natuur, leefmilieu, landbouw en toerisme. Deze aanpak vergt doorgedreven overleg, bestuurlijke samenwerking en publieksparticipatie.

Kaderconventie over de bijdrage van het culturele erfgoed aan de samenleving (Faro, 27 oktober 2005)

Als Kaderconventie kadert deze conventie letterlijk de vorige 3 erfgoedconventies van de Raad van Europa. De conventie beschrijft waarom en voor wie de zorg voor het erfgoed belangrijk is en in welke mate die zorg bijdraagt tot een verhoogd welzijn van de gehele maatschappij. Daarnaast wordt het nieuwe begrip "erfgoedgemeenschap" gedefinieerd als een groep personen die waarde hecht aan specifieke aspecten van cultureel erfgoed die zij, in het kader van publieke actie, wenst te behouden en aan toekomstige generaties over te dragen. De zorg voor erfgoed wordt niet langer aan eigenaarschap gekoppeld. Wel bestaat er een gedeelde verantwoordelijkheid voor het erfgoed. Hier is een belangrijke taak voor het middenveld weggelegd.

Het verdrag gaat ervan uit dat erfgoed een mensenrecht is. Het recht op erfgoed houdt ook de plicht in het eigen erfgoed en dat van anderen, te respecteren. Het doel van de Kaderconventie is het erkennen van de "waarde" van cultureel erfgoed voor de samenleving. Er wordt van uitgegaan dat het erkennen van het publieke belang van erfgoed kan bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving, een duurzame economische ontwikkeling en meer sociale en territoriale cohesie.

De nakende ratificatie van deze Kaderconventie zal België en Vlaanderen ertoe verplichten het publieke belang van erfgoedbescherming te erkennen, de waarde van erfgoed te erkennen en te verhogen en erfgoedstrategieën aan te nemen. Verscheidene concepten en artikelen uit deze Kaderconventie zijn al opgenomen in de Vlaamse regelgeving, zoals het cultureel-erfgoeddecreet. Gelet op het sterk vernieuwend karakter van deze conventie, is verdere implementatie nodig, onder meer voor wat betreft het nieuwe concept van de erfgoedgemeenschappen, de bepalingen betreffende de democratisering van erfgoed en het zorgplichtbeginsel. Het Onroerenderfgoeddecreet geeft uitvoering aan dit beginsel.

4. De bestaande decreet- en regelgeving in het Vlaams Gewest

De grondwetsherzieningen van 1970, 1980 en 1988 hebben geleid tot de regionalisering van de bevoegdheden voor monumenten en landschappen. Anders dan in de overige gewesten, wordt binnen het Vlaams Gewest de bescherming en het beheer van monumenten, stads- en dorpsgezichten, landschappen en het archeologisch patrimonium geregeld door afzonderlijke decreten en bijhorende uitvoeringsbesluiten. Per beschermingsvorm gelden specifieke procedures en rechtsgevolgen ten aanzien van eigenaars en zakelijk gerechtigden en zijn ook andere premieregelingen, toezichts- en strafbepalingen van toepassing. Om een antwoord te bieden op nieuwe maatschappelijke behoeften zijn deze afzonderlijke decreten in de loop van de jaren meermaals gewijzigd en uitgebreid.

Wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, gewijzigd bij decreten van 14 juli 1993, 6 juli 1994 en 16 april 1996

De oorsprong van de wet van 1931 lag in de wens om monumenten en landschappen te beschermen omwille van "'s lands schoonheid". Hiertoe werd het mogelijk om monumenten en landschappen waarvan het behoud omwille van de wetenschappelijke, de historische of de esthetische waarde van nationaal belang is, bij Koninklijk Besluit te rangschikken en onder de bescherming van de staat te plaatsen. Van deze wet zijn op heden enkel de bepalingen inzake onteigening en het verbod tot aanbrengen van publiciteit nog van toepassing.

Decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012

Het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten geldt als de grote doorbraak van de monumentenzorg in Vlaanderen. In tegenstelling tot de wet van 1931 voorzag dit decreet in een beschermingsmogelijkheid voor ruimere bebouwde gehelen en in een regeling voor het beheer van het architecturaal patrimonium. Tevens werd in de zorg voor dit patrimonium ook aandacht besteed aan de omgeving van het monument.

De laatste jaren heeft het Monumentendecreet een aantal belangrijke toevoegingen gekend, die tegemoet komen aan maatschappelijke verwachtingen en evoluties. Zo zijn o.a. de samenstelling, organisatie, bevoegdheden en werking van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen gemoderniseerd en is de vaststelling van de inventaris van het bouwkundig erfgoed geregeld.

In het kader van administratieve vereenvoudiging werd voor werken aan stads- en dorpsgezichten een meldingsplicht ingevoerd en de machtiging voor stedenbouwkundig vergunningsplichtige werken aan beschermde monumenten en stads- en dorpsgezichten geïntegreerd in de stedenbouwkundige vergunning. Bijkomend werd de mogelijkheid gecreeerd om een administratief beroep in te stellen bij weigering van een machtiging.

Ook voor het beheer werden de voorbije jaren de mogelijkheden uitgebreid. Het opmaken van herwaarderingsplannen geeft een basis voor het toekennen van onderhoudspremies aan beschermde stads- en dorpsgezichten en streeft het ontwikkelen van een omvattende toekomstvisie voor deze gehelen na. Om bij langdurige en grote werken de hoge kosten over meerdere jaren te kunnen spreiden werd de mogelijkheid tot het afsluiten van meerjarige subsidiëringsovereenkomsten ingeschreven.

Decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011

Medio 1993 kwam het Vlaams decreet houdende de bescherming, het behoud, de instandhouding, het herstel en het beheer van het archeologisch erfgoed, alsook de organisatie

en de reglementering van archeologische opgravingen tot stand. De huidige regelgeving stelt daarnaast onder meer een zorgplicht in voor eigenaars en gebruikers van terreinen met archeologische erfgoedwaarden en koppelt het gebruik van metaaldetectoren aan het vergunningstelsel.

In 2009 werd een beroepsprocedure voor geweigerde opgravingsvergunningen toegevoegd.

Decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij decreten van 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009

Na ruim 60 jaar herzag het Landschapsdecreet de wet van 7 augustus 1931, die kan beschouwd worden als de eerste relevante landschapswetgeving in Europa. Het in deze wet opgenomen instrumentarium werd als te statisch en te restrictief ervaren. Sinds 1996 is het mogelijk om d.m.v. beheersmaatregelen in positieve zin aan landschapszorg te doen. Deze activering van de landschapsbescherming was een essentieel vernieuwend element in het wettelijk stelsel dat de landschapszorg regelt

Het Landschapsdecreet onderging sindsdien twee belangrijke inhoudelijke wijzigingen, die beide tegemoet komen aan de bepalingen van het Europese Landschapsverdrag. De decreetswijziging van 2001 voerde maatregelen voor algemene landschapszorg in. Het opschrift van het Landschapsdecreet werd ook in die zin aangepast. Bedoeling is dat landschapszorg integraal wordt aangepakt en dus ook buiten beschermde gebieden gebeurt (aandacht voor landschappen in het algemeen en niet langer enkel en alleen beschermde landschappen). De landschapsatlas en de landschapskenmerkenkaart kregen een juridische grondslag. De decreetswijziging van 2004 voerde een tweede spoor in voor de bescherming van landschappen via een 2-stappen-procedure, met name de aanduiding van ankerplaatsen (stap 1) en de planologische vertaling ervan in erfgoedlandschappen (stap 2). De eerste stap is intussen volop op gang gebracht, met de tweede stap is er, onder meer door de eigenheid van langdurige planprocessen, minder ervaring. Met het instrument ankerplaatsen-erfgoedlandschappen werd in 2004 een brug geslagen met de ruimtelijke ordening en kreeg de integratie van de landschapszorg in het ruimtelijke ordeningsproces stilaan vorm.

5. Naar één decreet voor het onroerend erfgoed: doelstelling

De huidige wet-, decreet- en regelgeving voor onroerend erfgoed kwam eerder organisch tot stand. Het wetgevend kader bestaat uit 1 wet en 3 afzonderlijke decreten, die weliswaar volgens eenzelfde logica zijn opgebouwd, maar desondanks geen eenvormig beleid toelaten op het vlak van inventarisatie, bescherming, beheer en handhaving van het onroerend erfgoed. Daarbij komt dat het onroerend erfgoed niet gebaat is bij een unidisciplinaire benadering van de verschillende erfgoedvormen. Ondanks de grote diversiteit in het onroerend erfgoed in Vlaanderen, is er nood aan een omvattende benadering van het onroerend erfgoed, waarbij alle onroerend erfgoedvormen evenwaardig worden behandeld, evenwel met aandacht voor de grote variatie aan onroerend erfgoed in Vlaanderen. Tenslotte is het ook zaak de bepalingen van de Europese erfgoedconventies verder te implementeren en de onderlinge samenhang te bewaken.

Hoewel het onroerenderfgoedbeleid al in zekere zin op deze verdragen is geïnspireerd, houdt de ratificatie van deze verdragen de ambitie in dat de principes en bepalingen maximaal doorwerken in de Vlaamse regelgeving en het Onroerenderfgoeddecreet in het bijzonder. De gemeenschappelijke aandachtspunten van de conventies van Faro, Firenze, Valletta en Granada betreffen de toepassing van het zorg- en behoudsbeginsel, het voeren van een geïntegreerd erfgoedbeleid, waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar een grondige afstemming met het beleidsveld ruimtelijke ordening, alsook het belang van participatie van de bevolking in de besluitvorming. Op termijn zal dit het draagvlak voor erfgoedzorg, bij burgers, organisaties én overheden verbreden.

De visies en instrumenten voor het behoud en beheer van onroerend erfgoed leggen in de huidige regelgeving het accent bij de individuele en sectorale benadering van één erfgoedtype. De voorbije jaren groeide de overtuiging dat deze aanpak niet volstaat en dat het onroerend erfgoed niet los kan worden gezien van de historische leefomgeving. Onroerenderfgoedzorg vraagt daarom een totaalbenadering, waarbij emotionele betrokkenheid bij en ruimtelijke verankering van de historische leefomgeving wordt verzekerd. Deze totaalbenadering vraagt een bijzondere aandacht in het toekomstige Vlaamse onroerenderfgoedbeleid. In het Onroerenderfgoeddecreet wordt daarom een delicaat evenwicht nagestreefd tussen enerzijds het behoud van een sterk sectoraal instrumentarium en anderzijds een maximale afstemming met andere betrokken beleidsvelden, zoals ruimtelijke ordening, cultuur, toerisme, leefmilieu en landbouw. Dezelfde redenering geldt voor het beheer van het onroerend erfgoed, waarbij inspanningen voor de duurzame instandhouding niet enkel gestimuleerd, maar ook financieel gehonoreerd worden.

Voor elk onroerend erfgoedtype bestaat momenteel een eigen handhavingssysteem, onderling sterk verschillend qua instrumenten en procedures. Ook laten de instrumenten een snel en daadkrachtig optreden met garanties op integraal herstel slechts in beperkte mate toe. Daarom streven we naar een eigen daadkrachtig en efficient handhavingssysteem dat rekening houdt met de specifieke noden en karakteristieken van het onroerend erfgoed.

6. De belangrijkste krachtlijnen van het Onroerenderfgoeddecreet

Harmonisering van de bestaande versnipperde regelgeving betreffende onroerend erfgoed

Het beschermings- en beheersinstrumentarium wordt als onmisbaar ervaren en heeft zijn verdiensten door de jaren heen bewezen. Het blijft van groot belang dat monumenten, stads- en dorpsgezichten, archeologische sites en landschappen verhoogde bescherming kunnen genieten door middel van een welomschreven beschermingsstatuut en dat het beheer financieel gestimuleerd wordt. De verschillende soorten procedures en statuten worden maximaal op elkaar afgestemd.

Verankering van de cyclus onderzoeken – inventariseren – beschermen – beheren – ontsluiten – handhaven

Het decreet biedt een wettelijk kader om het instrumentarium juridisch te verankeren. De instrumenten beslaan het brede veld van onderzoek, inventarisatie, vaststelling, bescherming en beheer, toezicht en handhaving, maar hebben ook betrekking op flankerende maatregelen.

Het onderzoek is erop gericht hiaten in de kennis en de verschillende erfgoedinventarissen op te vullen. Door het vaststellen van de inventaris kan aan bepaalde items van onroerend erfgoed een juridisch statuut gegeven worden en kan het zorgbeginsel worden toegepast. Beschermen van onroerend erfgoed stelt de meest verregaande zorgplicht in de zin van een toelatingsverplichting in. De rechtsgevolgen volgen dan uit de algemene decretaal bepaalde beschermingsvoorschriften en het beschermingsbesluit zelf. Het beheren van beschermd onroerend erfgoed gebeurt bij voorkeur planmatig en wordt met het premiestelsel gestimuleerd. Voor de opmaak en uitvoering van beheersplannen worden financiële stimuli gecreëerd. Behalve de inzet van de klassieke beheerinstrumenten zijn specifieke initiatieven ten aanzien van lokale besturen of naar andere beleidsvelden aan de orde. Behoudens deze acties schept het decreet ten behoeve van het behoud en de instandhouding van de erfgoedwaarden een basis voor het toezicht en de handhaving van het onroerend erfgoed, alsmede de organisatie en de reglementering van de registratie, het onderzoek en de publieke ontsluiting ervan.

Voorts is het essentieel om een correct afwegingskader te scheppen over wat bewaard dient te worden voor de volgende generaties. De bestaande instrumenten worden door middel van een strategisch beleid op elkaar afgestemd. Het decreet biedt de basis voor een volwaardig geïntegreerde beschermingsstrategie waarbij onderzoek, inventarisatie, bescherming, beheer, ontsluiting en handhaving naadloos op elkaar aansluiten. Een langetermijnvisie over de onroerenderfgoedzorg, die middels onroerenderfgoedrichtplannen wordt gerealiseerd, is noodzakelijk om een maatschappelijk relevant, coherent en vernieuwend kader voor onroerenderfgoedzorg uit te tekenen.

Strategische beleidsplanning

Het onroerend erfgoed in Vlaanderen kan pas duurzaam beschermd en passend beheerd worden door een continu beleidsproces van kennisopbouw, visieontwikkeling en actieplanning. Deze beleidsbepaling resulteert concreet in de inzet van middelen en specifieke uitvoeringsinstrumenten. Aan de inzet van instrumenten, die niet noodzakelijk sectoreigen zijn, is telkens een bestuurlijk, juridisch, financieel en communicatief luik verbonden. Een belangrijk aandachtspunt vormt het versnellen en het vereenvoudigen van procedures en het sluiten van partnerschappen met andere beleidsvelden en besturen.

De vernieuwde strategie betreft vooral de mate waarin de sectorale doelstellingen op andere belangen kunnen worden afgestemd en de wijze waarop de sectorale ambities effectief te verwezenlijken zijn. Essentieel is dat het hiertoe ontworpen instrumentarium niet alleen toelaat in te spelen op (al dan niet ruimtelijke) ontwikkelingen, die vanuit diverse sectoren aangestuurd

worden, maar verder ook de mogelijkheid biedt om de eigen beleidsprioriteiten in specifieke aandachtsgebieden of betreffende welbepaalde thema's effectief op het terrein te realiseren.

Het instrumentarium kent dus zowel een toepassing vanuit onroerend erfgoed als een meer geïntegreerde met andere sectoren. Bij dit laatste staat de doorwerking van de sectorale belangen op de voorgrond, in die zin dat ze volwaardig in overweging worden genomen bij de plan- en besluitvorming. Deze doorwerking richt zich zowel op een inbreng bij de opmaak van ruimtelijke bestemmingsplannen, als op initiatieven aangaande inrichting en beheer. Het toekomstige instrumentarium past zich bijgevolg in de bestaande ruime waaier van planfiguren en -instrumenten in, waarmee een geïntegreerd en slagkrachtig erfgoedbeleid wordt gerealiseerd

Flexibele en vereenvoudigde financieringsvormen

Het behoud van het beschermde erfgoed voor de toekomst kan enkel worden verzekerd door een kwaliteitsvol beheer. Om dit te verwezenlijken werd doorheen de jaren de noodzaak van een degelijk financieel stimuleringsbeleid ervaren. De huidige premiestelsels voor de verschillende onroerenderfgoedvormen zijn echter niet gestroomlijnd en worden in het voorliggende decreet vereenvoudigd.

Het decreet verzekert het uitbouwen, uniformiseren en vereenvoudigen van de bestaande financieringsregelgeving. Daarnaast bouwt het decreet het bestaande kader voor meerjarige financiering verder uit tot een stelsel van planmatige en structurele financiële ondersteuning. Tot slot creëert het Onroerenderfgoeddecreet de mogelijkheid een archeologiefonds te erkennen. Door dit archeologiefonds komt Vlaanderen volledig tegemoet aan artikel 6 van het Verdrag van Valletta.

Vergroten betrokkenheid lokale niveau

Traditioneel wordt het onroerenderfgoedbeleid grotendeels centraal door de Vlaamse Overheid aangestuurd. De afstand tussen het Vlaamse beleid en de burger lijkt hierdoor soms nodeloos groot. Beslissingen betreffende onroerend erfgoed worden soms als directief of als onvoldoende gedragen ervaren. Het draagvlak voor dergelijke beslissingen is uiteraard gering. Bovendien gaan belangrijke kansen op lokaal niveau verloren. Door meer mogelijkheden en stimuli te creëren voor een onroerenderfgoedbeleid op het gemeentelijke en intergemeentelijke niveau geeft het Onroerenderfgoeddecreet invulling aan draagvlakverbreding en de creatie van een erfgoedreflex op alle bestuurlijke niveaus.

De administratie Onroerend Erfgoed: ambassadeurs van het onroerenderfgoedbeleid

Ons onroerend erfgoed heeft het potentieel om mensen samen te brengen. Het Canvasprogramma Monumentenstrijd heeft in 2007 bewezen dat erfgoed een grote aantrekkingskracht heeft. Ook lokt Open Monumentendag elk jaar een half miljoen bezoekers. Toch zijn er nog grote uitdagingen en is er nood aan een groter draagvlak bij eigenaars en gebruikers van (beschermde) onroerend erfgoed.

De uitvoerende taken van het beleidsveld Onroerend Erfgoed, met uitzondering van de handhaving, worden sinds 1 juli 2011 waargenomen door één agentschap. Deze meer krachtige en zichtbare entiteit kan hierdoor een betere dienstverlening bieden aan overheden, eigenaars, gebruikers en middenveld. Kortom aan de erfgoedbeheerders.

Het nieuwe decreet biedt een tweede opportuniteit om het partnerschapsmodel tussen administratie en erfgoedbeheerders te verbeteren. Door duidelijke en eenvormige bepalingen inzake inventarisatie, bescherming, beheer, ontsluiting en sensibilisering (i.t.t. de huidige verschillende decreten), kunnen de ambtenaren van de administratie Onroerend Erfgoed nog meer worden ingezet als oplossingsgerichte en proactieve ambassadeurs van het erfgoedbeleid.

Implementatie van de conventies van de Raad van Europa, in het bijzonder het verdrag van Valletta over de bescherming van het archeologisch erfgoed.

Op 8 oktober 2010 ratificeerde België bij de Raad van Europa het verdrag van Valletta. De ratificatie van dit verdrag zal een impuls geven aan het Vlaamse archeologiebeleid. Het verdrag van Valletta vormde al in 1993 het uitgangspunt van het Archeologiedecreet. Door het nieuwe Vlaamse engagement ten aanzien van dat verdrag dienen de principes van Valletta uitdrukkelijker te worden ingevoerd, namelijk het principe van het behoud in situ van de archeologische erfgoedwaarden en het veroorzakersprincipe. In de gevallen waar het bodemarchief echter dreigt te verdwijnen, is grondig documenteren, onderzoeken en ontsluiten van de verworven informatie de voorwaarde. Conform het verdrag voorziet het decreet in de mogelijkheid om beschermingsmaatregelen uit te vaardigen en om het archeologisch erfgoed en archeologisch onderzoek geïntegreerd te behouden en te financieren.

Vernieuwde visie op handhaving

Het bestaande handhavingsinstrumentarium is niet alleen onderling verschillend, maar ook verouderd en incompleet. Het gevolg hiervan was dat de handhaving zijn doel vaak voorbij schoot, zowel op het vlak van preventie van inbreuken als het vrijwaren van door inbreuken bedreigde erfgoedwaarden. Dit decreet behoudt het instrumentarium van het decreet van 3 maart 1976, maar vult het op essentiële punten aan met nieuwe instrumenten.

Het principe blijft dat erfgoedwaarden maximaal moeten worden hersteld, maar de overtreder kan voortaan ook gedwongen worden om de door de inbreuk veroorzaakte onherstelbare schade aan deze waarden te vergoeden met een financiële compensatie, los van de eigenlijke bestraffing. Deze compensatie wordt afgemeten aan de reeel toegebrachte onherstelbare schade, en niet aan de objectieve zwaarte van de inbreuk. Subjectief kleinere inbreuken kunnen bijgevolg voortaan leiden tot een belangrijke financiële aansprakelijkheid, met naar verwachting een sterk ontradend effect tot gevolg.

Naast de tragere gerechtelijke handhaving, wordt een snellere bestuurlijke handhaving geïntroduceerd. Instrumenten zoals bestuursdwang en last onder dwangsom, die in Nederland gemeengoed zijn en ook in het Vlaamse Milieuhandavingsdecreet ten dele reeds zijn opgenomen, laten de bevoegde overheid toe voor elke inbreuk de meest geeignende

procedurele weg te bewandelen. In urgente gevallen, waarin een onmiddellijk handelen noodzakelijk is om met onherroepelijk verlies bedreigde erfgoedwaarden veilig te stellen, kan de overheid voortaan uitvoerbare maatregelen opleggen zonder zich voorafgaandelijk tot de rechter te moeten wenden, uiteraard met de nodige waarborgen voor de rechtsbescherming van de burger.

Nieuw is eveneens het instrument van de minnelijke schikking. Hierbij wordt bewust gekozen voor een flexibel instrument dat enkel strekt tot een minnelijke en dus snellere afwikkeling van de burgerlijke gevolgen van de inbreuk, los van de gevolgen die het parket aan het plegen van deze inbreuk wenst te verbinden. De minnelijke schikking heeft belangrijke voordelen voor alle partijen, en is inzake uitvoerbaarheid en waarborgen evenwaardig aan een gerechtelijke of bestuurlijke beslissing.

Tot slot versterkt het decreet de waarborgen op terugbetaling door de overtreder of de eigenaar van door de overheid in functie van het vrijwaren van erfgoedwaarden gemaakte kosten, door een veralgemeende mogelijkheid tot het inschrijven van een wettelijke hypotheek, en de verplichting voor nieuwe eigenaars om naar aanleiding van de eigendomsoverdracht de verbintenis op zich te nemen de reeds bevolen herstelmaatregelen uit te voeren, onverminderd de verplichtingen van de overtreders.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

HOOFDSTUK 1. INLEIDENDE BEPALINGEN

Artikel 1.1.

Aangezien in dit decreet naast gewestmateries ook gemeenschapsaangelegenheden (cultuurgoederen en roerende archeologische artefacten) worden behandeld, verwijst dit eerste artikel zowel naar de gemeenschaps- als naar de gewestbevoegdheid.

Met betrekking tot de cultuurgoederen (die integrerend deel uitmaken van een beschermd goed) maakt het Vlaams Gewest gebruik van artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. Dit staat de gewesten toe een gemeenschapsaangelegenheid te regelen op voorwaarde dat de aangenomen regeling noodzakelijk is voor de uitoefening van de gewestbevoegdheid, dat die aangelegenheid zich leent tot een gedifferentieerde regeling en dat de weerslag van die gewestbepalingen op de gemeenschapsaangelegenheid slechts marginaal is. Het Grondwettelijk Hof oordeelde in een arrest van 17 maart 2010 dat voldaan was aan deze vereisten om wat de cultuurgoederen betreft gebruik te maken van dit artikel 10.

Met het besluit van de Vlaamse Regering van 3 juni 2005 met betrekking tot de organisatie van de Vlaamse administratie werd het archeologisch patrimonium in zijn geheel aan het beleidsveld onroerend erfgoed toegekend.

Het varend erfgoed wordt niet behandeld in dit decreet. Enerzijds omwille van de eigenheid van het varend erfgoed ten opzichte van het onroerend erfgoed. Anderzijds omdat het varend erfgoed in zijn geheel een gemeenschapsmaterie uitmaakt. Ook de heraldiek wordt niet behandeld in dit decreet.

Art. 1.2.

Voor de aanhaling van het decreet wordt gekozen voor "Onrorenderfgoeddecreet". We gebruiken hiervoor de recentste taalregels van de Nederlandse Taalunie (<http://woordenlijst.org/leidraad/6/>). Een onroerend erfgoeddecreet zou immers betekenen dat het decreet zelf onroerend is. Bovendien zijn de begrippen 'onroerend' en 'erfgoed' geen gelijkwaardige elementen en is er geen sprake van een 'klinkerbotsing'. Het aaneenschrijven is een logisch gevolg van de geldende taalafspraken. Dit geldt ook voor de begrippen onrorenderfgoedzorg, onrorenderfgoedondernemer, onrorenderfgoeddienst en andere.

HOOFDSTUK 2. DEFINITIES

Art. 2.1.

Er wordt vertrokken vanuit twee centrale definities, nl:

- onroerend erfgoed: het geheel van monumenten, archeologische sites, cultuurhistorische landschappen en stads- en dorpsgezichten;
- en erfgoedwaarde: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde, waaraan onroerende goederen en de cultuurggoederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige en/of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen.

Het onroerend erfgoed vormt het meest tastbare deel van het cultuurarchief van Vlaanderen. Het omringt ons, we komen er dagelijks mee in aanraking. Het is het meest wezenlijke, het minst abstracte deel van onze culturele identiteit. Als nalatenschap van vorige generaties vormt het een belangrijk deel van ons collectief geheugen en geweten. Het is dan ook onze plicht om dit erfgoed respectvol te beheren, te meer omdat het onroerend erfgoed intrinsiek en existentieel deel uitmaakt van onze leefomgeving. Onroerend erfgoed is daardoor niet zomaar op te delen in kleinere eenheden. Elk gebouw kent immers een archeologisch verleden of verhaal en elk archeologisch spoor heeft zijn plaats in het landschap. Het behoud en beheer van onroerend erfgoed verdient daarom een benadering binnen eenzelfde juridische context.

In voorliggend decreet wordt onroerend erfgoed naar aard gedifferentieerd (bouwkundig, archeologisch of landschappelijk). De voorbije decennia werden de verschillende onroenderfgoedelementen op zeer diverse manieren gedefinieerd. De meest courante definities zijn te vinden in de conventies van intergouvernementele organisaties, namelijk de UNESCO-Conventie betreffende het Werelderfgoed (Parijs, 16 november 1972), de Europese Conventie voor de bescherming van het architecturaal erfgoed van Europa (Granada, 3 oktober 1985), de Europese Conventie betreffende de bescherming van het archeologisch erfgoed (La Valletta, 16 januari 1992) en de Europese Landschapsconventie (Firenze, 20 oktober 2000).

Wat betreft de gebruikte definities hebben de charters van de niet-gouvernementele International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), zoals het internationale charter betreffende de bescherming en restauratie van monumenten en sites (Venetië – 1964) of het charter betreffende de bescherming en beheer van het archeologisch erfgoed (Lausanne - 1990), een belangrijke richtinggevende en morele waarde.

De gehanteerde definities in de verschillende charters en conventies zijn gelijkaardig, maar zijn niet identiek. Ze kunnen dan ook niet zonder meer naar het Onroenderfgoeddecreet vertaald worden. Omdat in de charters en conventies slechts één aspect van het onroerend erfgoed behandeld wordt, missen deze documenten vaak een holistische benadering ten aanzien van het onroerend erfgoed. Bij de opmaak van een conventie voor één aspect van onroerend erfgoed ontstond immers vaak de behoefte de definitie zo ruim mogelijk in te vullen. Deze werkwijze zorgde ervoor dat eenzelfde begrip verschillende betekenissen kan

hebben. Terwijl het begrip 'site' onder 'architectonisch erfgoed' in de UNESCO-Convention en de Convention van Granada verwijst naar archeologische vindplaatsen, duidt datzelfde begrip ook bouwwerken en gebouwen aan onder 'archeologisch erfgoed' in de Convention van La Valletta. De conventies kenmerken zich bovendien door een historisch groeiproces. Zo komt het principe van duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed voor het eerst aan bod in de Europese Landschapsconventie (2000). De Europese Landschapsconventie bevat daarnaast een breed holistisch begrippenkader voor alle onroerend erfgoed. Daarom werden gedateerde definities in functie van dit decreet herbekeken.

De afweging om onroerend erfgoed te behouden of in stand te houden door middel van inventarisatie, bescherming, beheer, toezicht en handhaving is afhankelijk van de mate waarin het genoemde onroerend erfgoed over erfgoedwaarde beschikt. Deze waarde wordt ruim omschreven. Onder erfgoedwaarde wordt archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde begrepen. Het opnemen van de omschrijving 'architecturale' lijkt een cirkelbeweging, wanneer bij beleidsuitvoering bijvoorbeeld een monument wordt beschermd omwille van zijn architecturale waarde. De brede invulling van deze definitie maakt het echter mogelijk een monument ook omwille van bv. zijn archeologische waarde te beschermen.

1° administratieve overheid: Wat betreft de zorg voor het onroerend erfgoed geeft de administratieve overheid in al haar beslissingen het goede voorbeeld. Onder het begrip administratieve overheid worden ook federale overheidsbedrijven, die in het Vlaams Gewest werkzaam zijn, begrepen.

2° agentschap: Behoeft geen commentaar.

3° algemene landschapszorg: Naast de beschermde cultuurhistorische landschappen of de erfgoedlandschappen, verdient ook het algemene landschap in Vlaanderen onze aandacht. Met een aantal stimulerende maatregelen wordt een kwaliteitsvolle leefomgeving beoogd. Met dit decreet wordt het mogelijk om een beroep te doen op een betoelaging in het kader van de 'maatregelen voor algemene landschapszorg'. In tegenstelling tot de erfgoedlandschappen gaat het hier niet zozeer om ruimtelijke gehelen, maar ook om individuele elementen en kenmerken, die een ruimtelijk-structurerende betekenis hebben (bijv. een waardevolle dreef, een houtkant, een historisch dijklichaam, ...). Deze maatregelen kunnen onder meer door onroerenderfgoedverenigingen, zoals Regionale Landschappen, worden geoperationaliseerd.

4° archeologie: Het decreet definieert "archeologie" als wetenschap, die overblijfselen van oude culturen bestudeert teneinde het verleden te reconstrueren. Dergelijke overblijfselen, waarvan door de mens vervaardigde gebruiksvoorwerpen een belangrijk deel uitmaken, worden vaak bij archeologische opzoekingen of archeologische opgravingen gevonden. Daarbij zijn niet alleen de objecten zelf bruikbaar voor wetenschappelijk onderzoek, maar (vooral) ook de gegevens over de context waarin zij worden aangetroffen. De definitie valt samen met internationaal erkende definities van archeologie. Het beoefenen van de wetenschap "archeologie" heeft in het kader van de uitvoering van dit decreet wel altijd een

maatschappelijke finaliteit. Het beoefenen van archeologie of het verwerven van kennis vormt in uitvoering van dit decreet geen doel op zich. Of anders, "archeologie" als wetenschap staat ten dienste van de hele samenleving en de erfgoedgemeenschap(pen).

5° archeologisch artefact: De gewestelijke bevoegdheid voor archeologisch erfgoed beperkt zich tot onroerende archeologische goederen. Roerend archeologisch erfgoed blijft dus gemeenschapsmaterie, dat op basis van het organisatiebesluit van 3 juni 2005 aan het beleidsdomein ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed werd toegewezen. Een archeologisch artefact is roerend en maakt al dan niet deel uit van een archeologisch ensemble.

6° archeologisch ensemble: Een archeologisch ensemble omvat zowel de materiele bronnen als de opgravingsdocumenten afkomstig van een archeologisch onderzoek binnen het Vlaams Gewest. Vanuit het onroerenderfgoedbeleid wordt hier bewust gekozen voor de vrijwaring en het behoud van het unieke en ondeelbare karakter van deze ensembles in plaats van voor de individuele roerende archeologische goederen die zonder het opgravingsarchief niet in hun oorspronkelijke ruimtelijke context kunnen worden gesitueerd. Voor zakelijk rechthouders van een archeologisch ensemble geldt het actief behoudsbeginsel. Indien de zakelijk rechthouder niet wil of kan instaan voor het actief behoud van het ensemble, kan hij toch aan het actief behoudsbeginsel voldoen door het archeologisch ensemble toe te vertrouwen aan een erkend onroerenderfgoeddepot of het onroerenderfgoeddepot van het agentschap.

7° archeologisch onderzoek: De archeologie kent als wetenschap een grote verscheidenheid aan onderzoeksmethoden en –strategieën, die vaak een sterk interdisciplinair karakter kennen. Diverse aspecten van de archeologische theorie en methoden zijn ontleend aan principes van de culturele en fysische antropologie, de aardwetenschappen, quartaire geologie, biologie, kunstgeschiedenis en linguïstiek. Voor het op wetenschappelijke wijze dateren van archeologische vondsten, de archeometrie, worden natuurkundige en chemische methoden toegepast. De interdisciplinaire ontwikkeling leidde tot moderne subdisciplines als de geoarcheologie, de archeozoölogie en de archeobotanie.

Bovendien moet een vindplaats in zijn geheel systematisch in kaart worden gebracht om zoveel mogelijk informatie te verwerven over omgeving en organisatie van de vroegere cultuur. Hiervoor kan de archeologie onder meer gebruik maken van veldprospectie, boorkartering, (lucht)fotografie, geofysisch onderzoek en het global positioning system.

De bekendste techniek is zonder meer de archeologische opgraving.

8° archeologisch vooronderzoek: Een archeologisch vooronderzoek wordt altijd door een erkende archeoloog uitgevoerd. Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem (vb. boringen, proefsleuven, proefputten, ...) is daarnaast onderworpen aan een melding. Voor archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (vb. bureauonderzoek, luchtfotografische prospectie, geofysisch onderzoek, ...) volstaat de erkenning. Door middel van een vooronderzoek evalueert een erkende archeoloog het terrein. Deze evaluatie geeft altijd de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed aan en omschrijft de maatregelen die genomen moeten worden om dit archeologisch erfgoed te vrijwaren. Een mogelijke

maatregel kan erin bestaan de waargenomen archeologische sporen en resten ter plaatse te behouden en – in voorkomend geval – te beschermen. De erkende archeoloog heeft daarom tot taak de waargenomen erfgoedwaarde niet wezenlijk aan te tasten.

9° archeologische opgraving: Een archeologische opgraving is een gestructureerde set van technieken om in de bodem, aan de oppervlakte of onder water aanwezige materiele resten (zoals artefacten, architectonische structuren en dergelijke) en andere sporen van menselijke activiteit of aanwezigheid te traceren en te bestuderen, teneinde wetenschappelijke vraagstukken betreffende het menselijke verleden te kunnen beantwoorden. De locatie waar een opgraving plaatsvindt of heeft plaatsgevonden wordt in het jargon *site* genoemd. Wanneer een archeologische site of zone niet wordt opgegraven, maar wordt behouden of beschermd, blijven de materiele resten in de bodem of onder water. In dat geval spreekt men van materiele resten '*in situ*'. Wanneer er wel archeologische opgravingen plaatsvinden en de materiële resten als archeologisch ensemble worden bewaard, spreekt men van '*ex situ*'. Op basis van de Conventie van Valletta primeert binnen het Vlaamse archeologiebeleid altijd het behoud '*in situ*' boven opgravingen en het '*ex situ*' behoud in onroerenderfgoeddepots.

10° archeologische site: Archeologische sites zijn omwille van hun erfgoedwaarde van algemeen belang. Ze kunnen zich zowel ondergronds, aan de oppervlakte als onder water bevinden. In tegenstelling tot archeologische zones, waar het vermoeden van archeologische erfgoedwaarde op basis van waarnemingen en wetenschappelijke argumenten voldoende grond is voor aanduiding, zijn bij de archeologische sites de aanwezige erfgoedwaarden deels of volledig gekend en eventueel ook beschreven.

11° archeologische zone: Zone waarvan, op basis van waarnemingen en wetenschappelijke argumenten, de aanwezigheid van archeologische erfgoedwaarde ondergronds, aan de oppervlakte of onder water kan worden vermoed.

12° archeoloog: In functie van kwaliteitsvol archeologisch onderzoek, wordt in het kader van dit decreet het begrip 'archeoloog' gedefinieerd. Een archeoloog is een natuurlijk persoon of rechtspersoon, die op basis van een voltooide wetenschappelijke studie over archeologische kennis beschikt en aan de hand van materiele overblijfselen het verleden probeert te reconstrueren. *Iedere archeoloog gevestigd in het buitenland die voldoet aan de in het land van vestiging geldende voorwaarden om als archeoloog archeologisch onderzoek te kunnen uitvoeren, wordt op basis van dit decreet als 'archeoloog' beschouwd.*

13° beheer: In de onroerenderfgoedzorg geldt 'beter voorkomen dan genezen'. Deze gulden regel geldt voor alle vormen van het onroerend erfgoed. Vanuit deze visie primeert regulier onderhoud en beheer door de in de definitie opgenomen maatregelen, werken en handelingen, boven restauratie.

14° beschermd cultuurhistorisch landschap: Behoeft geen commentaar.

15° beschermd goed: Behoeft geen commentaar.

16° beschermd monument: Behoeft geen commentaar.

17° beschermd stads- of dorpsgezicht: Behoeft geen commentaar.

18° beschermde archeologische site: Behoeft geen commentaar.

19° bestuursdwang: Het decreet voert nieuwe bestuurlijke handhavingsmaatregelen in, waaronder de bestuursdwang. De onroerenderfgoedinspecteur kan op basis van deze maatregel optreden tegen datgene wat wordt gedaan, gehouden of nagelaten en in strijd is met de krachtens het decreet gestelde verplichtingen. Bestuursdwang onderscheidt zich van andere bestuurlijke sancties door zijn directe karakter. Met de bestuursdwang bewerkstelligt de overheid een feitelijke toestand die zoveel mogelijk in overeenstemming is met de van overheidswege gestelde voorschriften

20° beveiligde zending: Het invoeren van de term 'beveiligde zending' maakt het mogelijk dat de communicatie tussen de overheid en de burger op termijn geheel via elektronische weg kan verlopen. Een beveiligde zending is immers een aangetekende brief, een afgifte tegen ontvangstbewijs of 'elke andere door de Vlaamse Regering toegelaten betekeniswijze waarbij de datum van kennisgeving met zekerheid kan worden vastgesteld'. Het is de bedoeling dat de Vlaamse Regering op basis van die laatste machtiging vormen van beveiligd elektronisch verkeer aanwijst. In het bijzonder kan daarbij worden gedacht aan het elektronisch toesturen van documenten aan de hand van een digitaal certificaat.

21° code van goede praktijk: Behoeft geen commentaar.

22° cultuurhistorisch landschap: De definitie van 'cultuurhistorisch landschap' is gebaseerd op de definitie van 'landschap' in het Landschapsdecreet van 1996. Dit begrip is minder holistisch, dan het begrip 'landschap' uit de Europese Landschapsconventie van 2000, dat in het decreet onder de definitie 'landschap' wordt gedefinieerd. 23° erfgoedelementen: Behoeft geen commentaar.

23° erfgoedelementen: Behoeft geen commentaar.

24° erfgoedkenmerk: Behoeft geen commentaar.

25° erfgoedlandschap: Voor het beheer van zones die in een onroerenderfgoedrichtplan zijn opgenomen en die na de processen binnen ruimtelijke ordening als afwegingskader worden meegenomen en vervolgens als erfgoedlandschap worden afgebakend, voorziet het decreet in een betoelaging. De finaliteit in deze is immers het verzekeren van beheer en handhaving van belangrijke onroerenderfgoedwaarden door het beleidsveld onroerend erfgoed. Voor het subsidiabel maken van het beheer van deze waarden is een decretale basis binnen het Onroerenderfgoeddecreet noodzakelijk. Ze worden immers verankerd door instrumenten en middelen buiten het beleidsveld onroerend erfgoed. Naar analogie met het huidige Landschapsdecreet voorziet het decreet vanuit dit oogpunt in het concept 'erfgoedlandschappen'. Omdat de opname van onroerend erfgoed door derden financiële gevolgen heeft voor het beleidsveld onroerend erfgoed is deze opname altijd het gevolg van een initiële beslissing van het beleidsveld onroerend erfgoed. Bij het concept

'erfgoedlandschappen' ligt het accent bij een geheel van erfgoedelementen en –waarden. Het gaat steeds om grotere ruimtelijke gehelen, die vanuit onroerenderfgoeddoogpunt belangrijk zijn.

26° erfgoedwaarde: Indien een onroerend goed over een of meerdere van deze erfgoedwaarden beschikt, kan dit goed beschouwd worden als onroerend erfgoed. Bij inventarisatie en bescherming van onroerend erfgoed is het cruciaal te refereren aan de erfgoedwaarde(n) van het goed in kwestie en deze erfgoedwaarde(n) ook nader toe te lichten. De erfgoedwaarde(n) moet(en) daarom nauwkeurig en waarheidsgetrouw worden weergegeven.

De meeste waarden omschreven in deze definitie zijn waarden die al werden opgenomen in het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten en/of in het decreet van 16 april betreffende de landschapszorg. Deze waarden blijken vandaag nog zeer actueel te zijn en blijven dus bruikbaar om de erfgoedwaarde van een onroerend goed te duiden. Bijkomend werden de archeologische, architecturale, technische, stedenbouwkundige en ruimtelijk-structurerende waarden toegevoegd. Deze eerste waarde werd toegevoegd gezien ook het archeologisch erfgoed dient begrepen te worden onder het onroerend erfgoed. De architecturale waarde werd toegevoegd om de specificiteit van het bouwkundig erfgoed te kunnen duiden. De stedenbouwkundige en ruimtelijk-structurerende waarde hebben tot doel om ook de erfgoedwaarde van landschappen i.k.v. ruimtelijke groei en opbouw van de historische leefomgeving te benoemen en uit te leggen. Deze laatste waarde wordt al gebruikt in de huidige regeling m.b.t. behoud van erfgoedlandschappen.

27° gebruiker: Behoeft geen commentaar.

28° handelingen: In functie van een rechtszekere handhaving wordt het begrip 'handelingen' duidelijk gedefinieerd.

29° inspecteur Onroerend Erfgoed: Behoeft geen commentaar.

30° intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst: Behoeft geen commentaar.

31° inventaris: Behoeft geen commentaar.

32° kleine landschapselementen: De definitie van kleine landschapselementen is nuttig in functie van het beter begrijpen van het begrip 'algemene landschapszorg'. Kleine landschapselementen zijn niet alleen gekende vegetatieve elementen, zoals hagen, houtkanten, dreven en andere, maar ook klein historisch erfgoed, zoals bruggetjes, hekkens, veldkruisen, muurtjes en andere.

33° landschap. Dit begrip is holistischer dan het begrip 'cultuurhistorisch landschap' en sluit aan bij de definitie 'landschap' uit de Europese Landschapsconventie van 2000. Landschap wordt omschreven als een deel van het grondgebied dat door de bevolking wordt waargenomen en waarvan het karakter bepaald wordt door natuurlijke en/of menselijke factoren en de wisselwerking daartussen. Deze Europese definitie is veel ruimer en omvat ook industriële gebieden, havenlandschappen, stads- en dorpsgezichten en andere. Voorliggend decreet

geeft de voorkeur aan het behoud van het begrip 'stads- en dorpsgezichten' als stedelijk landschap, waardoor 'landschap' een andere invulling krijgt.

34° landschapsatlas: De landschapsatlas is een inventaris en bevat de relictten van de traditionele landschappen waarbij de landschapskenmerken weergegeven worden voor zover deze een erfgoedwaarde hebben. De atlas beoogt de achterstand, die de kennis over het landschap met de cultuurhistorische erfgoedwaarden in de loop van decennia opgelopen had in vergelijking met de natuurwetenschappelijke en ecologische informatie, in te halen. De atlas is dus complementair met en in vele gevallen versterkend aan andere landschapsinventarissen zoals de Biologische Waarderingskaart.

35° last onder dwangsom: Het decreet voert nieuwe bestuurlijke handhavingsmaatregelen in, waaronder de last onder dwangsom. De dwangsom is een indirect of onrechtstreeks drukmiddel. De dwangsom is geen schadevergoeding of strafrechtelijke sanctie, maar een drukmiddel van burgerlijke aard met concreet effect indien het bedrag voldoende hoog is.

36° lijninfrastructuur en haar aanhorigheden: Het geheel van infrastructuur en haar omgeving bedoeld voor verkeer en vervoer van mensen, zaken en goederen en berichten. Het omvat autowegen, waterwegen en waterlopen, spoorwegen, luchthaven, havens, pijpleidingen, elektriciteitsleidingen, infrastructuur ten behoeve van telecommunicatie, leidingen voor het vervoer en de verdeling van aardgas, drinkwater en brandstoffen en leidingen voor het verzamelen en vervoeren van afval- en hemelwater. Onder aanhorigheden worden alle uitrusting, voorzieningen en infrastructuur verstaan die nodig of nuttig zijn voor het beheer en de exploitatie van de lijninfrastructuur.

37° metaaldetectorist: De definitie van 'metaaldetectorist' wordt ingevoerd in functie van een erkenning als metaaldetectorist. Iedere metaaldetectorist gevestigd in het buitenland die voldoet aan de in het land van vestiging geldende voorwaarden om als 'metaaldetectorist' met behulp van een metaaldetector archeologische artefacten of archeologische sites op te sporen, wordt op basis van dit decreet als 'metaaldetectorist' beschouwd.

38° monument: Artikel 2, 2° van het Decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten omschreef een monument oorspronkelijk als: 'een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur dat van algemeen belang is omwille van zijn artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde inbegrepen de zich erin bevindende roerende zaken onroerend door bestemming'. De formulering 'roerende zaken onroerend door bestemming' zorgde echter voor interpretatiemoeilijkheden. Deze juridische constructie bleek moeilijk hanteerbaar en kon tot ongewenste situaties leiden. Zo zou de bescherming van een hoevegebouw impliceren dat ook de levende veestapel mee beschermd werd. Ook kon de eenvoudige wilsbeschikking van de eigenaar om de bestemming van een kunstvoorwerp te wijzigen door het weer roerend te maken, de bescherming van het goed teniet doen. De definitie moest een andere wending krijgen en meteen ook in overeenstemming gebracht worden met de definitie van monumenten zoals opgenomen in artikel 1, 1° van de Conventie

van Granada van 1985¹: 'alle bouwwerken van opmerkelijk historisch, archeologisch, artistiek, wetenschappelijk, sociaal of technisch belang met inbegrip van de bijbehorende uitrusting'². Uiteindelijk kwam de nieuwe definitie van een monument tot stand³: 'een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, dat van algemeen belang is omwille van zijn artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijbehorende uitrusting en de decoratieve elementen'.

De mogelijkheid om ook roerende goederen die integrerend deel uitmaken van een onroerend goed mee te beschermen, wordt in dit decreet behouden.

Goederen onroerend door hun aard en goederen onroerend omdat ze blijvend verbonden zijn met het onroerend goed, maken onlosmakelijk deel uit van het beschermde onroerend goed en zijn automatisch mee beschermd:

- Alles wat met de grond verbonden is of daaraan vastzit (artikel 518 B.W., bijvoorbeeld een trap);
- Roerende voorwerpen met gips, kalk of cement bevestigd (artikel 525 B.W., bijvoorbeeld een balkon);
- Roerende voorwerpen die je niet kan losmaken zonder ze zelf of het gedeelte van het erf waaraan ze verbonden zijn te breken of te beschadigen (artikel 525 B.W., bijvoorbeeld balkenconstructies, vloeren, glasramen);
- Spiegels, schilderijen en andere sieraden wanneer het houtwerk waaraan zij verbonden zijn van het beschot deel uitmaakt (artikel 525 B.W.);
- Beelden wanneer zij geplaatst zijn in een opzettelijk daarvoor gemaakte nis (artikel 525 B.W.).

Daarnaast kunnen ook cultuurgoederen mee beschermd worden. Dit begrip moet een ruime interpretatie krijgen. Daar staat tegenover dat enkel cultuurgoederen die werkelijk integrerend onderdeel uitmaken van een monument in een beschermingsbesluit zullen opgenomen worden. Er zal dus steeds een beoordeling in concreto moeten plaatsvinden. Niet alle waardevolle voorwerpen aanwezig in een monument maken er immers integrerend deel van uit. Het lijkt vanzelfsprekend dat tussen de cultuurgoederen en het monument een 'werkelijke band' moet bestaan. Deze werkelijke band tussen cultuurgoed en onroerend goed geldt in de volgende gevallen:

a) totaalconcept:

- De cultuurgoederen zijn samen ontworpen/vervaardigd met en voor het gebouw, zij maken deel uit van het totaalconcept, bijvoorbeeld: Art Nouveau-woning met volledig

¹ Ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen naar aanleiding van de begrotingscontrole 1998, *Parl. St. Vl. Parl.* 1997-98, nr. 1129/1.

² Conventie van Granada van 3 oktober 1985 betreffende het behoud van het architectonische erfgoed van Europa, *CETS*, nr. 121. Deze conventie werd door België bekrachtigd op 8 juni 1992 en is in werking getreden op 8 november 1993. Wet van 8 juni 1992 houdende goedkeuring van het Europees Verdrag ter bescherming van het bouwkundig erfgoed van Europa, opgemaakt te Granada op 3 oktober 1985, *B.S.* 29 oktober 1993.

³ Artikel 3 Decreet van 8 december 1998 houdende diverse bepalingen naar aanleiding van de begrotingscontrole 1998, *B.S.* 26 januari 1999.

intact bewaard interieur ontworpen door de architect, of: het gebouw is specifiek ontworpen voor de zich erin bevindende cultuurgoederen, zoals een huismuseum. Het totaalconcept is aantoonbaar aan de hand van bronnenmateriaal.

b) cultuurgoederen met intrinsieke erfgoedwaarde én verbondenheid onroerend goed:

- Het cultuurgoed is omwille van zijn artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde van algemeen belang én zijn historische verbondenheid met het gebouw kan aangetoond worden aan de hand van bronnenmateriaal (archiefstuk aankoop, fotomateriaal, historische beschrijvingen interieur, ...), bijvoorbeeld: schilderij van onmiddellijke omgeving onroerend goed, specifiek op vraag van eigenaar en voor het onroerend goed vervaardigd, het schilderij *an sich* beschikt eveneens over intrinsieke waarde.
- Het cultuurgoed is gerelateerd aan de functie van het gebouw, het cultuurgoed is omwille van zijn artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel- archeologische of andere sociaal-culturele waarde van algemeen belang én zijn historische verbondenheid met het gebouw kan aangetoond worden aan de hand van bronnenmateriaal (archiefstuk aankoop, fotomateriaal, historische beschrijvingen, ...), bijvoorbeeld: oude motoren, machines, die onderdeel uitmaken van een industrieel-archeologisch goed.
- Cultuurgoederen die deel uitmaken van het levenswerk van een belangrijk persoon. Het leven en werken van deze persoon in het gebouw dient tevens aan de grondslag van de bescherming te liggen, bijvoorbeeld: bescherming van een kunstenaarswoning, inclusief cultuurgoederen.

Uiteindelijk betekent dit, dat in toepassing van het Onroerenderfgoeddecreet het aantal beschermde cultuurgoederen veeleer beperkt zal zijn.

39° onroerend erfgoed: De huidige wet-, decreet- en regelgeving voor wat onder de noemer onroerend erfgoed valt, is geleidelijk en eerder organisch tot stand gekomen. De benadering van het onroerend erfgoed was bij het tot stand komen van de verschillende voorgaande wetten en decreten objectgericht. De visies en instrumenten voor het behouden en beheren van het onroerend erfgoed leggen in de bestaande regelgeving het accent op een individuele en sectorale benadering van één erfgoedtype (bouwkundig erfgoed, archeologisch erfgoed of landschappen). De voorbije jaren groeide langzaam de overtuiging dat, naast deze aanpak, het onroerend erfgoed niet los kan worden gezien van de historische leefomgeving. Er is met andere woorden nood aan een multidisciplinaire benadering van het onroerend erfgoed waarbij alle onroerenderfgoedtypes evenwaardig worden behandeld, zonder de grote variatie aan onroerend erfgoed en de noden die daaraan verbonden zijn uit het oog te verliezen. Daarom wordt in voorliggend decreet het onroerend erfgoed nog steeds naar aard gedifferentieerd (archeologische site, monument, landschap en stads- en dorpsgezicht).

40° onroerenderfgoeddepot: Een onroerenderfgoeddepot is een bewaarplaats met een onderzoeksruimte, waar in gecontroleerde omstandigheden onder meer archeologisch erfgoed, archeologische artefacten of onderdelen van beschermd erfgoed, worden bewaard en beheerd. Een onroerenderfgoeddepot is bij voorkeur een permanente instelling, die toegankelijk is voor het publiek.

41° onroerenderfgoedgemeente: Behoeft geen commentaar.

42° onroerenderfgoedondernemer: Behoeft geen commentaar.

43° overgangszone: In functie van een effectieve bescherming van het Werelderfgoed beveelt het World Heritage Committee onder punt 104 van zijn "Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention" de creatie van bufferzones aan. Ook op Vlaams niveau is het creëren van een bufferzone of overgangszone bij beschermd onroerend erfgoed aan te bevelen. Een overgangszone geeft, binnen het kader van de bescherming van een onroerend goed, aan een aangrenzend gebied bijzondere of aanvullende voorschriften waardoor de bescherming beter kan worden gewaarborgd. De overgangszone sluit onmiddellijk aan bij het beschermd onroerend erfgoed. Een overgangszone heeft een belangrijke visueel-ruimtelijke component en/of omvat gebieden of voorwerpen, die een belangrijke functionele drager zijn voor het beschermde onroerend erfgoed. Kenmerkende voorbeelden zijn de windvang van een windmolen of de aangrenzende percelen bij een defensieve dijk, waardoor het dijklichaam beter kan beschermd worden tegen riviererosie. Details over de grootte, kenmerken en voorschriften van overgangszones worden in de bescherming van het onroerend erfgoed opgenomen.

4° SARO. Behoeft geen commentaar.

45° stads- of dorpsgezicht Het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten bevatte tot 1995 één omschrijving van een stads- en dorpsgezicht: een groepering van een of meer monumenten en/of onroerende goederen met omgevende bestanddelen zoals onder meer beplantingen, omheiningen, waterlopen, bruggen, wegen, straten en pleinen, die vanwege haar artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde van algemeen belang is. Vanaf 1995 werd er een tweede betekenis aan toegevoegd: de directe, er onmiddellijk mee verbonden visuele omgeving van een monument die door haar beeldbepalend karakter de intrinsieke waarde van het monument tot zijn recht doet komen en wel door haar fysieke eigenschappen de instandhouding en het onderhoud van het monument kan waarborgen. Het nieuwe decreet maakt het nu mogelijk om bij een monument een overgangszone mee te beschermen waardoor deze tweede omschrijving overbodig wordt.

46° V.C.R O.: Behoeft geen commentaar.

47° zakelijk rechthouder: Behoeft geen commentaar.

HOOFDSTUK 3. INSTANTIES EN ACTOREN VAN HET ONROERENDERFGOEDBELEID

Het erkennen van goed vakmanschap en een kwaliteitsvolle onroerendergoedzorg vormt de steunpijler bij het responsabiliseren van besturen en van de burger.

Afdeling 1. Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed

Art. 3.1.1., 3.1.2., 3.1.3. en 3.1.4.

Momenteel functioneert de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) als technische adviesraad. Daarnaast bestaat de technische expertencommissie voor het onroerend erfgoed, die een onafhankelijke afhandeling waarborgt van bezwaarschriften en beroepsprocedures van verleende machtigingen in het kader van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten. Beide raden kunnen voor hun secretariaat een beroep doen op de bevoegde Vlaamse administratie. Beide raden worden samengevoegd tot de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed. De Vlaamse Regering bepaalt de samenstelling, noodzakelijke kennis, organisatie en werking van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed. Bij deze samenstelling zal zij rekening houden met een evenwichtige spreiding tussen experts betreffende onroerendergoedzorg en vertegenwoordigers met deskundigheid uit het middenveld. De Vlaamse Regering kan ervoor opteren de commissie onder te verdelen in afdelingen, waarbij elke afdeling rechtsgeldig advies kan uitbrengen.

Omwillen van de administratieve vereenvoudiging wordt er doelbewust gekozen om één Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op te richten. Deze commissie verstrekt adviezen over aangelegenheden binnen het toepassingsgebied van dit decreet. De adviezen hebben betrekking op de thema's bouwkundig erfgoed, archeologie en landschap. Deze commissie waarborgt tevens een onafhankelijke afhandeling van de adviezen bij de bezwaarschriften en beroepsprocedures van in het kader van dit decreet verleende adviezen en toelatingen. De commissie levert geen strategische adviezen, maar uitsluitend technische adviezen in het kader van het Onroerendergoeddecreet. De commissie is geen juridisch orgaan en beslecht dus ook geen geschillen. De commissie kan wel aanbevelingen formuleren vanuit haar adviespraktijk. Het secretariaat van de commissie wordt samen met deze van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed (SARO) gehuisvest.

De taken en rol van de 'oude' Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen blijven behouden ten aanzien van de heraldiek en het varend erfgoed. Deze taken worden in de toekomst respectievelijk door de Vlaamse Heraldische Raad en de Vlaamse Commissie voor Varend Erfgoed opgenomen.

Hierna volgt een gestructureerde vergelijking tussen de taken van de 'oude' Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en de 'oude' Expertcommissie met de taken van de toekomstige Commissie:

Adviezen Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed

Onroerenderfgoeddecreet	Voorafgaande regelgeving
Algemene opdracht Art 3 1 4. De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed verstrekt adviezen 1° in de gevallen en rekening houdend met de termijnen, vermeld in dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan; 2° op verzoek van de Vlaamse Regering of haar gemachtigde of de SARO over een aangelegenheid die binnen het toepassingsgebied van dit decreet valt binnen de door de aanvrager vermelde termijn, 3° uit eigen beweging aan de Vlaamse Regering of aan de SARO over een aangelegenheid die binnen het toepassingsgebied van dit decreet valt of over de afstemming van de onroerenderfgoedzorg met andere beleidsvelden. Inventarissen Verplicht advies Art 4 1 3 De Vlaamse Regering wint over de inventaris en de opmerkingen en bezwaren afkomstig van het openbaar onderzoek advies in bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed	Algemene opdracht KCML Art. 3. §1 (Monumentendecreet) De Koninklijke Commissie verstrekt adviezen: 1° in de gevallen en rekening houdend met de termijn, bepaald in dit decreet en in het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, in het decreet van 21 december 1994 houdende vaststelling van het wapen en de vlag van de provincies en gemeenten, in het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, in het decreet van 3 februari 1998 houdende vaststelling van het wapen van privépersonen en instellingen en in het decreet van 29 maart 2002 tot bescherming van varend erfgoed; 2° op verzoek van de Vlaamse Regering of van de strategische adviesraad, opgericht bij het decreet van 10 maart 2006 houdende oprichting van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed, over een aangelegenheid die valt binnen het toepassingsgebied van voormelde decreten, binnen de door de aanvrager vermelde termijn, 3° uit eigen beweging aan de Vlaamse Regering of aan de Strategische adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed over elke aangelegenheid die valt binnen het toepassingsgebied van voormelde decreten of over de coördinatie van de onroerend erfgoedzorg met andere beleidsvelden. De adviezen aan de strategische adviesraad worden tegelijkertijd bezorgd aan de Vlaamse Regering. Inventarissen Geen advies

Administratief beroep archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem Facultatief advies Art. 5.4.8 §3 Als het agentschap of in voorkomend geval de erkende onroerende goeds gemeente het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem weigert of er voorwaarden aan koppelt, kan de initiatiefnemer een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels daarvoor.	Administratief beroep archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem KCML Verplicht advies Art. 6. §1. (Archeologiedecreet) Het is verboden zonder voorafgaande en schriftelijke vergunning van het agentschap archeologische opgravingen of graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen, uit te voeren. Indien de vergunning wordt geweigerd, opgeschort of ingetrokken, kan de aanvrager tegen deze beslissing beroep instellen bij de regering die uitspraak doet na de commissie te hebben gehoord.
Administratief beroep bekrachtiging archeologienota Facultatief advies Art. 5.4.11. De initiatiefnemer kan tegen de bekrachtiging, tegen de voorwaarden waarvan de bekrachtiging afhankelijk wordt gemaakt of tegen de weigering van de bekrachtiging van de archeologienota een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels daarvoor. Art. 5.4.15. De initiatiefnemer kan tegen de bekrachtiging, tegen de voorwaarden waarvan de bekrachtiging afhankelijk wordt gemaakt of tegen de weigering van de bekrachtiging van de archeologienota een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels daarvoor. Art. 5.4.19. De initiatiefnemer kan tegen de bekrachtiging, tegen de voorwaarden waarvan de bekrachtiging afhankelijk wordt gemaakt of tegen de weigering van de bekrachtiging van de nota een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere	Administratief beroep schriftelijke vergunning KCML Verplicht advies Art. 6 §1 (Archeologiedecreet) Het is verboden zonder voorafgaande en schriftelijke vergunning van het agentschap archeologische opgravingen of graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen, uit te voeren. Indien de vergunning wordt geweigerd, opgeschort of ingetrokken, kan de aanvrager tegen deze beslissing beroep instellen bij de regering die uitspraak doet na de commissie te hebben gehoord.

regels daarvoor. Administratief beroep toelating archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen Facultatief advies Art 5.5 3. §2 Als het agentschap de toelating voor het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of voor de archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen weigert of er voorwaarden aan koppelt, kan de erkende archeoloog een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels daarvoor Advies over voorlopige bescherming Verplicht advies Art. 6.1.3 De Vlaamse Regering wint voorafgaand aan de voorlopige bescherming het advies in bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed Dit advies wordt uitgebracht binnen een vervalt termijn van zestig dagen, ingaand de dag na deze van de ontvangst van de adviesvraag Als deze termijn wordt overschreden, wordt het advies geacht gunstig te zijn. Aan deze adviesvereiste kan worden voorbij gegaan in geval van dringende noodzakelijkheid. Art 6 1 8 De Vlaamse Regering wint over de voorlopige bescherming het advies in bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed als er overeenkomstig artikel 6.1.3, tweede lid, omwille van dringende noodzakelijkheid geen voorafgaand advies werd gevraagd Dit advies wordt uitgebracht binnen een vervalt termijn van zestig dagen, ingaand de dag na deze van de ontvangst van de adviesvraag. Als deze termijn wordt overschreden, wordt het advies geacht gunstig te zijn. Advies over definitieve bescherming Facultatief advies	Administratief beroep schriftelijke vergunning archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen KCML Verplicht advies Art 6 §1. (Archeologiedecreet) Het is verboden zonder voorafgaande en schriftelijke vergunning van het agentschap archeologische opgravingen of graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen, uit te voeren Indien de vergunning wordt geweigerd, opgeschort of ingetrokken, kan de aanvrager tegen deze beslissing beroep instellen bij de regering die uitspraak doet na de commissie te hebben gehoord Advies over voorlopige bescherming Geen advies Advies over definitieve bescherming KCML Verplicht advies
--	--

Art. 6.1.12. De Vlaamse Regering kan over de definitieve bescherming advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed	Art. 5. §8. (Monumentendecreet) De Vlaamse Regering kan, de Koninklijke Commissie gehoord, monumenten en stads- en dorpsgezichten van de ontwerpen van lijst schrappen. Art. 7. (Monumentendecreet) De Vlaamse Regering, de Koninklijke Commissie gehoord, stelt het besluit tot definitieve bescherming van de op de ontwerp van lijst voorkomende monumenten en stads- en dorpsgezichten vast. Art 7 §7 Landschapsdecreet Na afloop van de in de §1, §2, §3 en §4 van dit artikel bepaalde procedure wordt het dossier aan de Commissie voor een met redenen omkleed advies verzonden. Art 8 §6. (Landschapsdecreet) De Vlaamse regering kan, nadat de Commissie gehoord is, het besluit tot voorlopige bescherming als landschap bij gemotiveerd besluit geheel of gedeeltelijk opheffen. Art 9 (Landschapsdecreet) De Vlaamse regering stelt, nadat de Commissie gehoord is, de definitieve bescherming vast van de in het besluit tot voorlopige bescherming vermelde goederen. Art. 19 (Archeologiedecreet) De Vlaamse Regering besluit, na advies van de commissie, tot opheffing van de inschrijving op de ontwerpen van lijst of tot inschrijving op de lijst van de beschermde archeologische monumenten en zones.
Wijzigen en opheffen beschermingsbesluit Verplicht advies Art. 6.2.4. De Vlaamse Regering wint over de voorlopige wijziging of opheffing van het besluit tot definitieve bescherming advies in bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed	Wijzigen en opheffen beschermingsbesluit KCML Verplicht advies Art 9. (Monumentendecreet) De Vlaamse Regering besluit, de Koninklijke Commissie gehoord, tot het opheffen of wijzigen van het besluit tot bescherming van een monument of stads- of dorpsgezicht Art. 23. (Archeologiedecreet) De Vlaamse Regering besluit, na advies van de commissie, tot het geheel of gedeeltelijk opheffen of wijzigen van de lijsten van beschermde archeologische monumenten en zones.

Administratief beroep toelating niet vergunningsplichtige werken	Art. 13. (Landschapsdecreet) De gehele of gedeeltelijke opheffing of de wijziging van het besluit tot bescherming als landschap gebeurt onder de voorwaarden en in de vorm, vastgesteld voor de bescherming Administratief beroep machtiging niet vergunningsplichtige werken E pertencommissie
Facultatief advies Art. 6.4.6. Als het agentschap of de erkende onroerende goeder gemeente, de toelating toekent, weigert of er voorwaarden aan koppelt, kan de aanvrager, het agentschap of iedere belanghebbende een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed	Verplicht advies Art. 11 §4/1 (Monumentendecreet) Indien het agentschap de aanvraag voor een machtiging voor machtigingsplichtige werken waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning vereist is, afwijst, dan kan de aanvrager een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering wint over het beroepschrift het advies in van een door haar samengestelde expertencommissie.
Administratief beroep toelating vergunningsplichtige werken Verplicht advies Art. 6 4 6 Elke instantie die een administratief beroep over een beslissing tot toekenning of weigering van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning behandelt, wint advies in bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed in zoverre het verzoekschrift middelen opwerpt over het advies van het agentschap vermeld in artikel 6 4 4 , derde lid, of de behandeling van dat advies door de vergunningverlenende overheid.... Als het uitvoeren van de vergunning ernstige schade kan toebrengen aan een beschermd goed, kan de Vlaamse Regering het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed bindend verklaren.	Administratief beroep toelating vergunningsplichtige werken E pertencommissie Verplicht advies Art 11. §4/2. (Monumentendecreet) Indien de deputatie zich dient uit te spreken over een administratief beroep tegen een beslissing houdende de toekenning of de weigering van een stedenbouwkundige vergunning, dan wint zij het advies in van de expertencommissie, vermeld in § 4/1, tweede lid, indien het beroepschrift middelen opwerpt tegen het advies van het agentschap, vermeld in § 4, vierde lid
urisdictioneel beroep toelating vergunningsplichtige werken Facultatief advies	urisdictioneel beroep toelating vergunningsplichtige werken E pertencommissie Facultatief advies

Art 6.4.6 Het administratief rechtscollege dat jurisdictionele beroepen behandelt over beslissingen tot toekenning of weigering van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning kan advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed als het verzoekschrift middelen opwerpt over de toekenning of weigering van een toelating van handelingen aan of in beschermde goederen.	Art. 11. §4/3. (Monumentendecreet) De Raad voor vergunningsbetwistingen kan bij het behandelen van jurisdictionele beroepen over beslissingen houdende de toekenning of weigering van een stedenbouwkundige vergunning het niet-bindend advies inwinnen van de expertencommissie, vermeld in §4/1, tweede lid, in zoverre het verzoekschrift middelen opwerpt inzake de toekenning of de weigering van een machtiging.
Administratief beroep goedkeuring beheersplan	Administratief beroep goedkeuring beheersplan
Facultatief advies	Geen georganiseerd administratief beroep
Art. 8.1.1. §2. Als het agentschap de goedkeuring van een beheersplan weigert of er voorwaarden aan koppelt, kan de aanvrager ervan een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering	
De Vlaamse Regering kan over het beroepsschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed	
Onteigening	Onteigening KCML
Geen advies	Verplicht advies
	Art. 4. (Wet 7 augustus 1931) Wanneer er voor een gerangschikt gebouw of monument zou gevaar bestaan voor verval of zware beschadiging, zo het in het bezit blijft van zijn eigenaar, mag de Koning, op aanvraag of na advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen machtiging verlenen tot onteigening ten algemenen nutte hetzij door de Staat, hetzij door de gemeente.
	Art 34 (Landschapsdecreet) Ingeval het definitief beschermd landschap, het erfgoedlandschap of een gedeelte ervan in gevaar komt als het in bezit blijft van één of meerdere eigenaars, kan de Vlaamse Regering, nadat de Commissie is gehoord, in die mate tot de onteigening ten algemene nutte van die onroerende goederen beslissen.
Herkenningsteken	Herkenningsteken KCML
Geen advies	Verplicht advies

	Art. 10 §3. (Monumentendecreet) De bij besluiten beschermde monumenten komen in aanmerking voor het aanbrengen van een herkenningsteken. De Vlaamse Regering bepaalt, de Koninklijke Commissie gehoord, het model van dit herkenningsteken.
--	---

In tegenstelling tot de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed (SARO) beschikt de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed niet over rechtspersoonlijkheid. De SARO brengt verplicht advies uit over voorontwerpen van decreet en beschikt over een brede opdracht waarbij ze niet alleen reactief kan optreden, maar ook proactief en anticiperend op beleidsthema's verbonden met de beleidscyclus. De SARO functioneert als een deskundig klankbord waaraan de beleidsdrager nog onuitgewerkte ideeën voorlegt. Ook het Vlaams Parlement kan een beroep doen op de SARO. De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed kan advies uitbrengen bij individuele dossiers, zoals bescherming en beroepen bij toelatingen. De focus van de technische adviezen van de Commissie is vooral gericht op beleidsuitvoering, waarbij de opportuniteit van een bescherming of advies vanuit de erfgoedwaarden van het onroerend goed wordt onderzocht.

Afdeling 2. Erkenning als onroerenderfgoedgemeente

Art. 3.2.1.

Het Onroerenderfgoeddecreet vormt een uitgelezen kans om binnen het beleidsveld onroerend erfgoed het subsidiariteitsbeginsel in te vullen en een erfgoedreflex op het lokale niveau te creëren. Het ontwikkelen van een erfgoedreflex op gemeentelijk niveau – dicht bij de individuele burger - zal bovendien het draagvlak voor het onroerenderfgoedbeleid verbreden. Bevoegdheden die doelmatig door de gemeenten verricht kunnen worden, horen eigenlijk niet door een hoger niveau te worden opgenomen. De uitoefening van bevoegdheden op een hoger niveau dient op overtuigende motieven te steunen. We streven er daarom naar om de lokale besturen meer bevoegdheden te verlenen en zo de onroerenderfgoedzorg dicht bij de burger te brengen. Ze krijgen een verregaande bevoegdheid voor wat betreft het beheer van beschermd en geïnventariseerd erfgoed en het beheer van de omgeving van het beschermd erfgoed. Een door de Vlaamse overheid erkende onroerenderfgoedgemeente kan dus adviezen en toelatingen betreffende al dan niet beschermd onroerend erfgoed verlenen.

Naast het eigen onroerenderfgoedbeleid kunnen de gemeenten die dit wensen de in dit decreet geformuleerde beheerstaken bij beschermd onroerend erfgoed, zoals het formuleren van adviezen en toelatingen, opnemen. Ook kunnen ze meldingen behandelen voor archeologisch vooronderzoek (indien niet traject "wetenschappelijk archeologisch onderzoek"). In functie van eenheid van het beleid behoudt het Vlaams Gewest in voorkomend geval enkel bij ruimtelijk en financieel ingrijpende beslissingen zijn beheerstaak betreffende adviezen en toelatingen. Op basis van duidelijk bepaalde criteria, opgemaakt en bewaakt door de

Vlaamse Regering, kunnen de gemeenten hiervoor een erkenning krijgen als onroerenderfgoedgemeente. Deze criteria dienen als leidraad om de mogelijkheid van de gemeenten om deze beheerstaken op te nemen en af te toetsen. Ze houden de aanwezigheid van een duidelijke beleidsvisie voor onroerend erfgoed in, samen met het beschikken over voldoende gekwalificeerd personeel en het uitdrukkelijk opnemen van de bevoegdheid door het college van burgemeester en schepenen.

De erkende onroerenderfgoedgemeenten kunnen op vrijwillige basis aanvullend op het Vlaams niveau een eigen onroerenderfgoedbeleid ontplooien en krijgen hiertoe alle ruimte vanwege de Vlaamse overheid. Omdat deze initiatieven vrijblijvend zijn, genereert de Vlaamse overheid geen bijkomende plan- of proceslasten, die de inzet van financiële stimuli kunnen rechtvaardigen. Daartoe bakent de Vlaamse overheid haar taken en verantwoordelijkheden duidelijk af. Verder impliceren subsidiariteit en uitbouw van het lokale niveau dat het centrale niveau zich terughoudend opstelt bij het ontplooien van zijn activiteiten. Dit betekent dat de Vlaamse overheid blijft inzetten op de inventarisatie en de bescherming van het onroerend erfgoed en het preventief archeologisch onderzoek.

Afdeling 3. Erkenning als intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst

Art. 3.3.1.

Sommige gemeenten kunnen de toegekende bevoegdheden en taken aangaande onroerend erfgoed zelfstandig opnemen. Andere gemeenten kunnen een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst (m.n. een intergemeentelijk samenwerkingsverband) oprichten. Deze entiteit kan onder bepaalde voorwaarden zowel beleidstaken als medebewindstaken, zoals het beoordelen van sloopaanvragen van onroerend erfgoed op de vastgestelde inventaris en het verlenen van toelatingen bij ruimtelijk en financieel minder ingrijpende beslissingen, voorbereiden voor de betrokken lokale besturen. Artikel 12 uit het decreet van 6 juli 2001 houdende intergemeentelijke samenwerking is hiervoor bepalend: *"De gemeenten beslissen over de beheersoverdracht overeenkomstig de statuten van het samenwerkingsverband."* Onder beheersoverdracht wordt verstaan: het toevertrouwen, door de deelnemende gemeenten aan het samenwerkingsverband, van de uitvoering van door hen genomen beslissingen in het kader van zijn doelstellingen, in die zin dat de deelnemende gemeenten zich het recht ontfangen zelfstandig of samen met derden dezelfde opdracht uit te voeren.

Deze intergemeentelijke samenwerkingsverbanden kunnen zich laten erkennen onder voorwaarden, die de Vlaamse Regering zal bepalen. De minimale erkenningsvoorwaarden kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de omvang van de regio en bevolkingsaantallen.

Afdeling 4. Erkenning als onroerenderfgoeddepot

Art. 3.4.1., 3.4.2. en 3.4.3.

Het deponeren van de vondsten en van de opgravingsdocumentatie garandeert het behoud *ex situ* van het opgegraven bodemarchief. Ook de vaak delicate en tijdelijke opslag van onderdelen (zoals decoratieve elementen) van monumenten tijdens langdurige beheerswerken (zoals restauraties) of het opslaan van seizoengebonden constructies verdient de nodige aandacht. Het beheren van dergelijke onroerenderfgoeddepots wordt aan randvoorwaarden onderworpen, op basis waarvan het onroerenderfgoeddepot kan worden erkend. De vast te stellen bijzondere erkenningsvoorwaarden zullen onder andere rekening houden met de aard en het materiaal van de gedeponeerde objecten, zoals steen, hout, metaal, papier en andere. Op basis van deze verscheidenheid kan eventueel een volledige of gedeeltelijke erkenning van het onroerenderfgoeddepot worden overwogen. De Vlaamse Regering stelt de nadere regels vast, die betrekking kunnen hebben op de aanvraag, de toekenning, de duur, het toezicht, de schorsing, de intrekking van de erkenning of andere aspecten van het onroerenderfgoeddepot. Deze nadere regels zullen worden afgestemd met de toekenningsvoorwaarden voor een kwaliteitslabel aan collectiebeherende verenigingen in het kader van het cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008. Door de erkenning en de mogelijkheid tot subsidiering van onroerenderfgoeddepots komt het Vlaams Gewest volledig tegemoet aan artikel 4, 3° van het verdrag van Valletta. Dit artikel geeft aan dat Vlaanderen zich ertoe verplicht maatregelen toe te passen voor de fysieke bescherming van het archeologische erfgoed door de inrichting van passende bewaarplaatsen voor archeologische overblijfselen die van de oorspronkelijke vindplaats zijn verwijderd.

Afdeling 5. Aanduiding als erkende archeoloog

Art. 3.5.1. en Art. 3.5.2.

Om het verdrag van Valletta te implementeren is het noodzakelijk een nieuw archeologisch traject uit te denken. Eén van de voorwaarden om kwaliteitsvol met het archeologisch erfgoed om te gaan is het inschakelen van de personen die over de juiste kennis en vaardigheden beschikken. Momenteel wordt de kwaliteitstoets door het agentschap voor elke uitvoerder telkens opnieuw in het kader van de opgravingsvergunning verricht. Archeologen moeten immers bij elke aanvraag tot archeologische opgraving aantonen dat zij voldoende gekwalificeerd zijn en/of de nodige ervaring hebben. Voortaan is er een eenmalige erkenning.

Een erkende archeoloog is iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die onder door de Vlaamse Regering aangenomen voorwaarden als dusdanig aangeduid is. Ook erkende onroerenderfgoedgemeenten en erkende onroerenderfgoeddiensten kunnen zich als erkende archeoloog laten aanduiden. Deze aanduiding als erkende archeoloog richt zich uitsluitend tot uitvoerders van archeologische vooronderzoeken en archeologische opgravingen. Immers, het uitvoeren van archeologische opgravingen of graafwerken vereist de nodige voorzorg en kennis. Het vrijleggen van archeologische sites of het verzamelen van archeologische artefacten door ze uit hun originele context te verwijderen, is een eenmalige operatie, die in de beste omstandigheden dient te gebeuren. Het erkennen, los van specifieke opdrachten en projecten, biedt de mogelijkheid kwaliteitsvol werk aan de hand van een code van goede praktijk te waarderen. Voor disciplines en activiteiten waarvoor binnen het archeologisch

werkveld een grote vraag is naar een dergelijke erkenning, zoals archeologische opgravingen, zal de Vlaamse Regering aangeven dat deze disciplines en activiteiten conform de vastgestelde code van goede praktijk moeten worden uitgevoerd.

Op basis van algemene criteria, zoals relevante ervaring, kennis van materialen en opleiding kan een archeoloog als erkende archeoloog worden aangeduid. Deze aanduiding zal de erkende archeoloog toelaten specifieke activiteiten uit te voeren. Het werken met een erkenningsstelsel, en het voorzien in de mogelijkheid om erkende archeologen te schorsen of erkenningen in te trekken, heeft tot gevolg dat er voldoende toezicht is op kwaliteitsvol werk. Hierdoor wordt het vakmanschap en de kwaliteit van uitvoering verankerd en erkend.

De Vlaamse Regering zal de erkenningsvoorwaarden verder uitschrijven. Deze zullen zoals in het besluit van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium minstens betrekking hebben op kwalificaties en ervaring en zullen in overeenstemming worden gebracht met de Europese Dienstenrichtlijn. De Vlaamse Regering zal eveneens de erkenningsprocedure uitwerken. Zo zal de erkenning kunnen ingetrokken worden als de archeoloog niet langer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden of als uit de archeologienota's en eindverslagen blijkt dat er niet volgens de code van goede praktijk te werk is gegaan. Een gelijkaardige regeling bestaat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Brusselse Hoofdstedelijke Regering erkent "volgens de voorwaarden en procedure die ze vaststelt, de natuurlijke of rechtspersonen, publiek of privaat, die ertoe gemachtigd zijn opgravingen of peilingen uit te voeren". Omwille van haar decretale opdracht bij o.m. toevalsvondsten is het agentschap van rechtswege een erkend archeoloog.

Art. 3.5.3.

De voorgelegde regels voor archeologisch onderzoek hebben betrekking op een dienstenactiviteit in de zin van de richtlijn 2006/123/EG, de zogenaamde Dienstenrichtlijn. De diensten hebben immers een economisch karakter (er wordt gewoonlijk een vergoeding betaald die de economische tegenprestatie vormt voor de betrokken diensten en de tegenprestatie is reeel en effectief). Aangezien er een erkenning vereist is om de diensten te mogen verrichten, worden er eisen gesteld aan de uitoefening van deze diensten en moeten deze getoetst worden aan de Dienstenrichtlijn.

Met de erkenningsregeling (voor archeologen, metaaldetectoristen en depots) wordt de uitoefening van de dienstenactiviteit afhankelijk gemaakt van een vergunningsstelsel. De Dienstenrichtlijn beschouwt als vergunningsstelsel immers elke procedure die voor een dienstverrichter de verplichting inhoudt bij een bevoegde instantie stappen te ondernemen ter verkrijging van een formele of stilzwijgende beslissing over de toegang tot de uitoefening van een dienstenactiviteit. Een vergunningsstelsel impliceert dus dat een bevoegde instantie een beslissing neemt over de toegang tot of de uitoefening van de dienstenactiviteit wat hier het geval is.

Krachtens de Dienstenrichtlijn is het bestaan van een vergunningsstelsel enkel geoorloofd wanneer het de volgende eigenschappen heeft:

- niet discriminerend: het stelsel mag geen direct of indirect onderscheid maken op basis van nationaliteit of statutaire zetel van de dienstverrichters;
- noodzakelijk: het betreffende vergunningsstelsel dient gerechtvaardigd te worden om dwingende redenen van algemeen belang;
- evenredig: het nagestreefde doel mag niet door een minder beperkende maatregel (bijvoorbeeld een aanmeldingsplicht) worden bereikt, met name omdat een controle achteraf te laat zou komen om werkelijk doeltreffend te zijn.

Naast het vergunningsstelsel als geheel moeten de individuele vergunningsvoorwaarden ook getoetst worden aan verschillende criteria. Zo moeten zij niet-discriminatoire, gerechtvaardigd om dwingende redenen van algemeen belang, duidelijk, ondubbelzinnig, objectief, openbaar, transparant en toegankelijk zijn. De vergunning mag, in beginsel, geen beperkte geldigheidsduur hebben, de selectie uit de gegadigden moet waarborgen van onpartijdigheid en transparantie bieden en de vergunningsprocedure moet duidelijk en openbaar zijn.

De lidstaten hebben, krachtens het Europees verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed, de plicht een rechtsregeling uit te werken voor de bescherming van het archeologisch erfgoed, meer bepaald door middel van procedures die de toelating en de controle van de opgravingen bepalen en erop toe te zien dat het destructief archeologisch onderzoekwerk enkel door gekwalificeerde personen die hiertoe uitdrukkelijke gemachtigd zijn, wordt uitgevoerd.

Het behoud van het historisch en cultureel erfgoed, dat het archeologisch erfgoed omvat, maakt deel uit van het algemeen belang (overweging 40 bij de Dienstenrichtlijn) en houdt voorafgaande beschermingsmaatregelen in met als doel de kans op onomkeerbare schade of definitief verlies van archeologische gegevens uit te sluiten.

Het staat dus vast dat een erkenningsregeling omwille van het algemeen belang gerechtvaardigd is. Ook bij het verder uitwerken van de erkenningsvoorwaarden en –procedure, door de Vlaamse Regering, wordt het kader van de Dienstenrichtlijn gehanteerd. De eisen of de controles waaraan een erkenning onderworpen is, mogen niet overlappen met gelijkwaardige of gezien hun doel in wezen vergelijkbare eisen en controles waaraan de dienstverrichter al in een andere of dezelfde lidstaat onderworpen is. Daarom wordt in de wetgeving een bepaling ingevoegd die stelt dat er kan onderzocht worden in welke landen van de Europese Unie of Europese Economische Ruimte er reeds een erkenningsregeling bestaat die hetzelfde beschermingsniveau biedt waardoor de erkenningsprocedure hier sneller kan verlopen. Voor de overeenstemmende eisen zal de individuele aanvrager immers niet meer moeten aantonen dat hij hieraan voldoet, het erkenningsdocument uit het buitenland volstaat dan samen met de eventuele bijkomende eisen in het Vlaamse Gewest. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt ook gewerkt met erkende archeologen. Het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 3 juli 2008 betreffende de erkenning van archeologische vorsers bepaalt de erkenningsvoorwaarden en –procedure. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben archeologen met een erkenning in buitenland toch nog een erkenning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nodig. Er zou dan ook met de drie gewesten werk kunnen worden gemaakt van administratieve samenwerking onderling en met de andere lidstaten. De contactpunten in de lidstaat van (eerste) vestiging moeten de bevoegde instanties

bijstaan om vast te stellen welke eisen gelijkwaardig of in wezen vergelijkbaar zijn met de op zijn grondgebied geldende eisen.

In het uitvoeringsbesluit zal bij de erkenningsvoorwaarden tevens vermeld worden dat elk studiebewijs dat bij of krachtens een wetkrachtige norm, een Europese richtlijn of een internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend met één van de geëiste diploma's voor de toepassing van het besluit hiermee gelijkgesteld wordt.

Afdeling 6. Aanduiding als erkende metaaldetectorist

Art. 3.6.1.

Een van de voorwaarden om kwaliteitsvol met het archeologisch erfgoed om te gaan is het inschakelen van personen die over de juiste kennis en vaardigheden betreffende metaaldetectie beschikken. Momenteel is metaaldetectie enkel toegelaten binnen vergunde archeologische opgravingen door personen met archeologische kwalificaties. Voortaan is er een eenmalige erkenning voor metaaldetectoristen.

Een erkende metaaldetectorist is iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die onder door de Vlaamse Regering aangenomen voorwaarden als dusdanig aangeduid is. Deze erkenning van metaaldetectorist richt zich uitsluitend tot natuurlijke personen of rechtspersonen die met behulp van een metaaldetector archeologische artefacten of archeologische sites opsporen. Immers, het niet-gedocumenteerd opsporen van metalen archeologische artefacten, is een drastisch verlies aan archeologische informatie. Dit dient dus in de beste omstandigheden onder deskundige archeologische begeleiding te gebeuren. Erkenning biedt de mogelijkheid aan metaaldetectoristen hun hobby in overleg met de bevoegde administratie voor archeologie kwaliteitsvol uit te voeren.

Op basis van algemene criteria, zoals leeftijd, onderschrijven van een code van goede praktijk en verplichte melding van vondsten, kan een metaaldetectorist een erkenning, beperkt in tijd, ontvangen, die hem toelaat specifieke activiteiten uit te voeren. Het werken met een erkenningssysteem en het voorzien in de mogelijkheid om erkende metaaldetectoristen te schorsen of erkenningen in te trekken, heeft tot gevolg dat er voldoende toezicht is op het uitvoeren van een hobby, die binnen brede lagen van de bevolking leeft. Op die manier wordt deze passie met het professionele archeologische werkveld gedeeld.

De Vlaamse Regering zal de erkenningsvoorwaarden verder uitschrijven. Deze zullen in overeenstemming worden gebracht met de Europese Dienstenrichtlijn. De Vlaamse Regering zal eveneens de erkenningsprocedure uitwerken. Zo zal de erkenning kunnen ingetrokken worden als de metaaldetectorist niet langer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden of als uit de vondstmeldingen blijkt dat er niet volgens de code van goede praktijk te werk is gegaan. Een gelijkaardige regeling wordt momenteel in Zweden uitgewerkt.

Art. 3.6.2.

Omdat werken met een metaaldetector onderdeel is van de aangewende archeologische methoden en technieken door een erkende archeoloog, is elke erkende archeoloog van rechtswege een erkende metaaldetectorist.

Art. 3.6.3.

Cf. toelichting bij artikel 3.5.3.

Afdeling 7. Kwaliteitslabel onroerendergoedondernemers

Art. 3.7.1.

Iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon kan onder de door de Vlaamse Regering aangenomen voorwaarden als blijk van waardering een kwaliteitslabel krijgen. Het labelen, los van specifieke opdrachten en projecten, biedt een stimulans voor kwaliteitsvol werk aan de hand van een code van goede praktijk. Voor disciplines en activiteiten waarvoor een grote vraag is naar een dergelijke erkenning, zoals boomchirurgie, zal de Vlaamse Regering aangeven dat deze disciplines en activiteiten conform de vastgestelde code van goede praktijk een kwaliteitslabel kunnen krijgen.

Bij de uitwerking zal er in het erkenningssysteem rekening gehouden worden met bestaande normeringen en erkenningen, zoals voor architecten en aannemers. Tevens kan voor de uitwerking van het kwaliteitslabel voor ondernemers een beroep worden gedaan op de geactualiseerde beroepsprofielen voor de erfgoedsector.

HOOFDSTUK 4. INVENTARISSEN

Art. 4.1.1.

De inventarissen vormen de basis voor de strategische beleidsvoering inzake het onroerend erfgoed. De inventarissen geven een feitelijk overzicht van het voorkomen van de onroerenderfgoedwaarden in Vlaanderen.

Het Vlaams Gewest beheert meerdere inventarissen voor onroerend erfgoed. De inventarissen hebben elk betrekking op een specifieke vorm van onroerend erfgoed en verzekeren de kennisopbouw en -verspreiding betreffende het onroerend erfgoed.

Het decreet geeft aan de volgende vijf inventarissen een rechtsgrond:

- De inventaris van gekende archeologische zones brengt zones in het Vlaams Gewest in kaart waar archeologen op basis van waarnemingen en wetenschappelijke argumenten onderbouwen dat er waarschijnlijk archeologische onroerend goederen aanwezig zijn die nog voldoende goed bewaard zijn om van wetenschappelijk of cultuurhistorisch belang te zijn. De begrenzing van elke archeologische zone is digitaal vastgelegd en opgenomen in een inventaris.
- De inventaris van het bouwkundig erfgoed brengt relict en gehelen van bouwkundig erfgoed in Vlaanderen in kaart, zoals gebouwen van alle mogelijke typologieën, gebouwengroepen, complexen, bijhorende interieurs en interieurelementen, infrastructuur, klein erfgoed, straatmeubilair, monumentale beeldhouwwerken, maar ook straten, gehuchten en stadswijken.
- De inventaris van historische tuinen en parken brengt historische tuinen en parken in Vlaanderen in kaart.
- De inventaris houtige beplanting met erfgoedwaarde brengt houtige gewassen (bomen en struiken) en historisch cultuurgroen met erfgoedwaarde in Vlaanderen in kaart. De inventarisgegevens worden ruimtelijk vertaald naar een GIS-laag.
- De landschapsatlas is een inventaris van de relict en van de traditionele landschappen. De opgenomen relict en kunnen zeer divers van aard zijn en getuigen in vele gevallen van een wordingsgeschiedenis. De relict en geven aan waar de historisch gegroeide landschapstructuur tot op vandaag herkenbaar gebleven is. In de landschapsatlas zijn punt- en lijnrelict en opgenomen, evenals relict zones en ankerplaatsen. Een ankerplaats is een gebied dat behoort tot de meest waardevolle landschappelijke plaatsen, dat een complex van gevarieerde erfgoedelementen is die een geheel of ensemble vormen, dat ideaal-typische kenmerken vertoont vanwege de gaafheid of representativiteit, of ruimtelijk een plaats inneemt die belangrijk is voor de zorg of het herstel van de landschappelijke omgeving. Het inventarisatieproject is opgestart in 1995 en het resultaat werd in 2001 gepresenteerd als een databank met daaraan gekoppelde GIS-lagen.

Binnen elk van deze inventarissen kunnen verschillende deelinventarissen, zoals bijvoorbeeld kerkelijk erfgoed, bestaan.

De inventaris van het bouwkundig erfgoed werd, conform de desbetreffende bepalingen van het Monumentendecreet, voor de eerste maal vastgesteld op 14 september 2009 door de administrateur-generaal van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, met de intentie om deze jaarlijks opnieuw vast te stellen. Deze eerste vaststelling betrof ruim 66.000 van de 77.000 geïnventariseerde goederen. De tweede vaststelling op 20 september 2010 betrof ruim 69.000 van de 78.000 geïnventariseerde goederen. Op 9 november 2011 werd de inventaris voor de derde maal vastgesteld.

Naar analogie met deze vaststelling laat het decreet toe de vijf vermelde inventarissen geheel of gedeeltelijk vast te stellen. Het gedeeltelijk vaststellen laat onder meer toe om een of meerdere ankerplaatsen of andere items uit de landschapsatlas te laten vaststellen. Door het introduceren van het zorgbeginsel in artikel 4.1.9 treedt het vaststellen van ankerplaatsen in de plaats van het aanduiden van ankerplaatsen, zoals deze in het Landschapsdecreet van 1996 werd opgenomen.

Het vaststellen van de inventarissen vormt tevens een eerste beleidsmatig waardeoordeel bij het uittekenen van het onroerenderfgoedbeleid. Opname in een of meerdere vastgestelde inventarissen verleent aan elk van de erfgoedtypes een juridisch statuut. Door de vaststelling spelen de inventarissen een rol in het proces van afweging en besluitvorming (zie art. 4.1.9). Het vastgestelde onroerend erfgoed vormt dan één van de vele afwegingselementen. De vaststelling garandeert dat de erfgoedwaarden bij de start van het besluitvormingsproces geagendeerd worden en bij alle bestuurlijke beslissingen mee in overweging worden genomen. In het specifieke geval dat een vergunningverlenende overheid zich dient uit te spreken over het definitief verwijderen van een goed, dat is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed of de vastgestelde inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarden, is deze volgens art. 4.1.10 verplicht om het advies van de administratie te integreren in haar beslissing. De rechtsgevolgen die aan de vaststelling van een goed verbonden zijn, verschillen sterk van de juridische bepalingen van beschermde goederen, vermeld in hoofdstuk 6. Ten gunste van vastgestelde goederen kunnen er binnen de Vlaamse decreet- en regelgeving een aantal uitzonderingsmaatregelen gelden, met als doel dit onroerend erfgoed zoveel mogelijk te vrijwaren. Deze rechtsgevolgen zijn niet noodzakelijk belangrijk voor particuliere zakelijk rechthouders.

Art. 4.1.2.

De opname of het schrappen van onroerende goederen met erfgoedwaarden in een inventaris berust niet op een toevalligheid of een ongefundeerd oordeel. Voor een dergelijke opname of schrapping baseert het zich op een set aan criteria, die een afgewogen oordeel over het onroerend goed mogelijk maken. Deze criteria zijn publiek raadpleegbaar op het internet.

Art. 4.1.3.

De vast te stellen inventaris wordt in de betrokken gemeenten aan een openbaar onderzoek onderworpen. Het openbaar onderzoek wordt aangekondigd door een bericht uit te hangen in de betrokken gemeenten. Wanneer de betrokken gemeente over een website beschikt moet ze het openbaar onderzoek ook kenbaar maken op deze website. De Vlaamse overheid is

verantwoordelijk voor de organisatie van dit openbaar onderzoek, bij voorkeur in samenwerking met de betrokken gemeente: de Vlaamse overheid kondigt het openbaar onderzoek aan in het Belgisch Staatsblad en in ten minste drie dagbladen die in het Vlaamse Gewest worden verspreid en met een bericht op de website van het agentschap. Het staat elke gemeente uiteraard vrij om de betrokken inwoners op individuele basis aan te schrijven of te horen.

De 69.000 vastgestelde items uit de huidige inventaris Bouwkundig Erfgoed zullen op die manier ook onderworpen worden aan een openbaar onderzoek.

Tijdens het openbaar onderzoek krijgt iedereen de kans om opmerkingen te formuleren of een bezwaar in te dienen. De bezwaarindiener hoeft geen persoonlijk belang aan te tonen, maar moet zijn opmerkingen en bezwaren wel met feitelijke argumenten staven. Een feitelijkheid betreft bijvoorbeeld een wijziging aan een vastgesteld onroerend goed, alsook een correctie van de benaming of de lokalisatie van het goed.

Na afloop van het openbaar onderzoek en uiterlijk 90 dagen na het neerleggen van de lijst neemt het agentschap de opmerkingen en bezwaren op in een proces-verbaal.

Het onderzoek van de bezwaren gaat de vaststelling van de lijst vooraf. De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed adviseert de Vlaamse Regering over de lijst en de opmerkingen en bezwaren. De Vlaamse Regering bepaalt hierover nadere regels. De Vlaamse Regering stelt na het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed de lijst geheel of gedeeltelijk vast. Uit het vaststellingsbesluit moet blijken hoe de Vlaamse Regering de bezwaren behandelde.

Art. 4.1.4.

De Vlaamse Regering kan een vastgestelde inventaris actualiseren of er onroerende goederen aan toevoegen of uit verwijderen. Voor de betrokken onroerende goederen wordt een openbaar onderzoek georganiseerd onder de voorwaarden en in de vorm vastgesteld in artikel 4.1.3.

Art. 4.1.5.

Onroerend erfgoed is niet zomaar een ruimtelijk decor. Monumenten, archeologische sites, landschappen of stads- en dorpsgezichten zijn veel meer dan een gevel, muur of perceelsgrens. Achter de muren van monumenten of binnen grote percelen bevinden zich vaak waardevolle elementen die integraal deel uitmaken van het onroerend goed in kwestie. Bij het inventariseren van onroerend erfgoed is het dus essentieel dat deze elementen ook mee in rekening kunnen worden gebracht. Daarom regelt dit decreet de toegang tot onroerend erfgoed, met uitzondering van particuliere woningen en bedrijfslokalen, in functie van het onderzoek naar de waarden ervan.

Art. 4.1.6.

Aan de vaststelling van een onroerend goed zijn een aantal voorwaarden verbonden. Behalve de benaming en een beschrijving op basis van de erfgoedkenmerken moet het onroerend goed gelokaliseerd worden met behulp van een georeferencieerd plan, en dit indien mogelijk tot op kadastraal niveau. Deze vaste gegevens komen de eenvormigheid van de vastgestelde inventarissen ten goede en kunnen met andere gegevens zoals een beschrijving van de erfgoedelementen worden aangevuld. Voor het aanmaken van het (op kadastraal niveau) georeferencieerd plan wordt van de bestaande Vlaamse standaarden, zoals KADVEC of GRB, gebruik gemaakt.

Art. 4.1.7.

Omdat inventarissen essentieel zijn voor de kennisverspreiding over het onroerend erfgoed, worden ze na de vaststelling digitaal ontsloten in een voor het publiek te raadplegen GIS-laag (GIS als een geheel van hardware, software en procedures om ruimtelijk gedefinieerde gegevens op te slaan, te beheren, te verwerken en weer te geven). Door het digitaal ontsluiten van de gegevensbestanden met geografische informatie in georeferencieerde bestanden zijn de vastgestelde inventarisatiegegevens niet alleen publiek consulteerbaar maar ook bruikbaar in diverse Vlaamse en lokale beleidsprocessen.

Waar mogelijk zullen deze inventarissen afgestemd worden met bestaande inventarissen, zoals de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV), en geografische informatiesystemen, die door de Vlaamse overheid worden gecreëerd.

Art. 4.1.8.

Dit artikel benadrukt dat de vaststelling van een onroerend goed ingevolge de opname van het goed in een vastgestelde inventaris, geen negatieve rechtsgevolgen heeft voor de burger, in die zin dat de opname geen weigeringsmotief is in het kader van aanvragen tot stedenbouwkundige vergunningen, verkavelingsvergunningen en aanvragen tot milieu- en natuurvergunningen.

Voor werken, activiteiten of processen van een administratieve overheid, kan de opname van het goed in een vastgestelde inventaris wel als weigeringsgrond worden ingeroepen. Onder deze activiteiten worden niet de administratieve taken van een overheid, zoals het verlenen van vergunningen, begrepen.

Art. 4.1.9.

De vaststelling van onroerende goederen stelt ten aanzien van administratieve overheden een zorgplicht en motiveringplicht in. De zorgplicht is van toepassing op alle werken, activiteiten en processen van een administratieve overheid. De administratieve taken van een overheid ten aanzien van derden, zoals het verlenen van vergunningen, vallen niet onder dit zorgbeginsel.

In hun zorgvuldigheid voorkomt elk openbaar bestuur en administratieve overheid altijd schade aan het gekende onroerend erfgoed, dat in de vastgestelde inventaris is opgenomen.

Door schadebeperkende maatregelen te nemen, wordt elke betekenisvolle schade door deze administratieve overheden beperkt.

De Vlaamse Regering bepaalt hierover de nadere regels. Deze regels kunnen de verantwoordelijkheid van de administratieve overheid inzake de uitvoering van de zorgplicht verduidelijken, de inschatting van de impact op de erfgoedwaarden weergeven, de toepassing van de verschillende maatregeltypes en de opbouw van de motivering bevatten. Voor de toepassing van het zorgbeginsel zal het beleidsveld onroerend erfgoed ten behoeve van de betrokken administratieve overheden duidelijke richtlijnen en eventueel ook een standaardformulier opmaken.

Voor de reeds vastgestelde items uit de inventaris van het Bouwkundig Erfgoed zal de zorgplicht enkel gelden voor de onroerende goederen waarvoor een op basis van artikel 4.1.3 openbaar onderzoek werd gevoerd.

Art. 4.1.10.

In toepassing van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening is een stedenbouwkundige vergunning vereist voor de afbraak van een goed, dat is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed. De aanvrager van de sloopvergunning moet een extra exemplaar van het dossier met bijkomend fotomateriaal indienen (cf. artikelen 4, 8, 17 en 20, 6° van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de dossiersamenstelling van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning). De gemeente kan de sloopvergunning alleen uitreiken, nadat zij advies heeft gevraagd over de erfgoedwaarden van het gebouw (cf. artikel 1, 1°, g van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot aanwijzing van de instanties die over een vergunningsaanvraag advies verlenen). Deze adviesverplichting wordt ook ingeschreven voor de vergunningsaanvragen voor het ontbossen van met bomen begroeide oppervlakten en het vellen van bomen, die zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde.

Op die manier wordt vermeden dat vastgestelde constructies of houtige beplantingen zonder bijkomend onderzoek worden gesloopt, gekapt of geveld. Op basis van gedegen advies moet het vergunningverlenend bestuursorgaan kunnen oordelen of het belang van het project ten behoeve waarvan de vergunning aangevraagd wordt, wel opweegt tegen het verlies van erfgoedwaarden.

Uiteraard kan een vergunning voor het slopen van constructies, die zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed en voor het ontbossen van met bomen begroeide oppervlakten of het vellen van bomen, die zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarden, slechts worden afgeleverd, in zoverre de constructie, de begroeide oppervlakte of de boom niet getroffen is door de beschermingsregelingen in hoofde van beschermde monumenten, landschappen, stads- en dorpsgezichten of archeologische sites en zones.

Art. 4.1.11.

De instrumenterende ambtenaar, vastgoedmakelaar en ander personen die in de uitoefening van hun beroep of activiteiten onderhandse akten opmaken, hebben een informatieverplichting . Zij zijn verplicht om in alle onderhandse en authentieke akten van verkoop of van verhuring voor meer dan negen jaar van een onroerend goed, van een inbreng van een onroerend goed in een vennootschap en ook in alle akten van vestiging van erfpacht of opstal en in elke andere andere akte een eigendomsoverdracht ten bezwarende titel, met uitzondering van huwelijkscontracten en hun wijzigingen en met uitzondering van contracten aangaande de mandeligheid dat het onroerend goed verwijzen naar de opname van het goed in een of meerdere vastgestelde inventarissen en naar de rechtsgevolgen die aan de opname verbonden zijn door hoofdstuk 4 van het decreet en de beschrijving van het onroerend goed in de inventaris als bijlage bij de akte te voegen.

Als de instrumenterende ambtenaar een onderhandse akte in een authentieke akte dient op te nemen, waarbij de eerste niet beantwoordt aan de voorschriften van het eerste lid, dan wijst hij de partijen bij de opmaak van de akte op het eerste lid. De partijen kunnen geen vordering tot vernietiging inroepen indien de inbreuk op de informatieplicht met betrekking tot de publiciteit en de onderhandse overeenkomst is rechtgezet bij de authentieke akteverlening en de informatiegerechtigde in deze akte verzaakt aan de vordering tot nietigverklaring op basis van een inbreuk op de informatieplicht.

HOOFDSTUK 5. ARCHEOLOGIE

Hoofdstuk 5 behandelt een aantal aspecten van het onroerenderfgoedbeleid die specifiek betrekking hebben op het archeologisch erfgoed en het onderzoek ernaar. In tegenstelling tot andere vormen van onroerend erfgoed is het archeologisch erfgoed veelal niet zichtbaar aanwezig aan het oppervlak of in de leefomgeving. Daarom zijn, bovenop de instrumenten voor behoud en beheer die ook voor de andere erfgoedvormen van toepassing zijn, bijkomende maatregelen nodig, die in dit hoofdstuk beschreven worden.

De opbouw vertrekt vanuit een aantal beginselen die algemeen gelden voor iedere burger, gaat vervolgens dieper in op de verplichtingen die gelden ten aanzien van zakelijk rechthouders van archeologische ensembles en de code van goede praktijk voor metaaldetectie en archeologisch onderzoek, behandelt daarna de procedure die gevolgd moet worden bij bouw- of verkavelingswerken, om na de procedures die van toepassing zijn bij onderzoek dat vertrekt vanuit een zuiver wetenschappelijke benadering te eindigen met bepalingen rond de evaluatie van de effecten van dit hoofdstuk.

De afdeling 4 gaat nader in op het archeologisch onderzoek dat plaatsvindt naar aanleiding van bouw- of verkavelingswerken en is opgesplitst in onderafdelingen, die telkens gelden ten aanzien van een specifieke actor in het proces: initiatiefnemers van ontwikkelingsprojecten, erkende archeologen, vergunningverleners en administratieve overheden. Elke onderafdeling is ook specifiek van toepassing op een welbepaalde stap in het archeologisch proces. Het Onroerenderfgoeddecreet beoogt op die wijze enerzijds de verschillende stappen in dit archeologisch proces duidelijk te maken en anderzijds klaarheid te scheppen rond de verantwoordelijkheden van eenieder hierin. De onderafdelingen volgen de chronologie van dit proces, met uitzondering van onderafdeling 8 die een uitzonderingsprocedure op enkele stappen bevat en deze stappen vervangt.

Afdeling 1. Algemene beginselen

Onderafdeling 1. Passief behoudsbeginsel

Art. 5.1.1.

Het is verboden archeologische artefacten, archeologische sites en archeologische ensembles te ontsieren, te beschadigen of te vernielen.

Onderafdeling 2. Metaaldetectie

Art. 5.1.2.

Het gebruik van metaaldetectoren om archeologische sites of archeologische artefacten op te sporen, blijft in de regel verboden. Dit gebruik kan enkel door erkende metaaldetectoristen (artikel 3.6.1) en erkende archeologen (artikel 3.5.1), die conform de code van goede praktijk (artikel 5.3.1) van deze toestellen gebruik maken. Aan de voorwaarden van erkenning en het handelen conform de code van goede praktijk moet worden voldaan.

Onderafdeling 3. Archeologisch onderzoek

Art. 5.1.3.

Het verzamelen van archeologische informatie door middel van archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem leidt onherroepelijk tot de onherstelbare vernietiging van de archeologische sporen. Deze unieke positie van het archeologische onderzoek en het broze karakter van archeologische sporen rechtvaardigt een nauwlettende reglementering van deze onderzoeken. Om deze reden is het zonder meer verboden zonder melding aan of toelating van het agentschap, of in voorkomend geval zonder melding aan de erkende onroerenderfgoedgemeente, een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving uit te voeren, graafwerken uit te voeren met de bedoeling archeologische sites op te sporen en vrij te leggen of archeologische artefacten te verzamelen of uit hun originele context te verwijderen. Enkel het agentschap kan archeologisch vooronderzoek of een archeologische opgraving uitvoeren en metaaldetectoren gebruiken zonder toelating. Uiteraard zijn archeologische onderzoeken, die geen bodemingrepen met zich meebrengen, zoals veldprospectie, luchtfotografische of geofysische prospectie, archivalisch onderzoek of andere, vrijgesteld van een melding aan of toelating van het agentschap of in voorkomend geval van een melding aan de erkende onroerenderfgoedgemeente.

Onderafdeling 4. Toevalsvondsten

Art. 5.1.4.

Elkeen die anders dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek; een opgraving of het gebruik van een metaaldetector een goed vindt, waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologische vondst betreft, is verplicht hiervan binnen drie dagen aangifte te doen bij de Vlaamse overheid. Dit goed kan zowel een archeologisch artefact als een archeologische site zijn, of beide. In het uitvoeringsbesluit kan worden aangegeven hoe deze aangifte dient te gebeuren (bij voorkeur elektronisch). De bij decreet opgelegde bewaarmogelijkheden blijven gedurende tien dagen van kracht. Gedurende deze periode beschikt de Vlaamse overheid over de nodige tijd om de noodzakelijke vaststellingen te doen of te laten doen op het terrein. De Vlaamse Overheid werkt zoveel mogelijk samen met de betrokken onroerenderfgoedgemeente(n). Op basis van de terreinevaluatie kan de Vlaamse overheid de termijn van tien dagen verlengen of inkorten.

Eventuele financiële tegemoetkomingen als gevolg van een termijnverlenging kunnen in uitvoeringsbesluiten worden behandeld (zoals bepaald in artikel 10.3.3). Omdat deze financiële tegemoetkomingen volledig voor rekening van de Vlaams overheid zijn, is de Vlaamse administratie volledig voor het proces van toevalsvondsten bevoegd.

Afdeling 2. Verplichtingen zakelijk rechthouders en gebruikers van archeologische artefacten en archeologische ensembles

Art. 5.2.1.

Voor archeologische ensembles, d.i. het geheel van de materiele resten en het opgravingsarchief, geldt het actief behoudsbeginsel, zoals ook in het verdrag van Valletta (artikel 4, §§2 en 3) wordt bepaald. Zakelijk rechthouders van een archeologisch ensemble moeten overeenkomstig de bepalingen in de nota, het rapport en het eindverslag het ensemble als één geheel bewaren en in goede staat behouden. Conform het actief behoudsbeginsel moeten de zakelijk rechthouders mogelijke nadelige gevolgen ten aanzien van het ensemble voorkomen door de gepaste voorzorgsmaatregelen te nemen. Voorts moeten de zakelijk rechthouders het ensemble voor onderzoek en ontsluiting beschikbaar houden. Een zakelijk rechthouder kan zich aan de opgesomde plichten onttrekken, door schenking of bruikleen aan een erkend onroerenderfgoeddepot.

Art. 5.2.2.

Het agentschap wenst te weten wie zakelijk rechthouder is van de archeologische ensembles en waar ze zich bevinden om indien gewenst verder onderzoek te kunnen doen. De zakelijk rechthouder of de gebruiker van een archeologisch artefact of van een archeologisch ensemble, dat afkomstig is uit het Vlaams Gewest, moet dan ook binnen dertig dagen elke wijziging van bewaarplaats of zakelijk rechthouder melden bij het agentschap. In het uitvoeringsbesluit kan verder uitgewerkt worden hoe deze melding best kan gebeuren.

Art. 5.2.3.

Het voornemen om een archeologisch artefact of archeologisch ensemble buiten het Vlaams Gewest te brengen moet ook worden gemeld bij het agentschap. Enerzijds kan het agentschap op die manier toch nog enigszins weten waar de goederen zich bevinden. Anderzijds biedt het de mogelijkheid om indien gewenst voor te stellen de betrokken goederen aan te kopen. Ook hier kan de meldingswijze verder worden uitgewerkt in het uitvoeringsbesluit.

Afdeling 3. Code van goede praktijk

Art. 5.3.1.

Voor disciplines en activiteiten waarvoor binnen het archeologische werkveld een grote vraag is naar een kwalitatieve erkenning, zoals archeologisch vooronderzoek, archeologische

opgravingen of metaaldetectie, geeft het decreet aan dat deze disciplines en activiteiten conform de vastgestelde code van goede praktijk moeten worden uitgevoerd. De Vlaamse Regering zal deze code vaststellen. Alle erkende archeologen en metaaldetectoristen, die deze disciplines of activiteiten uitoefenen, moeten conform deze vastgestelde code van goede praktijk werken.

Afdeling 4. Archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem

Onderafdeling 1. Verplichtingen vergunningsaanvrager

Art. 5.4.1. en 5.4.2.

De implementatie van het geratificeerde verdrag van Valletta betekent dat archeologie en archeologische bronnen een evident onderdeel van onze samenleving gaan uitmaken. Bijgevolg worden in plannings- of ontwikkelingstrajecten archeologische erfgoedwaarden zonder meer in rekening genomen. Net zoals iedereen het tegenwoordig logisch vindt dat er een architect of een veiligheidscoördinator betrokken wordt, moet het evident zijn om tijd, ruimte en financiële middelen ter beschikking te stellen voor het vrijwaren van erfgoedwaarden door middel van archeologisch onderzoek. Dit betekent dat grondwerken of bodemingrepen, die aan het archeologisch patrimonium schade kunnen berokkenen en die onderworpen zijn aan de verplichting tot het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, archeologisch begeleid moeten worden. Onder bodemingrepen verstaat de regelgever elke wijziging van de eigenschappen van de ondergrond door verwijdering of toevoeging van materie, verhoging of verlaging van de grondwatertafel, of samendrukken van de materialen waaruit de ondergrond bestaat. Vernieuwbouw, die geen ingreep in de bodem vertegenwoordigt, valt hier niet onder en vereist bijgevolg geen bekrachtigde archeologienota.

Werken en handelingen, die van de stedenbouwkundige vergunningsplicht zijn vrijgesteld of die meldingsplichtig zijn, vallen niet onder artikel 5.4.1.

De aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem of van een verkavelingsvergunning voegt bij zijn aanvraag de bekrachtigde archeologienota. De inhoud en vorm van deze nota worden behandeld in artikels 5.4.8 en 5.4.12. In dit decreet worden onder "bodem" zowel landbodems als onderwaterbodems, zoals zeebodems, rivierbeddingen en andere begrepen.

De koppeling van de archeologieverplichting aan een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning kan worden herbekeken bij structurele wijzigingen aan de V.C.R.O (vb. evolutie naar unieke vergunning).

De regelgever introduceert oppervlaktecriteria die gebaseerd zijn op de huidige stedenbouwkundige en archeologische vergunningservaringen. In 2010 bouwde het toenmalige agentschap Ruimte en Erfgoed een theoretisch model op om na te gaan wat de impact zou zijn

van een nieuw archeologiebeleid. Hiervoor werd de structuur van een eerdere studie uit 2005 als basis genomen, hoewel de gehanteerde criteria werden geactualiseerd en een opdeling volgens oppervlaktedrempels werd toegevoegd.

Als basis voor het model voor oppervlaktecriteria is uitgegaan van de jaarlijkse consumptie aan terreinen voor nieuwbouw. Het gaat hier enerzijds om onbezette percelen die aangesneden worden voor bebouwing, en anderzijds om terreinen die na sloop vrij gemaakt worden voor een nieuw gebouw. Verbouwingen en vernieuwbouw werden uitgesloten van het model gezien hun geringe(re) impact op het bodemarchief. Er werd aangenomen dat alle nieuwbouwprojecten een bedreiging kunnen vormen voor eventueel aanwezige archeologische sites, ongeacht hun oppervlakte. Als bron voor de inschatting van deze consumptie is uitgegaan van de gegevens over de bouwvergunningen in Vlaanderen⁴. Deze bouwvergunningen werden onderverdeeld in klassen volgens oppervlakte van de percelen die betrokken waren bij de vergunning⁵. Van iedere klasse werd het aantal vergunningen, de gemiddelde oppervlakte per vergunning en de totaaloppervlakte van de klasse genomen. Hierop is een eerste correctie toegepast in functie van verkavelingen. Bij een verkaveling vindt het archeologisch (voor)onderzoek immers plaats in de verkavelingsfase en niet bij de bouw van iedere individuele woning binnen de verkaveling. Daarom werden de individuele bouwvergunningen die verleend werden binnen goedgekeurde verkavelingen uit de desbetreffende klassen gefilterd, en werden in ruil de verkavelingsvergunningen ingevoerd in hun respectievelijke (hogere) klassen⁶. In de gegevensbronnen bestaat een onderscheid tussen residentiële⁷ en niet-residentiële⁸ gebouwen. Dit onderscheid werd behouden omwille van het sterk verschillende ruimtegebruik van beide types bouwwerken. Bovenop deze categorieën werd een categorie "infrastructuur" gecreeerd⁹.

Deze verkregen gegevensreeks werd onderverdeeld in twee types: een minderheid bouwwerken die in gekende archeologische zones zou plaatsvinden, en een meerderheid die buiten deze gekende zones zou ingeplant worden. De kans op het aantreffen van een archeologische vindplaats, en daarmee de noodzaak tot het uitvoeren van een archeologische opgraving is immers groter binnen een zone die reeds gekend is als archeologische site, dan erbuiten. Daarom werd een aanname gedaan van het aantal en het oppervlak aan gekende archeologische zones in Vlaanderen. Hiervoor is gebruik gemaakt van de Archeologische Monumentenkaart (AMK) die in Nederland is opgesteld doorheen de voorbije decennia en gekende archeologische sites in Nederland weergeeft. Het aantal en het oppervlak aan gekende sites werd geëxtrapoleerd naar Vlaanderen, op basis van de verhouding van het grondgebied van beide territoria¹⁰. Daarnaast werd een recente studie naar de afbakening

⁴ FOD Economie, cijfers bouwvergunningen 2005-2007.

⁵ Het totaaloppervlak van de percelen binnen een ontwikkelingsproject vormt de theoretisch maximale impact op het bodemarchief van dit project. Tijdens het archeologisch vooronderzoek kan dit verder bijgesteld worden tot een deel van het perceel dat daadwerkelijk verstoord wordt. De impact van geplande werken en het al dan niet vormen van een verstorende activiteit dient bovendien geanalyseerd te worden door personen die beschikken over de juiste expertise om deze inschatting te kunnen maken (erkend archeoloog).

⁶ Ruimte en Erfgoed, vergunningenregister gemeenten

⁷ Woongebouwen

⁸ Niet-woongebouwen zoals kantoren, industrie, handel, publieke diensten, parkeergarages, sportinfrastructuur,

...

⁹ Wegenis, omgevingswerken, spoorwegen,

¹⁰ Centraal Bureau voor Statistiek (NL), FOD Economie (B). Het Nederlandse grondgebied is 4 miljoen ha groot. De Archeologische Monumentenkaart (AMK) omvat 13.000 sites, goed voor een afgebakend oppervlak van

van historische kernen in Vlaanderen aangewend¹¹. Er werd aangenomen dat deze voorraad gekende sites gelijkmatig over Vlaanderen verspreid is, en dat dit areaal aan eenzelfde tempo en onder dezelfde modaliteiten aangesneden wordt als de ongekende gebieden. De verkregen verhouding werd dan ook toegepast op de datareeks, waarbij een aandeel bouwvergunningen binnen gekende sites werd gefilterd uit de volledige data.

Bij de verdere bewerking van de gegevensreeksen werd nagegaan hoeveel archeologische vooronderzoeken dienen uitgevoerd te worden (in principe 1 per bouwvergunning), en tot hoeveel opgravingen deze vooronderzoeken zouden leiden. Er is aangenomen dat 10% van het grondgebied van Vlaanderen een archeologische site omvat¹². Indien bij ieder nieuwbouwproject een archeologisch vooronderzoek wordt uitgevoerd, zal in 10% van de gevallen de ondergrond uit een archeologische site bestaan. In gekende archeologische zones is deze kans significant hoger. Er is aangenomen dat hier 50% van het oppervlak uit archeologische sites zal bestaan¹³. Het aantal vooronderzoeken dat leidt tot een opgraving ligt in een gekende zone dan ook hoger dan buiten een gekende zone.

Wanneer bij ieder nieuwbouwproject een vooronderzoek uitgevoerd dient te worden, kan men ervan uitgaan dat in 100% van de gevallen een archeologisch vooronderzoek wordt uitgevoerd, en dat daarbij 100% van het oppervlak aan archeologische sites gedetecteerd zal worden, waarna 100% van de archeologische oppervlakte die bedreigd wordt door de werken opgegraven zal worden. Dit betekent echter dat ook in gevallen met een erg lage potentiële impact een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk is, waarbij statistisch gezien in een beperkter aantal gevallen een opgraving en kenniswinst zal volgen. Gezien de aard van het ruimtegebruik in Vlaanderen zijn er immers - voornamelijk bij woningbouw - erg veel percelen van een relatief beperkt oppervlak. Daardoor beslaat een grote groep aan bouwwerken slechts een relatief beperkt totaaloppervlak aan terrein, en dus een relatief beperkt verlies aan archeologische sites wanneer deze niet onderworpen worden aan een vooronderzoek. Daarom werd van iedere oppervlakteklasse nagegaan hoeveel percelen elke klasse omvat, en welk totaaloppervlak zij vertegenwoordigt. Daardoor kan een afweging gemaakt worden tussen enerzijds het aantal dossiers waarbij een archeologische verplichting wordt opgelegd en anderzijds het oppervlak aan potentiële archeologie dat al dan niet aan een archeologisch (voor)onderzoek zal onderworpen worden. Met andere woorden: hoeveel procent van het archeologisch oppervlak wordt getroffen (baten) versus hoeveel procent van de ontwikkelingsprojecten krijgen te maken met een preventief archeologisch traject (kosten)? Op basis van deze afweging kunnen oppervlaktedrempels ingesteld worden, waarbij bepaalde oppervlaktecategorieën vrijgesteld worden van een preventief archeologisch onderzoek. Hierbij kan bovendien een onderscheid gemaakt worden tussen gekende archeologische zones en ongekend archeologisch gebied. In gekende zones is de kans op het

67 000 ha (1,7% van het grondgebied) Na extrapolatie voor Vlaanderen (oppervlak grondgebied: 1,35 miljoen ha) betekent dit voor Vlaanderen ca. 4.400 sites, goed voor een oppervlak van 22.500 ha. De afgebakende historische kernen omvatten ca. 6 000 ha, goed voor 26% van het theoretisch gekende oppervlak

¹¹ 2010, Vrije Universiteit Brussel in opdracht van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed.

¹² Ruimte en Erfgoed, Rijksdienst Cultureel Erfgoed (NL), Institut de Recherches Archéologiques Préventives (FR), Intergemeentelijke Archeologische Dienst Raakvlak

¹³ Ook in gekende zones zal een deel van de terreinen geen bodemarchief omvatten. Delen van sites zijn reeds verstoord door bouwwerken in het verleden, weggeërodeerd, of bevinden zich in een deel van een site die ook in het verleden niet door de mens gebruikt werd

aantreffen van een site groter, en kan moeilijker een vrijstelling geboden worden (de baten liggen er duidelijk hoger).

Als referentie kan telkens verwezen worden naar het scenario waarbij geen drempelwaarden worden gehanteerd ("0-drempel") en waarbij 100% van het archeologisch erfgoed gevrijwaard wordt maar tevens 100% van de dossiers getroffen worden door een archeologisch traject. In het 0-drempel scenario worden theoretisch ca. 16.000 vooronderzoeken uitgevoerd die leiden tot ca. 2.150 opgravingen.

Op basis van deze afwegingen werd geopteerd voor een 300 m²-drempel in gekende zones, en voor een 3000 m²-drempel in ongekend gebied. Hierbij werd eveneens rekening gehouden met de verschillende effecten van deze drempelwaarden binnen de categorieën residentieel en niet residentieel¹⁴, en de categorieën historische kernen en buitengebied¹⁵.

In gekende archeologische zones wordt bij een 300 m²-drempel 99% van het archeologisch oppervlak getroffen door preventief onderzoek, wat staat voor 92% van de dossiers. In ongekende zones wordt bij een 3000 m²-drempel 66% van het archeologisch oppervlak getroffen wat staat voor 31% van de dossiers (door 1/3 van de dossiers te onderwerpen aan een preventief archeologisch traject wordt 2/3 van het bodemarchief onderworpen aan een voorafgaand archeologisch onderzoek). In totaliteit genomen dienen op deze basis jaarlijks ca. 3.000 dossiers aan een preventief archeologietraject onderworpen te worden (= 16% vergunningen nieuwbouw).

Op basis van deze kennis en de bevinding, dat kleine ingrepen in de bodem geen planlast voor de initiatiefnemer wettigen, oordeelt de regelgever, dat de bekrachtigde archeologienota conform artikel 5.4.8, niet bij de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag moet worden gevoegd, wanneer:

- de werken geen invloed hebben op het oppervlak of de ondergrond van een onroerend goed. Dit geldt onder meer voor de vele vernieuwbouwprojecten;
- de oppervlakte van de zone waar de ingrepen in de bodem plaatsvinden kleiner is dan 100 m²;
- de werken volledig binnen een gebied vallen waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Deze zones, zoals voormalige groeven, stortplaatsen, al opgegraven of onderzochte terreinen en andere, worden door de Vlaamse Regering vastgesteld;
- de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de werken zullen worden uitgevoerd minder dan 300 m² bedraagt. Door de geringe impact van deze werken op het archeologisch erfgoed, is de balans tussen de maatschappelijke meerwaarde van het onderzoek enerzijds, en de financiële last en druk op het draagvlak voor archeologie anderzijds, zonder meer negatief;
- de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de werken worden uitgevoerd minder dan 3000 m² bedraagt én deze percelen geheel gelegen zijn

¹⁴ Bv. residentiele bouw bij drempel 3000: 37% oppervlak gevat door 6% van dossiers te vatten, niet-residentiele bouw bij drempel 3000: 96% oppervlak gevat door 55% dossiers te vatten

¹⁵ Bv. historische kernen bij drempel 300. 73% aan oppervlak archeologie gevat door 20% van dossiers te vatten, bij drempel 3000 zou dit slechts 30% archeologisch oppervlak zijn voor 5% dossiers. M.a.w.: door 15% minder dossiers te vatten gaat 43% van het (bovendien te verwachten) archeologisch oppervlak verloren voor preventief archeologisch onderzoek.

buiten de archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;

- de percelen waarop de werken worden uitgevoerd liggen volledig buiten de archeologische zones en de oppervlakte van de werken waarop de verstoring van ingreep in de bodem betrekking heeft beslaat minder dan 1000 m²;
- de aanvraag heeft betrekking op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden. Onder deze werkzaamheden wordt verstaan: werkzaamheden die tot doel hebben bestaande lijninfrastructuur en de aanhorigheden ervan te beheren en exploiteren, te herstellen, te onderhouden of te vernieuwen zonder dat hierbij de begrenzing van de oorspronkelijke aanleg overschreden wordt en zonder bijkomende verstoring van de bodem. Bij deze bepaling gelden geen nadere regels rond oppervlakte van de ingreep in de bodem of perceelsoppervlak;
- de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is en de oppervlakte van de ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat en de betrokken percelen volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones zoals opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

De verkavelingsvergunningen vormen, zoals eerder gesteld, een aparte groep binnen de stedenbouwkundige ontwikkelingen. De rechtstreekse impact van de vergunde werken is immers relatief beperkt, in tegenstelling tot andere stedenbouwkundige vergunningen: het gaat veelal enkel om de aanleg van wegenis en nutsleidingen. De grootste impact op de ondergrond van een verkavelingsvergunning ligt evenwel in de woningen en aanhorigheden die later gerealiseerd zullen worden binnen de verkaveling. De verkavelingsvergunning is echter de eerste stap in dit proces en de verkavelaar is degene die het initiatief voor de ontwikkeling neemt, waardoor dit de meest aangewezen fase is om het archeologisch onderzoek uit te voeren. Door het ontbreken van grootschalige ingrepen in de bodem in deze fase, houden de vrijstellingen voor het bijvoegen van een bekrachtigde nota geen rekening met aspecten rond de oppervlakte van de ingreep in de bodem.

De bekrachtigde archeologienota moet ook niet bij de verkavelingsvergunningsaanvraag worden gevoegd, wanneer:

- de aanvraag volledig valt binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;
- de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de verkavelingsvergunning betrekking heeft, minder dan 300 m² bedraagt;
- de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de verkavelingsvergunning betrekking heeft, tussen 300 m² en 3000 m² bedraagt en de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Voor vergunningsplichtige werken op terreinen zonder kadastraal nummer, zoals openbaar domein en andere, gelden vanzelfsprekend dezelfde oppervlaktecriteria. In deze situatie geldt de totale oppervlakte van de werf als oppervlaktecriterium.

Bij elk van bovenstaande uitzonderingen blijft uiteraard wel de vondstmeldingsplicht van artikel 5.1.4 gelden. Indien tijdens dergelijke werken archeologische sites en artefacten tevoorschijn komen, moeten deze nog altijd correct door de Vlaamse administratie gedocumenteerd en geborgen worden. Initiatiefnemers die dit mogelijke oponthoud willen uitsluiten kunnen voorafgaand aan hun vergunningsaanvraag desgewenst toch archeologisch vooronderzoek laten uitvoeren, zelfs indien het project onder de opgesomde uitzonderingen valt.

Indien men een vergunningsaanvraag indient met bijgevoegde bekrachtigde archeologienota en deze aanvraag geweigerd wordt door de vergunningverlener, kan men bij een hernieuwde aanvraag dezelfde bekrachtigde archeologienota voegen, op voorwaarde dat de ingreep in de bodem van de hernieuwde aanvraag dezelfde is als die in de oorspronkelijke aanvraag. Indien dit niet het geval is en er een bijkomende ingreep in de bodem wordt voorzien, zal de aanvrager een aangepaste bekrachtigde archeologienota dienen bij te voegen.

Het gebruik van oppervlaktecriteria bij het beheer van het archeologisch patrimonium is een nieuw gegeven in Vlaanderen. Daarom voorziet het Onroerenderfgoeddecreet in een jaarlijkse evaluatie van dit beheer (artikel 5.6.1). Indien uit deze evaluatie zou blijken dat het vooropgesteld doel, met name het behoud van het archeologisch patrimonium onvoldoende gewaarborgd wordt, zullen de decretale oppervlaktecriteria door middel van een decreetswijziging worden aangepast.

Art. 5.4.3.

De aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem of van een verkavelingsvergunning die volgens artikels 5.4.1 en 5.4.2 een bekrachtigde archeologienota bij zijn aanvraag dient te voegen, stelt een erkend archeoloog aan om deze bekrachtigde archeologienota te bekomen.

De aanvrager van de stedenbouwkundige vergunning is niet altijd de eigenaar van het onroerend goed of de grond. Het kan ook diegene zijn die de stedenbouwkundige vergunningsplichtige bodemingrepen wenst uit te voeren in functie van de realisatie van haar/zijn project.

Onderafdeling 2. Verplichting vergunningsverlener

Art. 5.4.4.

De verlener van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning neemt, indien het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota verplicht is, het naleven van de bekrachtigde archeologienota en van dit decreet op als voorwaarde in de vergunning.

De werken die omschreven zijn in de bekrachtigde archeologienota worden geacht te zijn vergund. Het gaat hier om het archeologisch onderzoek dat dient uitgevoerd te worden voor

een behoud ex situ, dan wel de civieltechnische werken die vereist zijn voor een fysiek behoud in situ.

Onderafdeling 3. Verplichtingen aangestelde erkende archeoloog – Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem

Art. 5.4.5.

Het Onroerenderfgoeddecreet gaat uit van het principe dat het archeologisch vooronderzoek, zowel de fase zonder ingreep in de bodem als de fase met ingreep in de bodem, plaatsvindt voorafgaand aan de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Dit biedt immers de grootste rechtszekerheid aan de initiatiefnemer (noodzaak tot verder onderzoek, kosten, termijnen, ...), en tevens de grootste garantie op een optimale omgang met eventuele archeologische sites en artefacten (fysiek behoud, planaanpassing, opgraving, ...). In uitzonderlijke gevallen is het echter niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning. De redenen hiervoor dienen uitvoerig te worden gemotiveerd in de archeologienota die het resultaat is van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het kan bv. onmogelijk zijn om het terrein te onderzoeken wanneer dit nog bebouwd is of de initiatiefnemer nog niet de zakelijk rechthouder is, of onwenselijk het onderzoek uit te voeren indien er grote onzekerheid bestaat over het verkrijgen van de vergunning of de ingrepen plaatsvinden in een waardevol gebied waar eerst andere sectorale afwegingen gemaakt dienen te worden.

Indien geopteerd wordt om het vooronderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, dient de uitzonderingsprocedure gevolgd te worden zoals omschreven in onderafdeling 7.

Art. 5.4.6.

Het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, zoals gedefinieerd in artikel 2.1, 8°, is vrijwel steeds het onderzoek van archeologische erfgoedwaarden voorafgaand aan de realisatie van latere bouw- of ontwikkelingsprojecten. Het is essentieel dat tijdens dit vooronderzoek archeologische sporen en resten zo objectief mogelijk in kaart worden gebracht. Het is dan ook belangrijk dat het vooronderzoek door een erkende archeoloog wordt uitgevoerd, en dit op basis van de vastgestelde code van goede praktijk. Voorafgaand aan het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem meldt de archeoloog die aangesteld is door de initiatiefnemer aan de Vlaamse administratie of de erkende onroerenderfgoedgemeente het voornemen tot het uitvoeren van dit archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. De melding omvat minstens:

- de naam en het adres van de initiatiefnemer;
- het erkenningsnummer van de erkende archeoloog;
- de woonplaats of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog;
- de kadastrale gegevens van de betrokken percelen;

- de aanleiding voor het archeologisch vooronderzoek. De aangestelde archeoloog omschrijft welk toekomstig bouw- of ontwikkelingsproject de aanleiding vormt voor het archeologisch vooronderzoek;
- de voorgestelde uitvoeringswijze. Archeologisch vooronderzoek kent immers vele methoden en technieken, die sterk kunnen verschillen, afhankelijk van de aard van het terrein, het grondgebruik en andere factoren. De voorgestelde uitvoeringswijze beoogt een maximaal rendement betreffende het inzamelen van archeologische kennis. Er wordt gestreefd naar een optimum tussen destructie van het bodemarchief en verwerving van informatie.

Het agentschap of in voorkomend geval de erkende onroerenderfgoedgemeente kan het archeologisch vooronderzoek met bodemingreep weigeren of er voorwaarden aan koppelen en meldt dit in voorkomend geval binnen vijftien dagen na ontvangst van de melding aan de door de initiatiefnemer gemachtigde erkende archeoloog. In dat geval kan de initiatiefnemer een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed.

Indien het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente de melding niet weigeren of er geen voorwaarden aan koppelen, kan de erkende archeoloog na het verstrijken van de termijn een aanvang nemen met het vooronderzoek.

Art. 5.4.7.

Een archeologisch vooronderzoek wordt altijd door een erkende archeoloog uitgevoerd op basis van de in de melding voorgestelde uitvoeringswijze, de code van goede praktijk en de eventuele voorwaarden die het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente stellen. De code van goede praktijk formuleert basisvoorschriften, waaraan een archeologisch vooronderzoek moet voldoen. Dit waarborgt een objectief toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van het onderzoek enerzijds, en creëert een grotere transparantie voor de initiatiefnemers ten aanzien van archeologische keuzen bij een archeologisch vooronderzoek anderzijds. De uitvoeringstermijn van dit archeologisch vooronderzoek maakt deel uit van de contractuele vrijheid tussen twee particulieren, namelijk de erkende archeoloog en de initiatiefnemer.

Onderafdeling 4. Verplichtingen aangestelde erkende archeoloog – Indienen archeologienota

Art. 5.4.8.

Op basis van de resultaten van het archeologisch vooronderzoek maakt de door de initiatiefnemer aangestelde erkende archeoloog een archeologienota op.

In de situatie zoals omschreven in artikel 5.4.7 wordt de nota opgesteld op basis van een vooronderzoek met ingreep in de bodem, dat voorafging aan de aanvraag van de

stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Deze nota kan zowel inhouden dat er geen verdere verplichtingen t.a.v. archeologie meer zijn, als bepalen dat verder archeologisch onderzoek of fysiek behoud noodzakelijk is.

In het geval van artikel 5.4.5, waarbij een vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk wordt geacht, maar niet uitgevoerd kan worden, dient de procedure zoals omschreven in onderafdeling 7 gevolgd te worden. De erkende archeoloog dient dan een archeologienota in zoals omschreven in artikel 5.4.12. De bepalingen van artikel 5.4.8 t.e.m. 5.4.11 zijn in deze situatie niet van toepassing.

De archeologienota houdt rekening met de geldende taalwetten en bevat een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen die een maximale vrijwaring van de archeologische erfgoedwaarden beogen en de aard van deze maatregelen. Het advies vermeldt in voorkomend geval welke planaanpassingen in functie van *in situ*-behoud wenselijk zijn, welke competenties er noodzakelijk zijn, welke opgravings- of onderzoeksmethodes kunnen worden gekozen, de relevante geschatte kostprijs bij de uitvoering van het advies enzovoort. De resultaten van het vooronderzoek geven aan hoe en met welke kwaliteitsgaranties de uiteindelijke opgravingen zullen worden uitgevoerd. In detail vermeldt de archeologienota:

- een gegeorefereerd plan waarop de betrokken percelen, de precieze plaats van het archeologisch vooronderzoek en de geplande verstoring van de ondergrond nauwkeurig worden afgelijnd;
- de resultaten van het archeologisch vooronderzoek;
- een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen en de aard ervan. Deze maatregelen hebben niet enkel betrekking op het archeologisch vervolgonderzoek door middel van opgravingen, maar ook op de ontsluitingsmaatregelen tijdens de opgraving en *in situ* instandhoudings- en beheersmaatregelen. Deze maatregelen kunnen – indien dit wenselijk is – gefaseerd worden uitgevoerd (vb. bij verkavelingen, bij lineaire tracés, ...);
- in voorkomend geval de noodzakelijke competenties die de uitvoerders van de voorgestelde maatregelen moeten bezitten;
- in voorkomend geval een raming en de geschatte duur van de voorgestelde maatregelen. Op basis van deze raming zijn de kosten van de opgraving voor de zakelijk rechthouder en initiatiefnemer, voorafgaand aan de feitelijke uitvoering, transparant en beheersbaar;
- in voorkomend geval een gemotiveerd voorstel over het bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble dat het resultaat is van het archeologisch vooronderzoek.

De archeologienota kan:

1° voorzien in een fasering van de in voorkomend geval uit te voeren archeologische opgravingen;

2° voorzien dat delen van de kadastrale percelen waar de ingreep in de bodem is gepland van archeologische opgravingen worden vrijgesteld. Het gaat hierbij om zones waar geen archeologische site aanwezig is, en waar de werken dan ook geen archeologisch erfgoed zullen vernietigen.

Onderafdeling 5. Verplichtingen aangestelde erkende archeoloog – Bekrachtiging archeologienota

5.4.9.

Binnen een termijn van maximaal eenentwintig dagen na ontvangst van de archeologienota, bekrachtigt of weigert het agentschap op gemotiveerde wijze de archeologienota of koppelt er voorwaarden aan. Het agentschap stelt de initiatiefnemer en de erkende archeoloog per beveiligde zending op de hoogte van deze beslissing. Elke ingediende archeologienota die door de Vlaamse administratie wordt goedgekeurd, geldt als een bekrachtigde archeologienota. Indien de Vlaamse administratie geen opgravingen of bijkomende maatregelen noodzakelijk acht, dan wordt dit in de bekrachtigde archeologienota kenbaar gemaakt.

De initiatiefnemer kan een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan over het beroepsschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie voor het Onroerend Erfgoed.

Wanneer de archeologienota onvolledig is of onduidelijkheden bevat, weigert de Vlaamse administratie de archeologienota.

De bekrachtigde archeologienota geldt als toelating voor de in de bekrachtigde archeologienota omschreven archeologische opgraving in de mate dat de geplande versterking daadwerkelijk plaats vindt. Indien de uiteindelijke (vergunde) versterking groter is of op een andere locatie plaatsvindt dan omschreven in de bekrachtigde archeologienota, voldoen de voorziene maatregelen in de nota immers niet meer voor een gedegen omgang met het aanwezige bodemarchief.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels over het verspreiden van de informatie uit de bekrachtigde archeologienota ten aanzien van alle belanghebbenden. Het is bijvoorbeeld belangrijk dat de aannemer tijdig op de hoogte wordt gebracht van de resultaten van het archeologisch (voor)onderzoek zodat hij deze in rekening kan brengen bij zijn prijszetting, uitvoeringstermijn en planning. Het verslag van het onderzoek en de resultaten daarvan zijn dan weer van belang voor de maatschappij.

Onderafdeling 6. Verplichtingen aangestelde erkende archeoloog – Uitvoeren bekrachtigde archeologienota

Art. 5.4.10.

Omdat de tijd tussen het archeologisch vooronderzoek en de feitelijke opgraving kan verschillen, is de aanvang van een opgraving meldingsplichtig. De erkende archeoloog, aangesteld door de initiatiefnemer voor wie de opgraving werd uitgevoerd, meldt hiertoe de aanvang (startdatum) van de archeologische opgraving.

Art. 5.4.11.

De archeologische opgraving moet worden uitgevoerd zoals omschreven in de bekrachtigde archeologienota en conform de vastgestelde code van goede praktijk. De opgraving beperkt zich bovendien tot de zones die daadwerkelijk verstoord worden door de bouw- of aanlegwerken. Het Verdrag van Valletta streeft immers naar een behoud in situ waar dit mogelijk is en streeft naar het vermijden van onnodige verstoring van het bodemarchief. Uiteraard mag deze bepaling niet te eng gelezen worden. Behoud in situ dient te gebeuren op macroniveau (site) en niet op microniveau (individueel spoor). De afbakening van de zone die opgegraven moet worden, maakt deel uit van de archeologienota en wordt daarin gemotiveerd door de erkende archeoloog. Ze is het resultaat van een analyse van de impact van de bouwwerken op het aanwezige bodemarchief, en houdt rekening met de ruimtelijke spreiding van de aanwezige site en de inhoudelijke karakteristieken ervan. Ze kan ook delen van het terrein omvatten waar geen rechtstreekse graafwerken plaatsvinden, maar waarvan de archeologische waarde onherroepelijk verloren gaat doordat de omringende context wordt vernield. Zo is de impact van funderingspalen op het bodemarchief niet beperkt tot de verstoring van de paal zelf, maar maakt ook de zone tussen de palen hier deel van uit, zowel omwille van fysieke impact (zetting, grondwatertafel, ...) als omwille van het onleesbaar worden van het bodemarchief.

Onderafdeling 7. Procedure bij de onmogelijkheid of de onwenselijkheid om voorafgaand aan het aanvragen van de vergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren

Art. 5.4.12., 5.4.13., 5.4.14. en 5.4.15.

In het geval het niet mogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk is om voorafgaand aan het aanvragen van de vergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren, hoewel dit noodzakelijk is om tot een gedegen oordeel te komen over de archeologische waarde van het terrein, volstaan de resultaten van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem voorlopig als te bekrachtigen archeologienota. De erkende archeoloog moet deze voorgestelde "afwijking" motiveren. De bekrachtiging van de archeologienota, de administratieve beroepsprocedure en het uitvoeren van het vooronderzoek met ingreep in de bodem verlopen in grote lijnen gelijkaardig aan de procedure omschreven in de onderafdeling 5.

De archeologienota bevat naast de resultaten van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem evenwel ook de voorgestelde uitvoeringswijze van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, dat zal worden uitgevoerd na het verlenen van de stedenbouwkundige vergunning. Hierdoor kan de bekrachtiging van de archeologienota tevens gelden als toelating voor dit vooronderzoek met ingreep in de bodem. De melding zoals omschreven in artikel 5.4.6 is dan ook overbodig in deze procedure, en wordt vervangen door een informatieve melding van de aanvang van het onderzoek.

Art. 5.4.16.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem vindt plaats wanneer de belemmeringen zich niet meer voordoen die een uitvoering voorafgaand aan de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning onmogelijk of onwenselijk maakten. Dit gebeurt steeds voorafgaand aan de aanvang van de vergunde werken. Na het beëindigen van dit archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem bezorgt de erkende archeoloog een nota aan het agentschap. Deze nota is gelijkaardig aan de archeologienota die ingediend moet worden in het geval er voorafgaand aan de vergunning wel een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem mogelijk is (artikel 5.4.8). Deze nota kan zowel inhouden dat er geen verdere verplichtingen t.a.v. archeologie meer zijn, als bepalen dat verder archeologisch onderzoek of fysiek behoud noodzakelijk is en wat hier de modaliteiten van zijn.

Art. 5.4.17.

De nota die wordt ingediend na het uitvoeren van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem dient te worden bekrachtigd. Na de bekrachtiging dient ofwel de voorgestelde archeologische opgraving te worden uitgevoerd of is er geen verder onderzoek nodig waardoor de verkregen stedenbouwkundige of verkavelingsvergunning uitvoerbaar wordt. De bekrachtiging verloopt analoog aan de procedure zoals omschreven in artikel 5.4.9.

Art. 5.4.18.

De aanvang van een archeologische opgraving dient steeds te worden gemeld aan het agentschap en in voorkomend geval aan de erkende onroerenderfgoedgemeente.

Art. 5.4.19.

De archeologische opgraving moet worden uitgevoerd overeenkomstig de bekrachtigde archeologienota en de code van goede praktijk.

Onderafdeling 8. Verplichtingen aangestelde erkende archeoloog – Archeologierapport

Art. 5.4.20.

De erkende archeoloog bezorgt binnen twee maanden na het beëindigen van de opgraving een Nederlandstalig rapport per beveiligde zending aan het agentschap. Dit rapport is geen exhaustief wetenschappelijk rapport, maar geeft voldoende motivatiegrond om de onderzochte terreinen vrij te geven voor verdere bouw- of ontwikkelingsprojecten. Het dient vooral aan te tonen dat alle noodzakelijke onderzoeksactiviteiten of werken voor fysiek behoud zijn uitgevoerd. Na het indienen van dit rapport kan de initiatiefnemer onverminderd zijn stedenbouwkundig vergunde werken uitvoeren.

In dit rapport staat:

- een beknopte beschrijving van de uitgevoerde werken en de resultaten;
- een beschrijving van de verdere aanpak;
- een gemotiveerd voorstel over het bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble. Dit gemotiveerd voorstel houdt rekening met het advies betreffende archivering in de bekrachtigde archeologienota.

Onderafdeling 9. Verplichtingen aangestelde erkende archeoloog – Eindverslag

Art. 5.4.21.

De erkende archeoloog bezorgt binnen een termijn van twee jaar na het beeindigen van de opgraving een eindverslag conform de vastgestelde code van goede praktijk per beveiligde zending aan het agentschap en geeft tegelijkertijd de Vlaamse administratie de toelating om dit eindverslag digitaal te ontsluiten. Deze regeling bindt de erkende archeoloog en niet de initiatiefnemer, hoewel deze laatste de nodige middelen dient te voorzien om het eindverslag op te maken.

De erkende archeoloog publiceert het eindverslag. Nadere regels kunnen onder meer betrekking hebben op een brede maatschappelijke kennisdeling van de eindresultaten.

De Vlaamse administratie verzekert de digitale ontsluiting van de eindverslagen van de archeologische opgravingen.

Afdeling 5. Archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen

Art. 5.5.1.

Hoewel binnen het Vlaamse archeologiebeleid het behoud '*in situ*' primeert boven opgravingen en '*ex situ*' behoud in onroerenderfgoeddepots, kan in uitzonderlijke gevallen de aanleiding van een archeologisch onderzoek van zuiver wetenschappelijke aard zijn (in tegenstelling tot onderzoek dat een geplande ruimtelijke ontwikkeling als aanleiding heeft). In dergelijke situaties is het archeologisch onderzoek gebaseerd op weloverwogen en gedocumenteerde vraagstellingen, zoals het documenteren van erfgoedwaarden in functie van de bescherming van een archeologische site. Bovendien is het aanbevelenswaardig dat de wetenschappelijke onderzoeker zich in zijn vraagstelling niet beperkt tot de archeologische kennisbron in de enge zin, maar ook informatie betreffende de *in situ* bewaring van archeologische sporen inzamelt. Het is immers aangewezen een langetermijnvisie betreffende het beheer van het archeologisch patrimonium op te bouwen. Dit kan door tijdens wetenschappelijke archeologische opgravingen ook aandacht te schenken aan de fysieke en bodemkundige bewaaromstandigheden van archeologische sporen en resten, waardoor het *in situ* beheer van gekende archeologische sites in Vlaanderen kan worden verbeterd. Op langere termijn kan met deze informatie ook het beheer van de beschermde archeologische sites aanzienlijk worden verbeterd.

Art. 5.5.2.

Wetenschappelijk onderzoek is geen onderzoek dat door een ruimtelijke initiatiefnemer of zakelijk rechthouder van de grond wordt opgestart. Het is dan ook noodzakelijk dat de erkende archeoloog, voorafgaand aan het onderzoek, met de zakelijk rechthouder van de grond sluitende afspraken maakt betreffende eventuele onderzoekstermijnen, schade aan de grond, zoals cultuurschade, en regelingen treft rond de bestemming van het archeologisch ensemble.

Art. 5.5.3.

Voorafgaand aan het wetenschappelijk onderzoek vraagt de erkende archeoloog bij het agentschap een toelating tot uitvoeren van het onderzoek. De aanvraag omvat minstens:

- het erkenningsnummer van de erkende archeoloog;
- de woonplaats of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog
- in voorkomend geval de kadastrale gegevens van de betrokken percelen;
- een grondige motivatie van de wetenschappelijke vraagstelling en het belang van het wetenschappelijk onderzoek op basis van belangrijke referentiedocumenten, zoals de inventaris van archeologische zones en de onderzoeksbalans (www.onderzoeksbalans.be). De aanvrager vermeldt of het archeologisch onderzoek plaats vindt in het kader van een toekomstige bescherming;
- de voorgestelde uitvoeringswijze. Bij archeologische onderzoeken in functie van een bescherming van archeologische sites beperkt de wetenschappelijke onderzoeker zich tot een archeologisch vooronderzoek;
- de overeenkomst tussen de zakelijk rechthouder van de grond en de wetenschappelijke onderzoeker;
- de motivatie waarom onderzoek primeert op behoud.

De bevoegde administratie onderzoekt alle toegestuurde documenten en beoordeelt de gegrondheid van de wetenschappelijke vraagstelling. Op basis van deze afweging kan het agentschap de toelating tot wetenschappelijk onderzoek toekennen, weigeren of er voorwaarden aan verbinden. In voorkomend geval kan de wetenschappelijke onderzoeker bij de Vlaamse Regering een beroepsaanvraag indienen.

Art. 5.5.4.

De erkende archeoloog meldt aan het agentschap de aanvang van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem en de archeologische opgraving.

De wetenschappelijke onderzoeker bezorgt binnen twee maanden na het beëindigen van de opgraving een rapport per beveiligde zending aan het agentschap.

In dit rapport staat:

- een beknopte beschrijving van de uitgevoerde werken en de resultaten;
- een beschrijving van de verdere aanpak.

De wetenschappelijk onderzoeker bezorgt binnen een termijn van twee jaar na het beëindigen van het onderzoek (hetzij na het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, hetzij na de opgraving) een eindverslag per beveiligde zending aan het agentschap en geeft tegelijkertijd de Vlaamse administratie de toelating om dit eindverslag digitaal te ontsluiten. Dit eindverslag is opgesteld conform de vastgestelde code van goede praktijk.

De erkende archeoloog publiceert het eindverslag. Nadere regels kunnen onder meer betrekking hebben op een brede maatschappelijke kennisdeling van de eindresultaten.

De Vlaamse administratie verzekert de digitale ontsluiting van de eindverslagen van de wetenschappelijke onderzoeken.

Afdeling 6. Evaluatie

Art. 5.6.1.

De effectiviteit en efficiëntie van de voorgestelde maatregelen in hoofdstuk 5 hangen af van verschillende parameters, zoals de economische conjunctuur, de beschikbaarheid van archeologisch personeel, de bijdragen in het solidariteitsfonds en andere. Een nauwkeurige en jaarlijkse opvolging van dit hoofdstuk zal de Vlaamse Regering in staat stellen de werking van dit hoofdstuk bij te sturen wanneer dit noodzakelijk zou blijken. In het jaarlijkse evaluatierapport komen daarom ten minste een beschrijving en beoordeling van de sterktes en de te verbeteren punten, de kansen en de moeilijkheden bij archeologisch onderzoek en de financiering ervan. Het jaarlijkse evaluatierapport wordt opgemaakt door de bevoegde administratie. Zij kan hierbij het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed inwinnen.

HOOFDSTUK 6. BESCHERMINGEN EN ERFGOEDLANDSCHAPPEN

Afdeling 1. Beschermingsprocedure

Onderafdeling 1. Voorlopige bescherming

Art. 6.1.1.

Dit artikel bepaalt dat waardevol onroerend erfgoed kan worden beschermd en op die manier kan worden bewaard voor toekomstige generaties. De Vlaamse overheid geeft zo aan wat van algemeen belang is. Het beschermingsinstrument kent vier mogelijke statuten, namelijk:

- een beschermd monument;
- een beschermd cultuurhistorisch landschap;
- een beschermd stads- of dorpsgezicht;
- een beschermde archeologische site.

Deze vier statuten vloeien voort uit de voorgaande decreten die betrekking hebben op de bescherming van het onroerend erfgoed. Deze statuten zijn nog steeds zeer actueel en blijven dus adequaat om de grote verscheidenheid aan onroerend erfgoed op gepaste wijze te beschermen. Deze verschillende statuten dekken ook alle aspecten van het onroerend erfgoed. Verschillende toepassingen zijn denkbaar, zoals het beschermen van solitaire bomen als monument. Aan deze verschillende statuten kunnen ook verschillende maatregelen tot bescherming worden gekoppeld, zodat een bescherming op maat mogelijk blijft.

Omwille van de specificiteit van het statuut blijft een bescherming als stads- en dorpsgezicht tot de mogelijkheden behoren. De definitie van een stads- of dorpsgezicht wordt in voorliggend decreet evenwel teruggebracht tot haar oorspronkelijk betekenis. In het decreet van 3 maart 1976 werd de mogelijkheid voorzien om een groepering van onroerende goederen met de omgevende bestanddelen, die omwille van hun erfgoedwaarden van algemeen belang zijn, te beschermen als stads- en dorpsgezicht. Door de decreetswijziging van 22 februari 1995 werd er evenwel een tweede betekenis toegevoegd aan de definitie van stads- of dorpsgezichten. Vanaf dan kon ook de onmiddellijke omgeving van een beschermd monument als een stads- of dorpsgezicht worden beschermd. De twee betekenissen van stads- en dorpsgezichten hebben doorheen de jaren echter tot veel verwarring geleid. Er is dan ook gebleken dat een bescherming als stads- of dorpsgezicht geen gepast instrument is om de omgeving van een beschermd onroerend goed te vrijwaren. De voorschriften die gelden binnen een stads- en dorpsgezicht zijn vaak te stringent en hebben voornamelijk tot doel om het uitzicht van de bevattende bestanddelen gaaf te bewaren. Om impact te hebben op de omgeving van een beschermd onroerend goed zijn minder strenge bepalingen vaak voldoende om de erfgoedwaarden van het betreffend onroerend goed te bewaren.

De vrijwaring van de onmiddellijke omgeving van een beschermd goed kan bij toekomstige beschermingen daarom beter gegarandeerd worden door een bescherming als

overgangszone. In functie van een effectieve bescherming van het Werelderfgoed beveelt het World Heritage Committee onder punt 104 van haar "Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention" de creatie van bufferzones aan. Ook op Vlaams niveau is het creëren van een bufferzone of overgangszone bij beschermd onroerend erfgoed aanbevelenswaardig. Een overgangszone kan zowel rond een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht of een beschermde archeologische site worden afgebakend. Een overgangszone geeft, binnen het kader van de bescherming van een onroerend goed, aan een aangrenzend gebied bijzondere of aanvullende voorschriften, waardoor de bescherming beter kan worden gewaarborgd. De overgangszone sluit onmiddellijk aan bij het beschermd onroerend erfgoed. Een overgangszone heeft een belangrijke visueel-ruimtelijke component en omvat gebieden of voorwerpen die een belangrijke functionele drager zijn voor het beschermd onroerend erfgoed. Kenmerkende voorbeelden zijn de windvang van een windmolen of de aangrenzende percelen bij een defensieve dijk waardoor het dijklichaam beter kan beschermd worden tegen riviererosie. Details over de grootte, de kenmerken en de voorschriften van overgangszones worden in de beschermingsbesluiten opgenomen.

Art. 6.1.2.

Onroerend erfgoed is niet zomaar een ruimtelijk decor. Monumenten, archeologische sites, landschappen en stads- en dorpsgezichten zijn veel méér dan een gevel, muur of perceelgrens. Achter de muren van monumenten of binnen grote percelen bevinden zich vaak waardevolle elementen die integraal deel uitmaken van het onroerend goed in kwestie. Bij een onderzoek naar beschermingswaardigheid is het dus essentieel dat deze elementen ook mee in rekening kunnen worden gebracht. Daarom regelt dit decreet de toegang tot archeologische sites, landschappen, monumenten en stads- en dorpsgezichten die voor bescherming in aanmerking komen. Tot particuliere woningen en bedrijfslokalen hebben de aangewezen ambtenaren evenwel alleen toegang tussen negen uur 's morgens en negen uur 's avonds en met machtiging van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg. De machtiging wordt gevraagd bij eenzijdig verzoekschrift overeenkomstig artikel 1025 tot 1034 van het Gerechtelijk Wetboek.

Art. 6.1.3.

Voorafgaand aan de formele beschermingsprocedure voorziet het decreet in een verplichte consultatie van de Vlaamse Commissie, de colleges van burgemeester en schepenen van de betrokken gemeentebesturen en de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken en landbouw en visserij die het beschermingsdossier kunnen beoordelen. Deze departementen coördineren voor hun beleidsdomeinen de adviezen; agentschappen zoals bijvoorbeeld VLM of Natuur en Bos geven hun advies via het departement LNE. Deze beoordeling gebeurt op het ogenblik dat het dossier door de administratie is opgemaakt en voorafgaand aan de voorlopige bescherming door de bevoegde minister. De Vlaamse Commissie en de gemeentebesturen formuleren met andere woorden een advies nog voor de formele procedure tot bescherming is ingezet. Op deze manier kan de minister rekening houden met de standpunten van de betrokken lokale

overheden, de administratie en zijn technische adviesraad. Aan deze adviesvereiste kan voorbij gegaan worden in geval van dringende noodzakelijkheid. Hieronder wordt bijvoorbeeld verstaan: imminente dreiging tot sloop of moedwillige beschadiging, voorkomen van instorting, ...

Art. 6.1.4.

Na de voorlopige bescherming en de eventuele consultatie van de Vlaamse Commissie, wordt de formele beschermingsprocedure ingezet. Aanvankelijk was de inhoud van een beschermingsbesluit erg summier: een beperkte beschrijving van het onroerend goed, een beknopte motivering van de erfgoedwaarden, enkel opname van beheersdoelstellingen bij bescherming van landschappen, ... Op het vlak van rechtszekerheid, handhaving en duurzaam beheer leverde dit vaak problemen op. Er is intussen een lange weg afgelegd waarbij zowel het beschermingsbesluit als het bijhorend beschermingsdossier heel wat meer relevante informatie bevatten. Nu kunnen we vaststellen dat een zorgvuldig opgebouwd beschermingsdossier een veel efficiënter beheer mogelijk maakt. Dit komt zowel de zakelijk rechthouder als de overheid ten goede. Daarom voorziet dit decreet in een modernisering van het beschermingsbesluit en worden de gegevens die in een beschermingsbesluit dienen te worden opgenomen decretaal verankerd.

In het beschermingsbesluit wordt zoveel mogelijk relevante informatie opgenomen. De opgenomen informatie kent een logisch opeenvolging van:

- beschrijvende informatie, zoals beknopte wetenschappelijke informatie, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken en erfgoedwaarden;
- een toekomstvisie met beheersdoelstellingen of ontwikkelingsmogelijkheden vanuit het beleidsveld onroerend erfgoed ten aanzien van het beschermde onroerend erfgoed;
- een verordenend en normerend gedeelte met beschermingsvoorschriften.

De vermelding van de kadastrale gegevens van het perceel of de percelen waarop het onroerend goed zich bevindt, zal uitsluitel geven over de precieze ligging en afbakening van de bescherming. Verder zal ook het beschermingsstatuut van het onroerend goed duidelijk worden vermeld in het besluit (archeologische site, monument, cultuurhistorisch landschap, stads- of dorpsgezicht). Dit kan eventueel ook een combinatie van deze verschillende statuten zijn. Indien er een overgangszone wordt ingesteld, wordt dit duidelijk vermeld in het besluit tot bescherming. Ook de kadastrale gegevens van deze percelen worden in het besluit opgenomen. Om opzoeken (in databanken) te vergemakkelijken, wordt steeds de benaming van het onroerend goed weergegeven. Indien er voor het onroerend goed echter geen naam in gebruik is of bekend is, dan wordt een naam toegekend aan het onroerend goed. De naam geeft kort de uiterlijke kenmerken van het onroerend goed weer. De beknopte wetenschappelijke beschrijving gaat verder in op de kenmerken van het onroerend goed en geeft gedetailleerd alle bestanddelen van het goed weer, eventueel gekaderd in zijn ruimere context. De erfgoedwaarden die aan het onroerend goed worden toegekend, worden duidelijk in het besluit opgesomd, besproken en gemotiveerd. De weergave van de erfgoedwaarden vormt in feite de kern van het beschermingsbesluit. Verder worden steeds de beheersdoelstellingen omschreven. De beheersdoelstellingen omschrijven de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden die aanleiding hebben gegeven tot de bescherming.

In sommige gevallen zullen de algemene beschermingsvoorschriften worden aangevuld met bijzondere voorschriften betreffende instandhouding en onderhoud. Deze bijzondere voorschriften kunnen zowel betrekking hebben op het onderhoud en de instandhouding van het beschermde goed zelf, als op de overgangszone. Deze bijzondere voorschriften worden in het beschermingsbesluit weergegeven.

Enkele documenten worden niet in het besluit zelf weergegeven, maar worden als bijlage bij het beschermingsbesluit gevoegd omwille van de aard van de documenten.

In elk geval wordt er een georeferencieerd plan (indien mogelijk tot op kadastraal niveau) bijgevoegd waarop het beschermd goed en, in voorkomend geval, de overgangszone, nauwkeurig worden afgeleid. Ook de plaats van aanplakking van het bericht betreffende het openbaar onderzoek wordt op het plan aangeduid. Dit is vooral nuttig bij een afbakening van enige omvang, zoals bij landschappen en stads- en dorpsgezichten vaak het geval is.

Nieuw is dat er bij elk besluit ook een fotoregistratie van de fysieke toestand van het beschermd goed wordt gevoegd. Deze fotoregistratie geeft weer wat de toestand is van het goed op het moment van de bescherming en dient dus van recente datum te zijn. De onomwonden weergave van de fysieke toestand is nodig om een efficiënte en effectieve handhaving in het kader van dit decreet mogelijk te maken. Het opleggen van herstelmaatregelen is immers enkel mogelijk indien de fysieke toestand van het goed ten tijde van de bescherming bekend is.

Indien er cultuurgoederen integrerend deel uitmaken van het beschermde goed en zij in dat geval ook mee worden beschermd, dient een lijst van deze cultuurgoederen als bijlage bij het beschermingsbesluit te worden gevoegd. Dit maakt het voor iedereen duidelijk welke goederen in de bescherming zijn opgenomen, zodat dit een gepast beheer mogelijk maakt. Zoals hierboven in de definitie van "cultuurgoederen" werd aangegeven, moet de opname van deze cultuurgoederen gemotiveerd zijn.

De voorgaande opsomming bevat de minimale invulling van het beschermingsbesluit samen met haar bijlagen. De Vlaamse regering kan steeds nog aanvullingen op het beschermingsbesluit vastleggen. Het beschermingsbesluit wordt uitgebreid vanuit de filosofie dat een grondige voorbereiding, voorafgaand aan de bescherming, het beheer en de handhaving van het onroerend erfgoed zal vergemakkelijken. Bij de opmaak van het beschermingsbesluit wordt steeds een administratief dossier opgemaakt dat nog meer informatie bevat met betrekking tot het beschermd goed.

Art. 6.1.5.

Elk besluit tot voorlopige bescherming wordt door een uittreksel in het Belgisch Staatsblad publiek kenbaar gemaakt.

Art. 6.1.6.

Met uitzondering van de bescherming van landschappen wordt het besluit tot voorlopige bescherming met haar bijlagen per beveiligde zending ter kennis gebracht aan de zakelijk rechthouders. Voor de bescherming van landschappen worden het publiek en de zakelijk rechthouders door middel van een aankondiging in de media op de hoogte gebracht. De termijn waarbinnen het bevoegde agentschap deze beveiligde zending na ondertekening van de voorlopige bescherming door de minister betekent of in geval van beschermde landschappen door middel van een publiek mediabericht verspreidt; wordt in de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse minister en het agentschap vastgelegd.

De beschermingsprocedure in twee fasen wordt aangehouden. Dit stelt de Vlaamse overheid in staat om een openbaar onderzoek te organiseren alvorens al dan niet over te gaan tot de definitieve bescherming. De eerste fase wordt de voorlopige bescherming genoemd. De term 'ontwerp van lijst', zoals die werd gebruikt voor monumenten en stads- en dorpsgezichten, wordt dus niet verder aangehouden. Het besluit tot voorlopige bescherming wordt binnen een termijn van dertig dagen na ondertekening met bijlagen via beveiligde zending bezorgd aan de zakelijk rechthouders. De zakelijk rechthouder is verplicht om eventuele gebruikers en de eigenaars van de cultuurobjecten op de hoogte te brengen van de voorlopige bescherming. Op die manier zullen ook eigenaars van cultuurobjecten persoonlijk kennis nemen van een voorlopige bescherming en de mogelijkheid hebben bezwaren of opmerkingen in te dienen. De zakelijk rechthouder dient ook de administratie op de hoogte te brengen van de eventuele verkoop, overdracht van het eigendomsrecht of overdracht van een ander zakelijk recht.

Art. 6.1.7.

Tijdens de voorlopige bescherming wordt gedurende dertig dagen een openbaar onderzoek gevoerd. Hierbij worden het besluit tot voorlopige bescherming en het beschermingsdossier zowel bij de betrokken gemeenten als bij het agentschap neergelegd. De betrokken gemeenten openen het openbaar onderzoek uiterlijk dertig dagen na de ontvangst van het besluit tot voorlopige bescherming. Indien de betrokken gemeente over een website beschikt kan het bericht van openbaar onderzoek op de website van de gemeente worden geplaatst. Het bericht betreffende het openbaar onderzoek dient te worden aangeplakt zoals aangeduid op het plan als bijlage bij het beschermingsbesluit. Voor grotere gebieden, zoals cultuurhistorische landschappen, stads- of dorpsgezichten, is het immers aangewezen de precieze plaats van aanplakking te kennen. Na afloop van het openbaar onderzoek stellen de gemeenten een proces-verbaal op waarin alle opmerkingen en bezwaren worden gebundeld. Na maximaal vijftien dagen wordt dit proces-verbaal aan het agentschap overgemaakt.

De gemeenten melden de aanvang van het openbaar onderzoek aan het agentschap. Op basis van deze kennisgeving publiceert het agentschap de aanvang van dit openbaar onderzoek op haar website.

Als de gemeente het openbaar onderzoek niet opent binnen de vooropgestelde termijn van dertig dagen, organiseert het agentschap het openbaar onderzoek. Het openbaar onderzoek wordt in ieder geval tijdig opgestart en afgerond om de negen maanden van voorlopige bescherming, mogelijks verlengd met drie maanden, niet te overschrijden.

Art. 6.1.8.

Als er voorafgaand aan de voorlopige bescherming geen advies werd gevraagd aan de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed omwille van dringende noodzakelijkheid dan wordt dit na de voorlopige bescherming alsnog gevraagd.

Art. 6.1.9.

De doorlooptijd van de voorlopige bescherming wordt verkort. Waar vroeger een termijn van twaalf maanden werd aangehouden, wordt de procedure in tijd teruggebracht tot negen maanden. De termijn kan nog eenmalig worden verlengd met drie maanden (in plaats van voorheen zes maanden). Dit betekent dat de maximale termijn om over te gaan tot de definitieve bescherming wordt teruggebracht tot één jaar. Dit betekent een aanzienlijke verkorting van de procedure.

Art. 6.1.10.

Tijdens de ganse periode van de voorlopige bescherming zijn de rechtsgevolgen van de bescherming van toepassing. De rechtsgevolgen zijn van toepassing op de zakelijk rechthouders, de gebruikers en de eigenaars van de cultuurgooden vanaf het ogenblik dat zij ter kennis gegeven zijn. De rechtsgevolgen zijn voor eenieder van toepassing vanaf het moment van publicatie in het Belgisch Staatsblad.

Art. 6.1.11.

Als na de doorlooptijd van negen maanden, en eventuele verlenging van drie maanden, van de voorlopige bescherming geen besluit tot definitieve bescherming is genomen, vervallen de voorlopige bescherming en haar rechtsgevolgen.

Onderafdeling 2. Definitieve bescherming

Art. 6.1.12.

Ook in de loop van de beschermingsprocedure voorziet het decreet in een facultatieve consultatie van de Vlaamse Commissie. De Commissie kan dus door de minister zowel voor het besluit tot voorlopige bescherming als voor het besluit tot definitieve bescherming worden geraadpleegd. De bevoegde minister doet dit op eigen initiatief. In het eerste geval zal het advies van de Commissie zich voornamelijk toespitsen op de beschermingswaardigheid van het betreffend onroerend goed; in het tweede geval zal de Commissie zich voornamelijk buigen over de ingewonnen adviezen en de eventuele bezwaren die zijn voortgekomen uit het openbaar onderzoek.

Art. 6.1.13.

Binnen de doorlooptijd van negen maanden, en eventuele verlenging, van de voorlopige bescherming, kan tot definitieve bescherming worden overgegaan.

Art. 6.1.14.

Het besluit tot definitieve bescherming en de bijlagen bevatten dezelfde gegevens als de voorlopige bescherming.

Bij de bijlagen wordt nog een document gevoegd waaruit de behandeling van de bezwaren blijkt. De Raad van State oordeelde lange tijd dat het niet vereist was dat de bezwaren in het besluit zelf werden weerlegd. Recente uitspraken zorgden echter voor de vernietiging van beschermingsbesluiten omdat de bezwaarindieners uit de hun betekende documenten niet zouden kunnen afgeleid hebben in welke mate hun bezwaren onderzocht werden en waarom de beschermingsprocedure ondanks hun bezwaren werd voortgezet (o.a. RvSt 18 februari 2010, nr. 201.046, RvSt 25 maart 2010, nr. 202.229 en RvSt 3 februari 2011, nr. 210.986). Door het mee betekenen van de behandeling van de bezwaren als bijlage bij het beschermingsbesluit wordt dit probleem ondervangen. De bezwaarindieners hoeven nu niet langer het administratief dossier in te kijken om kennis te krijgen over de behandeling van hun bezwaren.

Art. 6.1.15.

Het besluit tot definitieve bescherming wordt bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekend gemaakt.

Art. 6.1.16. en Art. 6.1.17.

Met uitzondering van de bescherming van landschappen worden het besluit tot definitieve bescherming en de bijlagen per beveiligde zending aan de zakelijk rechthouders en de betrokken gemeente(n) ter kennis gegeven. De zakelijk rechthouders brengen de gebruikers en eigenaars van cultuurgoederen op de hoogte. De termijn waarbinnen het bevoegde agentschap deze beveiligde zending ter kennis geeft wordt in de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse minister en het agentschap vastgelegd.

Art. 6.1.18.

De rechtsgevolgen van een besluit tot definitieve bescherming zijn van toepassing voor de zakelijk rechthouders, de gebruikers en de eigenaars van cultuurgoederen vanaf het ogenblik dat zij ter kennis gebracht zijn. De rechtsgevolgen zijn voor eenieder van toepassing vanaf het moment van publicatie in het Belgisch Staatsblad.

Afdeling 2. Wijzigen en opheffen van een besluit tot definitieve bescherming

Onderafdeling 1. Wijziging of opheffing van een besluit tot definitieve bescherming

Art. 6.2.1.

Op basis van praktijkervaring besteedt het decreet uitgebreid aandacht aan een procedure voor wijziging of gehele of gedeeltelijke opheffing van een bescherming. Dit kan gebeuren in drie gevallen.

Eerst en vooral in situaties waarbij de erfgoedwaarden van het beschermde goed ernstig zijn aangetast of verloren zijn gegaan door een oorzaak, die niet kan worden toegeschreven aan de zakelijk rechthouder(s) of gebruiker(s) van het goed sinds de voorlopige bescherming. Het gaat in dit geval om een ernstige (onvrijwillige) aantasting van de erfgoedwaarden, zoals na een calamiteit (brand, natuurramp, ...). In geen geval kan verwaarlozing of gebrek aan onderhoud door de (huidige of vorige) zakelijk rechthouder of beheerder aanleiding geven tot een wijziging of gehele of gedeeltelijke opheffing van de bescherming.

In een tweede geval is een gehele of gedeeltelijke opheffing mogelijk, wanneer de verplaatsing van het beschermd goed voor het behoud ervan noodzakelijk is. De wijziging houdt dan de verplaatsing van het onroerend goed in. Hierdoor voorziet dit artikel de toepassing van artikel 5 van de Conventie van Granada. Het dient evenwel duidelijk te zijn dat verplaatsing van een beschermd onroerend goed enkel te rechtvaardigen is wanneer het behoud *in situ* onmogelijk blijkt. Verplaatsing is echt een allerlaatste redmiddel.

In een derde geval is een wijziging of gehele of gedeeltelijke opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang vereist. Door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming. Van deze mogelijkheid zal voornamelijk gebruik worden gemaakt om tot een ruimtelijke afweging te kunnen komen. Op die manier kunnen verschillende (ruimtelijke) belangen tegenover elkaar worden afgewogen om zo het algemeen belang te vrijwaren. Uiteraard mag deze mogelijkheid geen vrijgeleide zijn om het belang van de bescherming te ondermijnen. Daarom wordt de procedure voor het wijzigen of opheffen van een bescherming uitgebreid.

In een laatste geval is een geheel of gedeeltelijke wijziging van het beschermingsbesluit vereist, omdat de geformuleerde beheersdoelstellingen, de bijzondere voorschriften voor instandhouding en onderhoud en/of de bijzondere voorschriften voor instandhouding en onderhoud in de bijhorende overgangszone (zoals vermeld in art. 6.1.14., 7°-9°) niet adequaat zijn om het betreffende beschermde onroerend goed te beheren, of omdat deze formuleringen ontbreken in het beschermingsbesluit.

Art. 6.2.2.

Het opheffen of wijzigen van een besluit tot definitieve bescherming van een onroerend goed kan ook binnen de geldende procedures van een gewestelijk bestemmingsplan, zoals een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan, worden meegenomen. In een dergelijk geval regelt het gewestelijk bestemmingsplan de opheffing of wijziging. Binnen deze plannen worden de

erfgoedwaarden gelijktijdig en evenwaardig met andere ruimtelijke belangen afgewogen. Deze afweging wordt in het genoemde plan ten aanzien van het beschermd onroerend erfgoed exhaustief behandeld en openbaar onderzocht. De goedkeuring van dit plan op niveau van de Vlaamse Regering en dus ook door de Vlaamse minister bevoegd voor onroerend erfgoed geeft uitvoering aan de opheffing of wijziging van het besluit tot definitieve bescherming.

Art. 6.2.3.

De procedure tot wijziging of opheffing van een bescherming wordt gespiegeld aan de procedure voor het nemen van een beschermingsbesluit in deze gevallen waar de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan, waar een verplaatsing van het beschermde goed noodzakelijk is voor het behoud ervan of waar een geheel of gedeeltelijke wijziging of opheffing vereist is omwille van het algemeen belang (art. 6.2.1., 1°-3°). Een dergelijke wijziging of opheffing van het besluit kan immers een grote invloed hebben op de omgeving en de gemeenschap.

In die gevallen waar zich een geheel of gedeeltelijke wijziging van het beschermingsbesluit opdringt omdat er beheersdoelstellingen of bijzondere voorschriften moeten worden toegevoegd of gewijzigd (art. 6.2.1., 4°) is een dergelijke omvangrijke procedure niet noodzakelijk. Een wijziging van het beschermingsbesluit vereist dan enkel de schriftelijke toestemming van de eigenaar(s) van het beschermde goed en het inwinnen van een advies van de Commissie. Indien de eigenaar geen schriftelijke toestemming geeft, dan wordt alsnog de procedure gevolgd zoals de gevallen waar de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan, waar een verplaatsing van het beschermde goed noodzakelijk is voor het behoud ervan of waar een geheel of gedeeltelijke wijziging of opheffing vereist is omwille van het algemeen belang (art. 6.2.1., 1°-3°).

Onderafdeling 2. Voorlopige wijziging of opheffing van een besluit tot definitieve bescherming

Art. 6.2.4.

Bij een wijziging of opheffing van een beschermingsbesluit wordt altijd het advies van de Vlaamse Commissie ingewonnen nog voor de ondertekening van het besluit tot voorlopige opheffing of wijziging. De Commissie zal zich dus altijd eerst uitspreken over de noodzaak tot wijziging of opheffing nog voor de formele procedure wordt ingezet. De Vlaamse regering kan dit advies naast zich neerleggen mits motivatie van deze beslissing.

Art. 6.2.5.

Erfgoedwaarden vervullen een maatschappelijke functie. Een wijzigings- of opheffingsprocedure rechtvaardigt daarom een vergelijkbaar verloop als deze voor de bescherming, waarbij eveneens publieke inspraak is voorzien. De procedure voor een wijziging of opheffing van een bescherming wordt dus ook opgesplitst in twee fasen

(voorlopig en definitief). Dit geeft de gelegenheid om na het besluit tot voorlopige wijziging of opheffing een openbaar onderzoek te organiseren en het advies in te winnen van de betrokken gemeente(n).

In alle besluiten tot voorlopige wijziging of opheffing van een bescherming worden daarom volgende gegevens opgenomen:

- het opschrift van het beschermingsbesluit dat wordt gewijzigd of opgeheven;
- de datum van bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van het betreffend definitief beschermingsbesluit;
- de kadastrale gegevens van het perceel of de percelen waarop het beschermd goed zich bevindt (aangepast aan de actuele situatie);
- de redenen van wijziging of opheffing, die op een objectiveerbare afweging zijn gefundeerd;
- de aanduiding van de te registreren en documenteren erfgoedwaarden die verloren gaan. Op basis van deze aanduiding kunnen bepaalde maatregelen worden voorgeschreven om deze erfgoedwaarden te registreren en te documenteren (bijvoorbeeld door middel van historisch, archeologisch, archivalisch of natuurwetenschappelijk onderzoek);
- het advies van de Vlaamse Commissie voor het Onroerend Erfgoed, met in voorkomend geval de weerlegging van dit advies.

In het geval het een wijzigingsbesluit betreft, worden bijkomende gegevens in het besluit opgenomen:

- de impact van de wijziging op de erfgoedwaarden;
- de impact van de wijziging op de beheersdoelstellingen;
- in voorkomend geval de impact van de wijziging op de bijzondere voorschriften betreffende instandhouding en onderhoud.

In het geval het een gedeeltelijke of volledige opheffing betreft, kunnen er bepalingen worden opgenomen om de verplaatsing van het onroerend goed te verplichten of om bepaalde onderdelen van het onroerend goed in een onroenderfgoeddepot op te slaan. Bij monumenten kan dit zowel over constructieve of bouwkundige elementen gaan, als over de cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van het onroerend goed. Ook de resultaten van het gevoerde onderzoek worden gearchiveerd. Voor de gevoerde archeologische onderzoeken gelden de regels en voorwaarden uit hoofdstuk 5 van het decreet.

Indien het onroerend goed wordt verplaatst, worden de maatregelen voor de ontmanteling, de verplaatsing en de heroprichting op een geschikte plaats eveneens in het besluit vermeld.

Als bijlage bij een besluit tot voorlopige wijziging of opheffing worden een georeferencieplan, een fotoregistratie van de fysieke toestand en eventueel een lijst van de cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van het monument toegevoegd.

Voorlopige besluiten tot wijziging of opheffing worden bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekend gemaakt.

Voorlopige besluiten tot wijziging of opheffing worden samen met de bijlagen via beveiligde zending aan de zakelijk rechthouder(s) en de gemeente(n) bezorgd.

Onderafdeling 3. Definitieve wijziging of opheffing van een besluit tot definitieve bescherming

Art. 6.2.6.

Het proces tot definitieve wijziging of opheffing kent eveneens een vergelijkbaar verloop als deze voor de definitieve bescherming. Het definitief besluit tot wijziging of opheffing bevat dezelfde gegevens als deze van het voorlopig besluit. Ook de bijlagen bij het opheffings- of wijzigingsbesluit blijven dezelfde. Er wordt wel nog een document toegevoegd waaruit de behandeling van de bezwaren, geuit in het openbaar onderzoek, blijkt.

Definitieve besluiten tot wijziging of opheffing worden bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekend gemaakt.

Definitieve besluiten tot wijziging of opheffing worden samen met de bijlagen via beveiligde zending aan de zakelijk rechthouder(s) en de gemeente(n) bezorgd.

Art. 6.2.7.

Tot de kennisgeving of publicatie van het besluit tot definitieve wijziging of opheffing blijven de rechtsgevolgen van het betreffende beschermingsbesluit van kracht.

Afdeling 3. Informatie over beschermde goederen
--

Onderafdeling 1. Databank van beschermde goederen

Art. 6.3.1.

Het is zowel voor de burger als voor de overheden van groot belang op een eenvoudige manier correcte informatie over beschermde goederen terug te vinden. Het agentschap houdt daarom een databank bij van alle beschermde onroerende goederen waarin de beschermingsbesluiten opgenomen zijn. Het agentschap stelt deze databank digitaal beschikbaar.

Daarnaast zal er ook een databank worden opgemaakt waarin alle beschikbare PV's en hiermee samenhangende informatie worden opgenomen. Aangezien het hier over gevoelige gegevens gaat zullen deze gegevens niet zomaar publiek ter beschikking worden gesteld. Enkel de bevoegde overheden en iedereen die voor eigen rekening of als tussenpersoon een goed verkoopt, verhuurt voor meer dan negen jaar, een onroerend goed inbrengt in een vennootschap, een erfpacht of een opstalrecht overdraagt of op andere wijze de

eigendomsoverdracht met een vergeldend karakter van het goed bewerkstelligt zullen op eerste verzoek onmiddellijk toegang krijgen tot deze informatie en enkel in functie van de opdrachten en verplichtingen die voortvloeien uit de toepassing van dit decreet. Andere personen die toegang wensen te krijgen tot bepaalde gegevens zullen zich moeten beroepen op het decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur. De bevoegde overheid zal op basis van dit decreet oordelen of er al dan niet toegang kan worden verleend.

Onderafdeling 2. Herkenningsteken

Art. 6.3.2.

Omwille van het maatschappelijke draagvlak is het belangrijk dat mensen kunnen zien dat een bepaald object of een specifieke zone beschermd is. Daarom creëert de regelgever de mogelijkheid tot het aanbrengen van een herkenningsteken.

Afdeling 4. Rechtsgevolgen van een bescherming

Onderafdeling 1. Actief behoudsbeginsel

Art. 6.4.1. en Art. 6.4.2.

De zakelijk rechthouders en gebruikers van een beschermd goed behouden het in goede staat door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken. Het actief behoudsbeginsel vraagt van de zakelijk rechthouders en de gebruikers een actieve inzet ten aanzien van het beschermde goed. Het betekent dat ze zich vooruitziend en zorgvuldig gedragen. De zakelijk rechthouders en gebruikers moeten in redelijkheid de nadelige gevolgen van hun handelen of van externe oorzaken voor de beschermde erfgoedwaarden inbeelden en dergelijke nadelige gevolgen voorkomen door de gepaste voorzorgsmaatregelen te nemen.

De algemene voorschriften voor deze instandhouding en dit onderhoud zullen door de Vlaamse regering worden vastgesteld. In een beschermingsbesluit kan van deze algemene beschermingsvoorschriften worden afgeweken. Deze bijzondere beschermingsvoorschriften hebben in dat geval voorrang op de algemene voorschriften.

Onderafdeling 2. Passief behoudsbeginsel

Art. 6.4.3.

Voor iedereen is het verboden om beschermde goederen te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of andere handelingen te stellen die de erfgoedwaarde ervan aantasten. Zo is het

bijvoorbeeld ook niet toegestaan om beschermde goederen zonder voorafgaande toelating van de bevoegde administratie tijdelijk of definitief te verplaatsen. Het passief behoudsbeginsel betekent dat iedereen ten aanzien van het beschermd erfgoed geen nadelige handelingen of daden stelt. Het passief behoudsbeginsel impliceert de verplichting tot het voorkomen van schade aan de erfgoedwaarden door gepaste voorzorgsmaatregelen te nemen.

Onderafdeling 3. Handelingen aan of in beschermde goederen

Art. 6.4.4.

In uitvoering van het Regeerakkoord 2009-2014 wordt de regeling in verband met de bindende adviezen vanwege onroerend erfgoed bij vergunningsaanvragen herbekeken. Het Onroerenderfgoeddecreet streeft hierbij naar een maximale afstemming in eerste instantie met de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening maar ook met andere vergunningverlenende regelgeving.

Heel wat handelingen hebben directe of indirecte gevolgen voor het beschermd onroerend erfgoed. Deze handelingen zijn veelal onderhevig aan de stedenbouwkundige vergunningsplicht, de verkavelingsplicht, de milieuvergunningsplicht of de vergunningsplichten die volgen uit het bos- en natuurdecreet. Dit artikel regelt de procedurele integratie van de toelatingsplicht en de overige vergunningsplichten. De toelating wordt dan als een verplicht in te winnen advies geïntegreerd in de respectievelijke vergunningsprocedures. Dit laat toe dat de initiatiefnemer niet cumulatief verplicht wordt tot het aanvragen van verschillende sectorale toelatingen en machtigingen. De procedurele integratie impliceert verder dat het agentschap in alle vergunningsprocedures wordt aangewezen als adviesverlenende instantie en beschikt over een redelijke adviestermijn, een afschrift ontvangt van het in eerste aanleg of in beroep genomen besluit van de vergunningverlenende overheid en desgewenst beroep kan instellen.

Indien er geen stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, geen milieuvergunning en geen vergunning, toelating, machtiging, ontheffing of afwijking volgens het bos- en natuurdecreet is vereist voor handelingen aan of in een beschermd goed, kunnen deze handelingen nooit worden aangevat zonder een dergelijke voorafgaande toelating vanwege het college van burgemeester en schepenen van een erkende onroerenderfgoedgemeente. Bij gebrek aan dergelijke erkenning van de gemeente wordt de toelating afgeleverd door het agentschap.

Als de handeling wel vergunningsplichtig is volgens de V.C.R.O., het milieuvergunningen-, bos- en natuurdecreet, dan wint de vergunningverlenende overheid bij het bevoegde agentschap altijd een advies in. Dit advies heeft in alle procedures dezelfde gevolgen als alle andere sectorale adviezen overeenkomstig de artikelen 4.3.3 en 4.3.4 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Indien uit het advies blijkt dat het aangevraagde strijdig is met een direct werkende norm (zoals een beschermingsbesluit of beschermingsvoorschrift) dan moet de

vergunning geweigerd worden of moeten er in de vergunning voorwaarden opgenomen worden die waarborgen bieden met betrekking tot de naleving van de direct werkende norm. Indien het gevraagde onwenselijk is in het licht van een doelstelling of zorgplicht in het kader van dit decreet dan kan de vergunningverlener de vergunning weigeren. Het advies toetst de voorliggende handelingen aan het actief en passief behoudsbeginsel alsook aan de bepalingen van het individuele beschermingsbesluit van het betrokken onroerend erfgoed. De vergunningverlenende overheid integreert dit advies in haar vergunning of wijkt op gemotiveerde wijze van het geformuleerde advies af. Voor werken die zijn opgenomen in een goedgekeurd beheersplan dient geen (nieuwe) toelating of advies te worden aangevraagd. De goedkeuring van het beheersplan geldt immers als een toelating voor de werken die er expliciet in zijn vrijgesteld (cf. hoofdstuk 8).

Art. 6.4.5.

Cultuurgoederen die werden beschermd als integrerend deel van een onroerend goed, en als dusdanig zijn opgesomd in de bijlage van een beschermingsbesluit, mogen niet zonder toelating van het bevoegde agentschap uit dit onroerend goed worden verwijderd. Een toelating voor de verplaatsing van dergelijke cultuurgoederen kan onder meer worden verleend voor tentoonstellingsdoeleinden, voor conserverings- of restauratiewerken of om veiligheidsredenen. Het agentschap kan bovendien bepaalde voorwaarden opleggen om de verplaatsing van het roerend goed in kwestie op een verantwoorde manier te laten gebeuren. Zo kan bijvoorbeeld de wijze van transport worden geregeld of kunnen er bepaalde klimatologische omstandigheden worden opgelegd.

Art. 6.4.6.

Sinds 2009 werd de expertencommissie voor onroerend erfgoed in het leven geroepen. Deze commissie geeft adviezen in het kader van beroepen tegen machtigingen of adviezen vanwege onroerend erfgoed in het kader van de stedenbouwkundige vergunningsprocedure. Met het oog op het gelijkschakelen van alle beschermingsprocedures en om de rechtszekerheid voor alle burgers te garanderen, worden in dit decreet de beroepsmogelijkheden tegen toelatingen vanwege onroerend erfgoed uitgebreid naar alle erfgoedvormen.

Dit artikel regelt de tussenkomst van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed in beroepsprocedures, die in toepassing van dit decreet, of in toepassing van de V.C.R.O., het milieuvergunningen-, bos- en natuurdecreet zijn geïnitieerd. In dit laatste geval is de tussenkomst van de Commissie beperkt tot die gevallen waarin het beroepsschrift middelen opwerpt over het advies van het agentschap, dat in toepassing van artikel 6.4.4 is verleend, of de behandeling van dit advies in het aangevochten besluit.

Wanneer een toelating wordt geweigerd of wanneer een toelating voorwaarden koppelt aan de uitvoering van de werken, kan de aanvrager een georganiseerd administratief beroep instellen bij de Vlaamse Regering. Ook de administrateur-generaal van het agentschap of een andere betrokken partij kan een beroep instellen tegen de toekenning van de toelating, de weigering van deze toelating of tegen de voorwaarden die worden gesteld. De Vlaamse

regering kan over het beroepsschrift advies inwinnen bij de Vlaamse Commissie voor het Onroerend Erfgoed.

Wanneer de toelating in eerste aanleg als advies geïntegreerd werd in een vergunningsprocedure overeenkomstig de V.C.R.O., het milieuvergunningen-, bos- en natuurdecreet, kan de aanvrager een administratief of juridictioneel beroep instellen tegen het toekennings- of weigeringsbesluit. Daarnaast is het mogelijk dat de administrateur-generaal van het agentschap of een andere betrokken partij een beroep instelt tegen de toekenning, de weigering van de vergunning, tegen de voorwaarden die worden gesteld of de gemotiveerde afwijking van het advies van het agentschap. Concreet betekent dit, dat:

- de instantie die de administratieve beroepen behandelt over beslissingen houdende de toekenning of de weigering van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, een milieuvergunning of een vergunning, toelating, machtiging, ontheffing of afwijking overeenkomstig het bos- en natuurdecreet een advies inwint bij de Commissie. Indien het advies van de Commissie door de Vlaamse minister bevoegd voor onroerend erfgoed (die de delegatiebevoegdheid hiervoor zal krijgen) wordt gevalideerd, dan moet de beroepsinstantie dit advies overnemen in haar beslissing;
- het administratief rechtscollege dat juridictionele beroepen behandelt over beslissingen houdende de toekenning of de weigering van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, een milieuvergunning of een vergunning, toelating, machtiging, ontheffing of afwijking overeenkomstig het bos- en natuurdecreet het advies kan inwinnen bij de Commissie

Art. 6.4.7.

De sloop van een beschermd onroerend goed is in principe verboden. Dit algemene uitgangspunt vormt onweerlegbaar de kern van een bescherming. Dit basisprincipe staat in sommige gevallen echter haaks op de dagdagelijkse realiteit. Vergunningen verleend met betrekking tot monumenten en stads- en dorpsgezichten worden de laatste jaren immers zeer kritisch beoordeeld door de Raad van State. Zelfs het slopen van een beperkt onderdeel van een stads- of dorpsgezicht wordt niet aanvaard zonder voorafgaande wijziging of opheffing van het beschermingsbesluit. Deze strakke houding houdt echter geen rekening met de aanvankelijke visie op de stads- en dorpsgezichten waarbij het waardevolle ruimere, coherente geheel primeert op de individuele delen. Om in de toekomst een zekere beleidsvrijheid bij het beoordelen van vergunningsaanvragen in beschermd onroerend erfgoed te garanderen, wordt een specifieke regeling betreffende het toelaten van gedeeltelijke sloop zonder wezenlijke impact op de erfgoedwaarden decretaal verankerd. De volledige sloop van een beschermd monument of stads- of dorpsgezicht blijft verboden. De Vlaamse Regering kan echter wel een toelating verlenen voor de gedeeltelijke sloop van een beschermd goed wanneer deze de erfgoedwaarde niet wezenlijk aantast. De toelating vermeldt de voorwaarden waaronder de sloop wordt toegelaten.

Onderafdeling 4. Informatieplicht met betrekking tot publiciteit

Artikel 6.4.8.

Iedereen die voor eigen rekening of als tussenpersoon een goed verkoopt, verhuurt voor meer dan negen jaar, een onroerend goed inbrengt in een vennootschap, een erfpacht of een opstalrecht overdraagt of op andere wijze de eigendomsoverdracht met een vergeldend karakter van het goed bewerkstelligt, vermeldt in de hieraan verbonden publiciteit dat het onroerend goed beschermd is en de rechtsgevolgen die aan de bescherming verbonden zijn. De Vlaamse Regering zal nog verder bepalen op welke manier en in welke vorm deze vermeldingen dienen te gebeuren en kan ook vrijstellingen bepalen voor bepaalde vormen van publiciteit

Onderafdeling 5. Informatieplicht onderhandse en authentieke akten

Art. 6.4.9.

De instrumenterende ambtenaar, vastgoedmakelaar en ander personen die in de uitoefening van hun beroep of activiteiten onderhandse akten opmaken, hebben een informatieverplichting. Zij zijn verplicht om in alle onderhandse en authentieke akten van verkoop of van verhuring voor meer dan negen jaar van een onroerend goed, van een inbreng van een onroerend goed in een vennootschap en ook in alle akten van vestiging van erfpacht of opstal en in elke andere andere akte een eigendomsoverdracht ten bezwarende titel, met uitzondering van huwelijkscontracten en hun wijzigingen en met uitzondering van contracten aangaande de mandeligheid dat het onroerend goed verwijzen naar de bescherming en naar de rechtsgevolgen die aan de opname bescherming verbonden zijn door hoofdstuk 6 van het decreet en het beschermingsbesluit als bijlage bij de akte te voegen

Als de instrumenterende ambtenaar een onderhandse akte in een authentieke akte dient op te nemen, waarbij de onderhandse akte niet beantwoordt aan de informatieplicht dan wijst hij de betrokken partijen hierop. De partijen kunnen geen vordering tot vernietiging inroepen indien de inbreuk op de informatieplicht is rechtgezet bij de authentieke akteverlening en de informatiegerechtigde in deze akte verzaakt aan de vordering tot nietigverklaring op basis van een inbreuk op de informatieplicht.

Onderafdeling 6. Onteigening

Art. 6.4.10.

De sinds 1931 bestaande wettelijke mogelijkheid om beschermd onroerend erfgoed dat dreigt te vervallen, te worden beschadigd of te worden vernield, te onteigenen, blijft behouden. Het principe geldt in het voorliggend decreet voor alle beschermde monumenten, beschermde cultuurhistorische landschappen, beschermde archeologische sites en onroerende goederen opgenomen in een beschermd stads- of dorpsgezicht. De Vlaamse Regering kan

bovendien het gemeentebestuur op wiens grondgebied het beschermd onroerend erfgoed gelegen is of een autonoom gemeentebedrijf, de toestemming verlenen om tot deze onteigening over te gaan.

Afdeling 5. Erfgoedlandschappen

Art. 6.5.1.

Het decreet houdende maatregelen tot behoud van erfgoedlandschappen van 13 februari 2004, dat een nieuw hoofdstuk aan het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg toevoegde, vormde een belangrijke stap in een vernieuwd landschapsbeleid. Dit omwille van het feit dat het een tweede spoor met betrekking tot het beschermen van landschappen introduceerde en de mogelijkheid voorzag erfgoedlandschappen in de ruimtelijke uitvoeringsplannen of plannen van aanleg op te nemen conform de door de Europese Landschapsconventie gevraagde geïntegreerde benadering. Het belang hiervan schuilt in het feit dat de beheers- en handhavingsmodaliteiten met betrekking tot onroerend erfgoed verzekerd zijn in zones, die door andere administratieve overheden worden afgebakend.

Het concept 'erfgoedlandschappen' legt het accent bij een geheel van erfgoedelementen en -waarden. Een erfgoedlandschap vormt een groot ruimtelijk geheel, dat vanuit onroerenerfgoed oogpunt belangrijk is. Het concept getuigt van een holistische benadering (en dus een brede interdisciplinaire en beleidsdomeinoverschrijdende aanpak) van het landschap conform de Europese Landschapsconventie. Het instrument komt tegemoet aan de bepalingen van artikel 5 ('een landschapsbeleid te ontwerpen en in de praktijk om te zetten, met het oog op de bescherming, het beheer en de inrichting van landschappen door het invoeren van specifieke maatregelen', 'het landschap te integreren in het beleid van ruimtelijke ordening') en artikel 6 (onder meer 'elke ondertekenaar verbindt zich ertoe objectieven in verband met landschapskwaliteit te formuleren voor omschreven en beoordeelde landschappen, na raadpleging van de bevolking, overeenkomstig artikel 5.c.') van het verdrag.

Binnen deze erfgoedlandschappen kunnen betrokken burgers en besturen beroep doen op financiële ondersteuning voor het beheer van de opgenomen erfgoedwaarden. Omdat de afbakening van erfgoedlandschappen door derden financiële gevolgen heeft voor het beleidsveld onroerend erfgoed, gaat aan de afbakening een initiele beslissing van het beleidsveld onroerend erfgoed vooraf.

Voor het subsidiabel maken van het beheer van de erfgoedwaarden is een decretale basis voorzien in hoofdstuk 10. Erfgoedlandschappen worden immers verankerd door instrumenten en middelen buiten het beleidsveld onroerend erfgoed (bijv. processen van ruimtelijke ordening, leefmilieu, ...). Aandacht en zorg voor het gemeenschappelijk onroerend erfgoed zijn vandaag ook een belangrijke grondslag bij de ruimtelijke planvormingsprocessen binnen het milieubeleid of ruimtelijke ordening. Gebieden en zones, die binnen de bestemmingsprocessen van deze regelgeving omwille van hun onroerenderfgoedwaarden als dusdanig worden afgebakend, worden van rechtswege als een erfgoedlandschap beschouwd.

Art. 6.5.2.

De afbakening van een erfgoedlandschap in een bestemmingsplan is een integratieproces waaraan voor éénieder rechtsgevolgen kunnen verbonden worden, in die zin dat een maximaal respect voor de aanwezige erfgoedwaarden kan worden afgedwongen.

Art. 6.5.3.

De afbakening van een erfgoedlandschap in een bestemmingsplan stelt ten aanzien van administratieve overheden een zorgplicht en motiveringsplicht in.

De Vlaamse Regering stelt hierover nadere regels vast. Deze regels kunnen de verantwoordelijkheid van de administratieve overheid verduidelijken inzake de uitvoering van de zorgplicht, de inschatting van de impact op de erfgoedwaarden, de toepassing van de verschillende maatregeltypes en de opbouw van de motivering.

In zeer uitzonderlijke gevallen kan de overheid een voor de maatschappij dermate belangrijk werk, dat betekenisvolle schade toebrengt aan de erfgoedwaarden van (een deel van) het erfgoedlandschap of de erfgoedwaarden zelfs vernietigt, toch vergunnen of toestaan. Deze uitzonderingsmaatregel kan slechts worden toegepast in een beperkt aantal gevallen. Daarbij moet het gebrek aan een alternatief, in combinatie met een dwingende noodzaak tot het uitvoeren van dat werk omwille van redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, omstandig worden aangetoond. De uitzonderingsmaatregel doet geen afbreuk aan de verplichting zoveel als mogelijk de zorg voor de erfgoedwaarden in acht te nemen en de schade maximaal te beperken. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels omtrent deze belangenafweging binnen de afbakening van een erfgoedlandschap.

Art. 6.5.4.

De afbakening van een erfgoedlandschap in een bestemmingsplan heeft geen impact op het statuut van de binnen de afbakening gelegen beschermde onroerende goederen.

HOOFDSTUK 7. ONROERENDERFGOEDRICHTPLANNEN

Art. 7.1.1.

De Vlaamse Regering stelt gebiedsspecifieke of thematische onroerenderfgoedrichtplannen op. Deze onroerenderfgoedrichtplannen werken een erfgoedvisie uit op maat van een geografisch afgebakend gebied (vb. het WOI-gebied in de Westhoek, de Vlaamse Rand of de Antwerpse Fortengordel) of voor een welbepaald thema (vb. sociale huisvesting, leegstand van het agrarisch bouwkundig erfgoed en van het religieus en kerkelijk patrimonium).

Bij de opmaak van het onroerenderfgoedrichtplan werkt de Vlaamse overheid zoveel mogelijk samen met de betrokken onroerenderfgoedgemeente(n).

Art. 7.1.2.

Een onroerenderfgoedrichtplan formuleert specifieke ontwikkelingsperspectieven voor het onroerend erfgoed per geografisch afgebakend gebied of per thema. Binnen de gebiedsgerichte of thematische strategie, die in een richtplan voor het onroerend erfgoed wordt uitgetekend, staat het streven naar een duurzame ontwikkeling met respect voor de erfgoedwaarden centraal. Een onroerenderfgoedrichtplan integreert de kennis uit de inventarissen van het onroerend erfgoed.

Het onroerenderfgoedrichtplan biedt een erfgoedvisie op de toekomstige ontwikkeling van het onroerend erfgoed in een gebied of met betrekking tot een bepaald thema en verduidelijkt de aandachtspunten uit het erfgoedbeleid bij de start van een planproces of een project. De selectie van gebieden en thema's maakt de prioriteiten van het onroerenderfgoedbeleid kenbaar en bespreekbaar. Het is een instrument voor een participatief en proactief beleid, dat dus ook in het kader van het transversaal beleid zijn nut bewijst en toelaat de cultuurhistorische kwaliteiten in dialoog met relevante maatschappelijke betrokkenen verder vorm te geven. Erfgoedrichtplannen zijn de basis voor de noodzakelijke belangenafweging en afstemming en vormen zo een middel voor participatie en communicatie.

Als nieuw planinstrument opent het onroerenderfgoedrichtplan de deur naar een meer transversaal landschapsbeleid. Het instrument laat toe om 'het landschap', volgens de betekenis die de Europese Landschapsconventie eraan geeft, geïntegreerd te benaderen en in samenspraak met andere sectoren en bestuursniveaus verschillende maatregelen te plannen. De geïntegreerde aanpak voorkomt dat de verschillende sectoren tegenstrijdige beleidsdoelstellingen nastreven en bij de beleidsuitvoering met elkaar botsen. De mogelijkheid tot het opstellen van een sectoroverschrijdend actieprogramma (zie art. 7.1.5.) komt tegemoet aan de in het Landschapsverdrag gevraagde integratie met andere beleidssectoren.

Art. 7.1.3.

De opmaak van onroerenderfgoedrichtplannen laat een meer doelgericht en efficiënt onroerenderfgoedbeleid toe. Dit hoeft uiteraard niet te betekenen dat er niet flexibel kan

worden ingespeeld op onvoorziene ontwikkelingen. Op basis van door de Vlaamse Regering aangenomen regels kan een onroerenderfgoedrichtplan worden herzien.

Art. 7.1.4.

Een onroerenderfgoedrichtplan is een sectoraal voorstel van het beleidsveld onroerend erfgoed binnen de planningsprocessen voor bestemmings-, inrichtings-, en beheersplannen van andere beleidsdomeinen en –velden, en dit op alle bestuurlijke niveaus.

Het vroegtijdig anticiperen op gebiedsontwikkelingen door middel van onroerenderfgoedrichtplannen komt tegemoet aan één van de belangrijkste aanbevelingen van de parlementaire commissie Versnelling Maatschappelijk Belangrijke Investeringsprojecten. Binnen dit beleidskader kan een onroerenderfgoedrichtplan, samen met andere sectorale voorstellen, gelijktijdig en evenwaardig worden afgewogen in ruimtelijke en andere processen. Ze dragen bij aan de visieontwikkeling, die de aanzet geeft voor het voorkeursbesluit van de Vlaamse Regering.

Art. 7.1.5.

De in het onroerenderfgoedrichtplan omschreven visie vormt de basis voor de uitwerking van een actieprogramma onroerend erfgoed. Het actieprogramma onroerend erfgoed voorziet in een plan van aanpak om de in het onroerenderfgoedrichtplan omschreven doelstellingen op het terrein te verwezenlijken.

Het actieprogramma onroerend erfgoed vormt de essentiële link tussen de gebiedsspecifieke of thematische doelstellingen, zoals verwoord in het onroerenderfgoedrichtplan, en de verwezenlijking van die doelstellingen op het terrein. De legitimiteit van het actieprogramma onroerend erfgoed volgt uit de officiële goedkeuring ervan. Een actieprogramma onroerend erfgoed, dat uitsluitend het instrumentarium vanuit onroerend erfgoed inzet, kan door de bevoegde minister voor onroerend erfgoed worden goedgekeurd. Een actieprogramma onroerend erfgoed, dat in overleg met andere beleidsvelden en –domeinen diverse instrumenten inzet, wordt door alle betrokken ministers of zelfs de Vlaamse Regering goedgekeurd.

Het actieprogramma onroerend erfgoed is uitvoeringsgericht. In het actieprogramma onroerend erfgoed worden instrumenten en middelen opgesomd, die ter beschikking staan van de overheid en vanuit erfgoeddoelpunt nuttig of noodzakelijk zijn om de doelstellingen per gebied of per thema te verwezenlijken.

De instrumenten die vanuit onroerend erfgoed kunnen ingezet worden, betreffen:

- Het onderzoeken van onroerend erfgoed is erop gericht hiaten in de kennis en de inventarissen op te vullen.
- Het beschermen van onroerend erfgoed stelt de meest verregaande zorgplicht in (toelatingsplicht). De rechtsgevolgen van de bescherming volgen uit de algemene decretaal bepaalde beschermingsvoorschriften en het beschermingsbesluit zelf.

- Het beheren van beschermd onroerend erfgoed gebeurt bij voorkeur planmatig en wordt via het premiestelsel gestimuleerd. Voor de opmaak en uitvoering van beheersplannen worden financiële stimuli voorzien.
- Voor erfgoedlandschappen die overeenkomstig de vigerende regelgeving ruimtelijke ordening zijn afgebakend, voorziet het onroerenderfgoedbeleid in een gepast beheer en handhaving vanuit onroerend erfgoed.

Behalve de inzet van de klassieke beheersinstrumenten, kunnen specifieke initiatieven naar lokale besturen of naar andere beleidsvelden genomen worden. Daarnaast kunnen ook andere instrumenten ingezet worden. Daarbij kan gedacht worden aan de bestaande instrumenten voor inrichting (natuur- en landinrichtingsplannen, ruilverkavelingsplannen), de natuurbeleids-instrumenten (natuurrichtplannen, natuur- en bosbeheerplannen), ruimtelijke uitvoeringsplannen, oppervlakedelfstoffenplannen, bekkenbeheerplannen, enz.

Het actieprogramma onroerend erfgoed hoeft niet éézijdig door het beleidsveld onroerend erfgoed te worden opgesteld. Via afstemming en overleg met andere betrokken beleidssectoren en stakeholders kan een compromis bereikt worden inzake de verwezenlijking van de erfgoeddoelstellingen, zoals die in een onroerenderfgoedrichtplan voor een bepaald gebied of met betrekking tot een bepaald thema zijn geformuleerd. Deze overlegfase kan ertoe leiden dat een gezamenlijk actieprogramma onroerend erfgoed wordt opgezet, waarin een selectie wordt gemaakt van de in te zetten instrumenten en middelen. De Vlaamse Regering kan verdere regels aannemen over het verloop van dit overlegproces.

De goedkeuring van het actieprogramma onroerend erfgoed met de daaraan gekoppelde middelen en instrumenten houdt een engagement in van de Vlaamse Regering tot de realisatie van de vooropgestelde doelstellingen.

HOOFDSTUK 8. BEHEER VAN ONROEREND ERFGOED

Art. 8.1.1.

Ook in de onroerenderfgoedzorg geldt 'beter voorkomen dan genezen'. Deze gulden regel geldt voor alle vormen van het onroerend erfgoed en erfgoedlandschappen en verruimt daarmee de bestaande praktijk van het landschapsbeheers- en herwaarderingsplan. Ook voor erfgoedlandschappen kunnen beheersplannen worden opgemaakt. Vanuit deze visie primeren onderhoud en beheer boven restauratie en is het aangewezen een langetermijnvisie betreffend het beheer van het onroerend erfgoed op te bouwen.

In het decreet is voorzien dat bij elke bescherming als onroerend erfgoed de beheersdoelstellingen worden opgenomen in het beschermingsbesluit. De opname van de beheersdoelstellingen in het beschermingsbesluit is een positieve evolutie, waarbij toekomstgerichte uitspraken gedaan worden over hoe het beschermd goed op termijn zou kunnen/moeten evolueren. Een beheersplan vertaalt deze visie en geeft invulling aan de beheersdoelstellingen van het beschermd onroerend erfgoed.

Voor het beheer van alle aspecten van het onroerend erfgoed met erfgoedwaarden (cultuurhistorische landschappen, monumenten, archeologische sites en stads- en dorpsgezichten) of van een erfgoedlandschap kunnen de zakelijk rechthouder(s), gebruiker(s) of beheerder(s) een beheersplan opmaken.

Het decreet stimuleert beheersplanning maximaal via financiële stimuli of het vrijstellen van toelatingsaanvragen. De indiener van het beheersplan kan bij het afkeuren van dit plan – naar analogie met de toelatingen – bij de Vlaamse Regering in beroep gaan.

Een beheersplan geeft een overzicht van de nodige activiteiten en acties, die ten behoeve van het behoud van de erfgoedwaarde(n) van het beschermd erfgoed op een langere termijn kunnen of moeten worden georganiseerd. De gehanteerde filosofie van het landschapsbeheers- en herwaarderingsplan wordt in het Onroerenderfgoeddecreet doorgetrokken naar alle vormen van onroerend erfgoed. Een beheersplan geeft invulling aan de beheersdoelstellingen van het beschermd onroerend erfgoed. Concreet gebeurt dat door een overzicht te geven van de activiteiten, handelingen en acties die nodig zijn voor het behoud of het herstel van de intrinsieke erfgoedwaarde. Tevens wordt de manier waarop dit op een langere termijn kan/moet worden georganiseerd, besproken.

Een periode van bijvoorbeeld 10 jaar lijkt het minimum in functie van een visie op lange termijn. Omwille van de dynamiek, eventueel veranderende inzichten, nieuwe praktijkmogelijkheden, kansen, ... is het belangrijk dat een beheersplan zo nodig kan worden aangepast. Er wordt voorzien in financiële ondersteuning voor de opmaak van het beheersplan.

Alles zal in het werk worden gesteld om de opmaak van zo'n plan op een eenduidige en vlotte manier te laten verlopen, bijvoorbeeld door te werken met richtlijnen of typevoorbeelden of door het gebruik van zoveel mogelijk bestaande documenten aan te

moedigen. In functie van een efficiënte financiering wordt in het beheersplan een duidelijk onderscheid gemaakt tussen instandhoudings- of onderhoudswerken enerzijds, en restauratie-, herstel- of verbeteringswerken anderzijds.

Art. 8.1.2.

Een beheerscommissie fungeert als een overlegplatform voor het beheer van het beschermd onroerend erfgoed in het geval er meerdere zakelijk rechthouders of beheerders zijn. Deze commissie kan een of meerdere taken hebben, zoals het uitwerken van beheersdoelstellingen, het begeleiden van de opmaak van het beheersplan, het opmaken van het beheersplan, het begeleiden van het beheer, de uitvoering van het beheersplan, het creëren van structureel overleg en het afstemmen met verschillende ruimtegebonden initiatieven (bijv. ruimtelijke ordening, landelijke inrichting, stadskernvernieuwing, ...). Het samenstellen van een beheerscommissie is een mogelijkheid, maar geen verplichting, tenzij anders is bepaald door de Vlaamse Regering. De commissie wordt, naast zakelijk rechthouders en beheerders, samengesteld uit vertegenwoordigers uit de betrokken beleidsdomeinen en entiteiten (bijv. natuur, landbouw, stedenbeleid, ...). Het instellen van deze beheerscommissies schept ook de mogelijkheid om de lokale besturen en andere lokale actoren verder te betrekken bij de bescherming en het beheer van het onroerend goed. De samenstelling kan verschillen afhankelijk van het beschermd onroerend erfgoed (cf. samenstelling van natuurinrichtingscomités).

Art. 8.1.3.

Op basis van het Bosdecreet, het Natuurdecreet en het Onroerenderfgoeddecreet kent het gebiedsgericht beleid in Vlaanderen drie types beheersplannen. Hoewel deze plannen elk hun eigen finaliteit hebben, is deze situatie voor zakelijk rechthouders, grondgebruikers, terreinbeherende overheden en verenigingen niet wenselijk. In de beleidsnota onroerend erfgoed 2009-2014, die in het Vlaams Parlement werd goedgekeurd, werd voorgesteld om te komen tot één gebiedsgerichte beheersplanning voor landschap, bos en natuur. Wanneer een terrein door twee of meerdere beleidsdoelstellingen is gevat, met name in het geval van overlap van verschillende beschermingsstatuten, wordt altijd naar één afgestemd beheersplan gewerkt. Dit afgestemd beheersplan omvat steeds de verschillende beheersdoelstellingen en garandeert één afgestemde gebiedsgerichte visie van het Vlaams Gewest. De verschillende beleidsdoelstellingen uit deze beleidsvelden kunnen hierdoor elkaar versterken. In een uitvoeringsbesluit zal dit principe verder uitgewerkt worden.

HOOFDSTUK 9. PRIJZEN

Art. 9.1.1.

Het decreet behoudt de mogelijkheid tot het organiseren van prijzen, die voorbeeldig behoud en beheer van onroerend erfgoed honoreren. Er kan hierbij onder meer gedacht worden aan een continuïteit voor de Monumentenprijs, die sinds 1993 in Vlaanderen wordt georganiseerd. De Monumentenprijs kent haar juridische basis in het decreet van 3 maart van 1976 en wordt jaarlijks toegekend aan een uitgevoerd onroerenderfgoedproject (vb. restauratie, ontsluiting, ... van beschermd of niet-beschermd erfgoed). Het geformuleerde artikel kan ook betrekking hebben op de organisatie van de Europese Landschapsprijs zoals bepaald in artikel 11 van Het Europese landschapsverdrag (*Firenze, 20 oktober 2000*).

HOOFDSTUK 10. FINANCIERING ONROERENDERFGOEDZORG

Het decreet voorziet in een gezond kader voor de financiering van onroerend erfgoed. Het decreet onderscheidt twee types van financiering:

- subsidie: een financiële bijdrage vanwege de Vlaamse overheid voor de ondersteuning van verenigingen en rechtspersonen voor het stimuleren van de uitvoering van het onroerenderfgoedbeleid. Deze bijdrage is meestal forfaitair en steeds beperkt in tijd en aan bepaalde voorwaarden verbonden;
- premie: een financiële bijdrage vanwege de Vlaamse overheid voor het uitvoeren van werkzaamheden, meer bepaald voor archeologisch onderzoek of voor werken aan of in beschermd onroerend erfgoed en in erfgoedlandschappen, die tot doel hebben de onroerenderfgoedwaarden te ondersteunen of te herstellen. Deze bijdrage staat meestal in verhouding tot de genomen engagementen van de bouwheer of initiatiefnemer en is steeds aan een welbepaald dossier gebonden.

Afdeling 1. Subsidies

Art. 10.1.1.

Subsidies worden toegekend aan partners die aan welbepaalde criteria voldoen. Basisprincipe is dat de subsidie niet wordt verleend op basis van specifieke beheersdossiers, maar op basis van een formeel engagement. Voor zover dat engagement beheer betreft, bepalen de partners hun prioriteiten. De subsidies zijn beperkt in tijd en worden periodiek geevalueerd.

We onderscheiden drie types van subsidies:

- op basis van samenwerkingsovereenkomsten: overeenkomsten voor welbepaalde termijnen en welbepaalde partners voor de uitbouw van een bredere erfgoedwerking. Er kan onder strikte voorwaarden worden overwogen om beheersovereenkomsten in samenwerkingsovereenkomsten te integreren. Door het subsidiëren van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten worden ook de grotere erkende onroerenderfgoedgemeenten aangemoedigd om hun expertise met de omliggende buurgemeenten te delen. De mogelijkheid wordt ingeschreven om een samenwerkingsakkoord af te sluiten met Regionale Landschappen. Onroerend Erfgoed zal inzake erkenning, subsidiëring en opvolging van de Regionale Landschappen weliswaar de beweging volgen die gekozen wordt in het proces van de Interne Staatshervorming.
- op basis van beheersovereenkomsten: overeenkomsten voor welbepaalde termijnen, welbepaalde (beheers)werkzaamheden of welbepaalde types beschermd of onbeschermd onroerend erfgoed en welbepaalde partners, zoals de landbouwsector. Beheersovereenkomsten betreffen in principe kleine reguliere werkzaamheden, die op forfaitaire basis kunnen worden betoelaagd. De financiële stimuli voor deze maatregelen zijn niet cumuleerbaar met premies, die in het kader van het decreet

onroerend erfgoed kunnen worden aangewend. In de regel zullen beheerovereenkomsten onroerend erfgoed toepasbaar zijn voor beschermd én niet-beschermd onroerend erfgoed in het gehele Vlaams Gewest. In de praktijk zullen wel regionale of beleidsmatige keuzes worden gemaakt. Op termijn kan ook worden gedacht aan een systeem van beheersovereenkomsten voor grote werkzaamheden.

- op basis van projectsubsidies: communicatie, educatie en sensibilisering zijn de beste manieren om de burger te bereiken en te overtuigen van het belang van onroerend erfgoed. Hiervoor voorziet het decreet in jaarlijkse nominatieve subsidies door middel van de projectoproepen. Deze projectoproepen kunnen educatie, sensibilisatie en de duurzame ontsluiting en beleving van het onroerend erfgoed voor het brede publiek beogen. Een inbedding in het decreet Onroerend Erfgoed is meer aangewezen dan een louter jaarlijks terugkerende opname in het begrotingsdecreet. Bij projectsubsidies is de inhoud, die mogelijk door de Vlaamse Regering kan worden bepaald, essentieel. De projectsubsidies kunnen bijvoorbeeld worden toegekend aan projecten, die een thematische aanpak beogen, een gebiedsgerichte aanpak voor onroerend erfgoed door landschapsplanning uitvoeren, synthesesrapporten van archeologische onderzoeken opmaken of andere. Deze subsidies kunnen zich dan ook richten op verenigingen, administratieve overheden, particulieren en erkende archeologen.

Subsidies worden uitgekeerd door de Vlaamse overheid maar kunnen desgewenst worden aangevuld met bijdragen van andere (overheids)partners. Met het oog op het aantrekken van andere subsidiemogelijkheden, worden deze instrumenten (in het bijzonder beheersovereenkomsten) idealiter zo veel mogelijk afgestemd op het bestaande Europees instrumentarium en de Europese regeling betreffende staatssteun.

Afdeling 2. Premies

Art. 10.2.1.

Het decreet creëert een eenvoudige basis voor het premiestelsel. De nu bestaande complexiteit van procedures en percentages wordt tot de essentie teruggebracht.

Zoals afgesproken in het regeerakkoord wordt het systeem van de zogenaamde koppelsubsidies (de in de regelgeving verankerde, verplichte bijdrage van provinciale en gemeentelijke overheden aan de restauratiepremies voor werkzaamheden aan beschermde monumenten) volledig verlaten, onverminderd de problematiek betreffende de financiering van de restauratie van het kerkelijke patrimonium, en de noodzaak om lokale besturen te blijven ondersteunen in hun verantwoordelijkheid als onroerenderfgoedbeheerder. De afschaffing van de koppelsubsidies sluit niet uit dat provincies en gemeenten financiële bijdragen blijven leveren aan restauratieprojecten, en impliceert evenmin dat de huidige restauratiebudgetten op Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau een andere bestemming krijgen.

Het decreet kent zeven types van premies voor het behoud van onroerend erfgoed:

- Premies voor welbepaalde categorieën van werken aan beschermd onroerend erfgoed. Het gaat hierbij over werken, die in het decreet van 3 maart 1976 als onderhouds- of restauratiewerken werden omschreven;
- Meerjarige premieovereenkomsten. De overheid kan beslissen om meerjarige premieovereenkomsten aan te gaan. Dit kan in het geval van grote en langdurige werkzaamheden aan één of meerdere beschermde goederen, die worden afgesloten binnen het keurslijf van het premiestelsel;
- Premies voor het opmaken van een beheersplan;
- Premies voor het beheer van beschermd onroerend erfgoed. Om grote (restauratie)kosten in de toekomst te kunnen vermijden, legt het onroerenderfgoedbeleid de klemtoon op regulier onderhoud en beheer in plaats van op restauratie. Het Onroerenderfgoeddecreet wil er voor zorgen dat dagelijks beheer en regelmatig onderhoud, bijvoorbeeld door het uitvoeren van een beheersplan, worden aangemoedigd. De bedoeling is om de restauratietermijn, de termijn tussen twee algemene restauraties, te verlengen en zo lang mogelijk te maken;
- Premies voor beheer van onroerend erfgoed waarvoor een beheersplan werd goedgekeurd overeenkomstig de decreetsbepalingen onder hoofdstuk 8.
- Premies voor het uitvoeren van werken voor algemene landschapszorg. Voor erfgoedelementen en -kenmerken, die verankerd zijn in ruimtelijke bestemmings- of inrichtingsplannen, en die in een goedgekeurd actieprogramma zijn opgenomen, wordt het mogelijk om beroep te doen op betoelaging in het kader van de "maatregelen voor algemene landschapszorg". In tegenstelling tot erfgoedlandschappen gaat het hier niet alleen om ruimtelijke gehelen, maar ook om individuele elementen en kenmerken, die een ruimtelijk structurerende betekenis hebben (bijv. een waardevolle dreef, een houtkant, een historisch dijklichaam, ...).
- Premies bij een buitensporige directe kost van het verplicht uit te voeren archeologisch onderzoek zoals opgenomen in de bekrachtigde archeologienota.

Premies worden toegekend volgens welbepaalde criteria, die door de Vlaamse Regering worden vooropgesteld, tenzij de dossiers in kwestie nominatief zijn opgenomen in het investeringsprogramma.

Afdeling 3. Archeologie

Onderafdeling 1. Archeologisch vooronderzoek en archeologische opgraving

Art. 10.3.1.

De kosten van archeologisch vooronderzoek en de archeologische opgraving worden gedragen door de zakelijk rechthouder van het onroerend goed. Het staat de zakelijk rechthouder evenwel vrij om een overeenkomst te sluiten met een derde persoon die anders bepaalt (bv. in gevallen waar de aanvrager van de stedenbouwkundige vergunning nog niet de eigenaar van het onroerend goed of de grond is waarop het project gerealiseerd wordt, maar wel de initiatiefnemer van dit project).

Onderafdeling 2. Toevalsvondsten

Art. 10.3.2.

Het Vlaams Gewest draagt de kosten van het onderzoek na een toevalsvondst.

Art. 10.3.3.

Voor aantoonbare schade ten gevolge van de instandhoudingsverplichting van toevalsvondsten en hun vindplaats, kan een vergoeding worden toegekend voor zover de schade voortvloeit uit de verlenging van de termijn van tien kalenderdagen en voor zover de totale termijn dertig kalenderdagen overschrijdt.

Onderafdeling 3. Archeologisch solidariteitsfonds

Art. 10.3.4.

Omwille van organisatorische redenen, om de gelijkheid tussen alle betrokken personen te garanderen en de versnippering van middelen tegen te gaan, kan het Vlaams Gewest één en slechts één archeologisch solidariteitsfonds opgericht onder de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk erkennen

Het archeologisch solidariteitsfonds regelt de solidarisering van de betrokken partners binnen het archeologisch traject onder afdeling 4 van hoofdstuk 5, zowel de natuurlijke personen als de privaatrechtelijke en publiekrechtelijke rechtspersonen.

Het fonds legt zijn leden, op straffe van uitsluiting, de betaling van een lidgeld op, waarvan de berekeningswijze overeengekomen wordt tussen het archeologisch solidariteitsfonds en de Vlaamse Regering. Het lidgeld is afhankelijk van de mate waarin het lid als initiatiefnemer of als aannemer van diensten of werken voor rekening van derden activiteiten uitvoert die gepaard gaan met bodemingrepen. Het lidgeld staat dus altijd in verhouding tot het aantal bodemingrepen, die het lid jaarlijks laat uitvoeren of zelf uitvoert, en daardoor ook in verhouding tot de jaarlijkse mogelijke verstoring van het archeologische patrimonium.

De middelen in dit fonds garanderen de vergoedingen, die voortkomen uit de archeologische opgravingen in overeenstemming met afdeling 4 van hoofdstuk 5, aan de betrokken initiatiefnemers. De voorwaarden hiervan worden opgenomen in een hoger genoemde overeenkomst.

Art. 10.3.5.

Binnen de beschikbare begrotingskredieten kan het Vlaams Gewest een toelage aan het fonds toekennen. In bijkomende regelen zal de Vlaamse Regering toezien op de berekeningswijze

van het lidgeld en de vergoeding. Uitvoeringbesluiten beogen een sluitende rapportage en controle in functie van een gegarandeerd behoud van de archeologische erfgoedwaarden.

HOOFDSTUK 11. HANDHAVING

Om meerdere redenen betekent dit hoofdstuk een stijlbreuk met het verleden. Naast de klassieke mogelijkheden van gerechtelijke handhaving, waarbij straffen en herstelmaatregelen worden opgelegd door de rechter, introduceert dit decreet de bestuurlijke handhaving in het beleidsveld Onroerend Erfgoed, naar het voorbeeld van het Vlaamse Decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (hierna: DABM) en de Nederlandse Algemene Wet Bestuursrecht.

Omdat er in Vlaanderen nu éénmaal (nog) geen algemeen decreet Bestuursrecht bestaat, is dit slechts mogelijk door alle voor de rechtsbescherming van de burger noodzakelijke procedures in het decreet op te nemen, vaak als een doordruk van het DABM, dat in de sector van het milieuhygiëne- en milieubeheerrecht wel reeds fungeert als een generiek decreet voor de bestuurlijke handhaving van meerdere materies.

De omvang van dit hoofdstuk is dan ook navenant, en staat in schril contrast met de te vervangen decreten, waarin het handhavingsluik doorgaans wordt afgewikkeld met enkele fragmentarische artikelen. De klassieke gerechtelijke handhaving kan dan ook bogen op respectievelijk het Wetboek van Strafvordering en het Gerechtelijk Wetboek als generiek kader, en expliciteert enkel bijzondere regelingen die hiervan afwijken.

Uit de adviezen van SARO en SERV bij het voorontwerp blijken meerdere misverstanden. Het hoofdstuk 11 zou te uitgebreid zijn, een onwaarschijnlijke mix aan instrumenten bevatten, te zeer uitgaan van een conflictmodel, de gemeenten willens nillens bij de handhaving betrekken en de rechtszekerheid van de burger uit het oog verliezen. De implementatie zou bovendien een vertienvoudiging van het personeelsbestand vereisen.

De omvang van dit hoofdstuk werd hierboven reeds verklaard, en is rechtstreeks gerelateerd aan de bekommernis om de rechtszekerheid van de burger maximaal te waarborgen. Bovendien zijn de instrumenten van gerechtelijke en bestuurlijke handhaving geen 'mix' maar wel mekaars alternatieven, die in beginsel niet gelijktijdig worden ingezet en waarbij de gerechtelijke variant steeds primeert (artikel 11.5.4). Een vergelijkbaar arsenaal aan instrumenten is overigens terug te vinden in het DABM, zonder dat dit in de milieusector als onwerkbaar of rechtsonzeker wordt ervaren.

Vanuit dezelfde bekommernis van rechtszekerheid, wordt de notie 'gewapend bestuur' in dit decreet minimaal ingevuld. De uitvoerbaarheid van bestuurlijke maatregelen niettegenstaande rechterlijk beroep blijft beperkt tot die werken die noodzakelijk zijn voor het vrijwaren en herstel van de bedreigde of beschadigde erfgoedwaarden. In tegenstelling tot de herstelmaatregelen inzake ruimtelijke ordening, zullen deze werken doorgaans waarde toevoegen en bijgevolg vaak geen rechtstreeks financieel nadeel toebrengen aan de overtreder die ze moet ondergaan of uitvoeren. Bovendien staat tegen bestuurlijke maatregelen, door de inspecteur Onroerend Erfgoed opgelegd krachtens dit hoofdstuk, in beginsel steeds een schorsend administratief beroep open bij de Vlaamse Regering (artikel 11.5.8 §1, artikel 11.5.15 §1). Enkel wanneer sprake is van hoogdringendheid kan de

inspecteur Onroerend Erfgoed zijn besluit uitvoerbaar verklaren niettegenstaande beroep bij de Vlaamse Regering (artikel 11.5.7 §6).

Het effectief invorderen van op grond van bestuurlijke handhaving verschuldigde bedragen is per definitie niet dringend. Om deze reden voorziet het decreet steeds in een schorsend rechterlijk verzet tegen dwangbevelen, zowel in het kader van bestuurlijke geldboeten (art. 11.2.5 §6 en art. 11.2.6 §4, 3de lid) als in het kader van de invordering van kosten, gemaakt in uitvoering van bestuurlijke maatregelen (art. 11.5.10 §2, 2de lid). Het opleggen van een vergoeding voor definitief verloren gegane erfgoedwaarden wordt zelfs geweerd uit het bestuurlijk luik, en voorbehouden aan de rechter (art. 11.4.1, §§ 2 en 3).

Om de belangen van de overheid als schuldeiser veilig te stellen, voorziet het decreet in een wettelijke hypotheek als geeigende zekerheid naar het model van artikel 6.2.1, 6de lid V.C.R.O. Precies omdat gerechtelijke of bestuurlijke herstelmaatregelen in dit beleidsveld vaak waarde toevoegen, wordt deze zekerheid ook uitgebreid t.a.v. de actuele eigenaar van het onroerend goed, waar de maatregelen zullen worden uitgevoerd. Ook hier voorziet het decreet echter in een bescherming voor de eigenaar ter goeder trouw, in die zin dat het onderpand beperkt wordt tot het goed waarop de maatregel rust en het verhaal beperkt blijft tot de verrijking die hij daadwerkelijk door de uitvoering van de maatregelen heeft bekomen. (art. 11.4.4 §2, 2de lid en §3, 2de lid; art. 11.5.10 §2, 2de lid en §3) Dit betekent een belangrijke correctie op het gemeenrechtelijk regime van art. 555 B.W., dat de eigenaar oplegt de waarde van de materialen en het arbeidsloon te vergoeden, onafhankelijk van de verkregen meerwaarde. Bij werken aan beschermd onroerend erfgoed is de kostprijs van deze werken immers vaak hoger dan de waardevermeerdering die eruit voortvloeit.

Dat het conflictmodel door het decreet niet wordt gepropageerd maar de inzet van 'harde' handhaving integendeel wordt beschouwd als een 'last ressort', blijkt uit de uitdrukkelijke opname van figuren zoals raadgevingen en aanmaningen (art. 11.3.1 en 11.3.2). Hiermee wordt de huidige administratieve praktijk, waarbij de erfgoedconsulenten eerst pogen tot een consensus te komen met de eigenaar van het beschermd erfgoed alvorens aangifte te doen bij inspecteur Onroerend Erfgoed, decretaal verankerd. Dankzij de figuur van de minnelijke schikking, beschikt de inspecteur Onroerend Erfgoed bovendien ook dan nog over de mogelijkheid om te komen tot een voor beide partijen bevredigende oplossing (art. 11.6.1. tot 11.6.5). Het motto van dit decreet is dan ook 'soepel als het kan, streng als het moet'. Zoals de SARO zelf opmerkt, laat de personeelsbezetting van het met de handhaving belaste agentschap ten andere geen massale inzet van harde handhaving toe.

Als stelregel geldt dat bestuurlijke handhaving sneller tot resultaten leidt, maar anderzijds wel een grotere administratieve belasting met zich meebrengt. Met uitzondering van de afhandeling van exclusieve en alternatieve geldboeten, behoudt de inspecteur Onroerend Erfgoed de volledige controle over de inzet van de verschillende instrumenten, waarbij hij niet enkel rekening zal houden met de kenmerken van elk dossier, maar tevens met de middelen die hem op dat ogenblik ter beschikking staan. Dit houdt in dat nog steeds gekozen kan worden voor gerechtelijke handhaving, wanneer de optie voor bestuurlijke handhaving tot overbelasting zou leiden. De frequentie waarmee bepaalde bestuurlijke handavingsinstrumenten kunnen worden ingezet, zal weliswaar afhankelijk zijn van de

beleidskeuze om bepaalde middelen al dan niet vrij te maken voor handhaving, maar dit neemt niet weg dat men zonodig nog steeds kan terugvallen op de klassieke gerechtelijke handhaving. Anderzijds kan de inzet van snellere bestuurlijke maatregelen ook kosten- en tijdsbesparend werken, in die zin dat sneller kan worden geredimeerd aan een schadeverwekkende toestand en aldus te herstellen schade kan worden vermeden.

Tot slot moet worden opgemerkt dat de gemeenten geen formele taak krijgen toegewezen op het vlak van handhaving. Art. 11.3.3 maakt het enkel mogelijk om gemeentelijke ambtenaren als verbalisant aan te stellen. Dit betreft een loutere mogelijkheid en geen verplichting, waarbij het de gemeente vrijstaat al dan niet ambtenaren voor te dragen. Bovendien heeft de gemeente hoe dan ook geen enkele bevoegdheid om rechterlijke herstellvorderingen in te leiden of bestuurlijke handhaving toe te passen. De handhaving binnen dit beleidsveld blijft dan ook onverkort verankerd op het gewestelijk niveau.

Afdeling 1. Handhavingsbeleid Onroerend Erfgoed

Art. 11.1.1.

De Vlaamse Regering geeft richting aan het handhavingsbeleid binnen de marges die door het decreet worden gesteld. Zij ziet toe op de algemene coördinatie tussen de verschillende beleidsniveaus, zonder afbreuk te doen aan gemeentelijke of federale prerogatieven.

Het handhavingsbeleid van de Vlaamse Regering wordt kenbaar gemaakt in een Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed, dat wordt vastgesteld op basis van een ontwerp, opgemaakt door de gewestelijke administratie belast met de handhaving van dit decreet. Het Handhavingsprogramma wordt geactualiseerd via gehele of gedeeltelijke herzieningen, telkens wanneer dit noodzakelijk blijkt.

Het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed zet de grote krachtlijnen uit van het Handhavingsbeleid Onroerend Erfgoed op gewestelijk niveau, en kan aanbevelingen bevatten voor de handhaving op andere beleidsniveaus en de onderlinge samenwerking tussen deze niveaus. Het Handhavingsprogramma zal in die zin voornamelijk bestaan uit beleidsmatige aanbevelingen. In géén geval zal het Handhavingsprogramma de concrete te voeren acties op het terrein omschrijven, en zal het evenmin instructies of richtlijnen bevatten voor de parketten of voor de handhavingsactoren. Inhoudelijk sluit het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed bijgevolg aan bij het Milieuhandhavingsprogramma zoals voorzien door het DABM, met dien verstande dat de temporele horizon in beginsel breder zal zijn dan bij het jaarlijks te vervangen Milieuhandhavingsprogramma.

De Vlaamse Regering kan, in zoverre dit noodzakelijk mocht blijken, nadere regels vaststellen voor de inhoud, de opstelling en verspreiding van het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed.

Art. 11.1.2.

De gewestelijke entiteit stelt jaarlijks een handhavingsrapport Onroerend Erfgoed op. Dit rapport geeft een evaluatie van het gevoerde handhavingsbeleid van het voorbije werkjaar. Het rapporteert over de seponeringspraktijk van het Openbaar Ministerie, de inzet van de verschillende handhavingsinstrumenten, de beslissingspraktijk bij beroepen tegen besluiten houdende bestuurlijke maatregelen, en bevat verder aanbevelingen tot verbetering en verdere ontwikkeling van de regelgeving en het beleid inzake Onroerend Erfgoed.

Het rapport wordt meegedeeld aan de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering kan nadere regels vaststellen voor de inhoud, de opstelling en de verspreiding van het rapport.

Afdeling 2. Sancties

Onderafdeling 1. Basisbepalingen

Art. 11.2.1.

Het is niet de bedoeling van dit decreet om iedere schending van de regelgeving – hoe miniem ook – strafrechtelijk te gaan beteugelen door middel van gevangenisstraffen en strafrechtelijke geldboeten. Sommige inbreuken op dit decreet hebben enkel betrekking op het niet naleven van administratieve verplichtingen, zonder veel risico op schade aan erfgoedwaarden. Voor deze inbreuken wordt geopteerd voor een sanctionering buiten het strafrecht, via exclusieve bestuurlijke geldboetes. Op deze manier blijven deze inbreuken niet ongestraft, terwijl het strafrecht in strikte zin voorbehouden blijft voor meer ernstige feiten.

Handelingen of omissies in strijd met het decreet die worden gesanctioneerd via exclusieve bestuurlijke geldboetes, worden inbreuken genoemd. Alle andere door dit decreet verboden handelingen of omissies worden misdrijven genoemd, al bestaat er ook in deze categorie nog een onderverdeling. Voor een aantal misdrijven bestaat immers de mogelijkheid tot het opleggen van een alternatieve bestuurlijke geldboete, telkens wanneer het parket meent dat een strafrechtelijke behandeling niet aangewezen is. Deze bijzondere regeling, die geïnspireerd is op de regeling van het DABM zonder er volledig mee samen te vallen, vindt zijn oorsprong in de bekommernis om bepaalde specifieke misdrijven, die vanuit hun aard bijzonder vatbaar zijn voor herhaling, in beginsel nooit zonder sanctie te laten.

Onderafdeling 2. Misdrijven Onroerend Erfgoed

Art. 11.2.2.

Deze bepaling omschrijft de misdrijven, strafbaar gesteld onder dit decreet. Misdrijven Onroerend Erfgoed onderscheiden zich van inbreuken Onroerend Erfgoed door de graad van ernst en de daarmee verbonden strafwaardigheid enerzijds, en het potentieel schadeverwekkend karakter anderzijds.

In essentie stelt artikel 11.2.2 de negatie van de materiële voorschriften van dit decreet strafbaar, door ze uitdrukkelijk aan te wijzen. Voor de inhoud van de strafbaar gestelde wetsinbreuken kan bijgevolg worden verwezen naar de toelichting bij de betreffende voorschriften zelf.

Aangezien bouwmisdrijven en misdrijven op dit decreet gelijkaardige misdrijven zijn, en vaak gecombineerd voorkomen, wordt de strafmaat op hetzelfde niveau gebracht als deze bepaald door de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Andere innovaties, overgenomen uit de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, zijn de strafbaarstelling van feiten van instandhouding, en de strafbaarstelling van de eigenaar die toestaat of aanvaardt dat een door dit decreet strafbaar gestelde inbreuk op zijn onroerend goed wordt gepleegd of in standgehouden.

Wanneer de toelating voor op grond van dit decreet vergunningsplichtige handelingen vervat zit in een stedenbouwkundige vergunning, zal sprake zijn van ééndaadse samenloop, waarbij éénzelfde handeling zowel een bouwmisdrijf als een misdrijf in de zin van dit decreet zal uitmaken. Hetzelfde geldt wanneer een in de vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed opgenomen constructie wordt gesloopt zonder stedenbouwkundige vergunning. Deze samenloop is een bewuste keuze, die de status van onroerend erfgoed als een aan ruimtelijke ordening evenwaardig algemeen belang onderstreept, en is verder ingegeven door de vaststelling dat het handhavingsinstrumentarium van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening niet in alle gevallen een gepast herstel van beschadigde onroerend erfgoedwaarde kan garanderen.

Zowel de SARO als de SERV wijzen op het problematisch karakter van de strafbaarstelling van het niet naleven van de verplichtingen, door artikel 5.6 1 opgelegd bij toevalsvondsten, *'zeker gezien de grote onduidelijkheid bij de beoordeling of een vondst effectief een archeologische erfgoedwaarde heeft.'* Nochtans bestaat deze strafbaarstelling reeds sinds de inwerkingtreding van het Archeologiedecreet van 30 juni 1993, en heeft zij nog nooit aanleiding gegeven tot noemenswaardige problemen.

Het niet melden en / of tijdelijk vrijwaren van toevalsvondsten kan leiden tot een onherroepelijk kennisverlies over vroegere tijdperken en beschavingen. Gelet op het potentieel bijzonder schadelijk karakter, opteert het decreet ervoor om het nalaten van deze verplichtingen in de strafrechtelijke sfeer te houden.

Alleen de persoon die minstens redelijkerwijze moet vermoeden dat het om een roerend of onroerend object met archeologische erfgoedwaarde gaat, zal overigens strafbaar zijn. Zijn de artefacten als dusdanig niet in redelijkheid herkenbaar voor de betrokkene, dan is er geen sprake van een misdrijf. Anderzijds is het logisch dat bij gerede twijfel geen risico mag worden genomen en vondstmelding moet worden gedaan. De overheid verschaft vervolgens duidelijkheid binnen een termijn van uiterlijk 10 dagen.

Het plegen van nieuwe inbreuken op dit decreet binnen de twee jaar na een veroordelend vonnis wordt tenslotte ingeschreven als verzwarende omstandigheid, met hogere minimumstraffen tot gevolg.

Art. 11.2.3.

In lijn met de V.C.R.O. en het decreet van 3 maart 1976, schrijft het tweede lid voor dat de dagvaarding voor de strafrechter op straffe van ontvankelijkheid moet worden overgeschreven in de registers van de hypotheekbewaarder. Deze publiciteitsmaatregel strekt in de eerste plaats tot bescherming van potentiële kopers van het betreffende onroerende goed, maar laat eveneens toe in een gedifferentieerde behandeling van nieuwe eigenaars te voorzien naar gelang de eigendom werd verkregen voor of na de overschrijving van de dagvaarding.

De sanctie van onontvankelijkheid treft volgens de gevestigde rechtspraak niet alleen de herstellvordering maar ook de strafvordering. Anderzijds gaat het om een louter dilatoire exceptie, die zich voordoet als een beletsel om de behandeling voort te zetten en vatbaar is voor regularisatie hangende het geding. Om redenen van proceseconomie zal de rechter, die al dan niet ambtshalve vaststelt dat dit voorschrift werd miskend, de vorderende partij in staat stellen alsnog tot overschrijving over te gaan.

Onderafdeling 3. Inbreuken Onroerend Erfgoed

Art. 11.2.4.

Deze bepaling omschrijft de inbreuken Onroerend Erfgoed. Deze inbreuken vallen buiten het strafrecht, en zijn enkel sanctioneerbaar met een exclusieve bestuurlijke geldboete. Het betreft voornamelijk administratieve tekortkomingen, die geen rechtstreekse schade aan erfgoedwaarden kunnen veroorzaken.

Het decreet bevestigt uitdrukkelijk dat de bestuurlijke geldboete, zoals de correctionele straffen, kan worden opgelegd aan alle deelnemers aan de inbreuk. Het bedrag van de exclusieve bestuurlijke geldboete wordt vastgesteld met een vork van 1 tot en met 10.000 EURO, naar het voorbeeld van artikel 16.4.25 DABM te vermeerderen met de opdecimen die van toepassing zijn voor de strafrechtelijke geldboete. De relatieve hoogte van het maximumbedrag wordt verantwoord door het feit dat deze inbreuken soms zijn ingegeven door financiële overwegingen, zoals het niet-naleven van bepaalde informatieplichten. Toch is het maximumbedrag slechts 20% van het maximumbedrag voorzien voor exclusieve bestuurlijke geldboetes in het DABM. Dit substantieel lager bedrag is te verklaren door het feit dat dit decreet een minder breed spectrum aan inbreuken sanctioneert, en deze inbreuken doorgaans de volksgezondheid niet in gevaar kunnen brengen.

In tegenstelling tot het DABM, is niet voorzien in de mogelijkheid tot het opleggen van een flankerende voordeelontneming. Wel zal bij het bepalen van het bedrag van de geldboete, naast de ernst van de feiten, tevens rekening moeten worden gehouden met potentieel verkregen vermogensvoordelen. Omdat de geldboete echter niet als dusdanig strekt tot

voordeelsoontneming, zal een gedetailleerde begroting van de in concreto verkregen vermogensvoordelen niet noodzakelijk zijn.

In zijn advies bij dit ontwerp wees de Raad van State erop dat een algemene strafbaarstelling van het verzuim om conform artikel 6.5.2 bij het uitvoeren van werken en handelingen de nodige zorg voor de erfgoedwaarden van erfgoedlandschappen in acht te nemen, mogelijk onbestaanbaar is met het legaliteitsbeginsel.¹⁶ Veiligheidshalve wordt er voor geopteerd om aan de miskennis van artikel 6.5.2 geen straf of sanctie meer te verbinden.

Een schending van deze decretale verplichting wordt gelijkgesteld met een inbreuk, met het uitdrukkelijke voorbehoud dat zij nooit aanleiding kan geven tot het opleggen van een bestuurlijke geldboete. Hierdoor blijft de schending van voormelde verplichting een fout uitmaken, die kan worden vastgesteld in een verslag van vaststelling, het voorwerp kan uitmaken van een raadgeving of een aanmaning, en nog steeds het opleggen van herstelmaatregelen door de burgerlijke rechter of bestuurlijke maatregelen door de inspecteur Onroerend Erfgoed kan gronden.¹⁷

Zowel voor de exclusieve als de alternatieve geldboete wordt voorzien in de mogelijkheid van uitstel van tenuitvoerlegging gedurende een proefperiode van één tot drie jaar.¹⁸ Een veroordeling tot straf of het opleggen van een bestuurlijke geldboete wegens een nieuwe schending van de bepalingen van dit decreet, gepleegd tijdens de proefperiode, doet het uitstel van rechtswege vervallen.

Probatie-uitstel, gekoppeld aan het uitvoeren van het feitelijk herstel van de door de inbreuk (of het misdrijf, ingeval van een alternatieve bestuurlijke geldboete) veroorzaakte schade, is mogelijk. Bij de niet integrale uitvoering binnen de proefperiode van het gebeurlijk aan het uitstel gekoppelde feitelijk herstel kan de inspecteur Onroerend Erfgoed beslissen tot het herroepen van het uitstel, conform de reguliere procedure voor het opleggen van een bestuurlijke geldboete.

Art. 11.2.5.

Deze bepaling omschrijft de procedure tot het opleggen van een exclusieve geldboete, nu hieromtrent geen gemeenschappelijke regeling voorhanden is. Deze procedure is sterk geïnspireerd op de soortgelijke procedure, vervat in artikel 16.4.40 en volgende DABM.

Binnen een ordetermin van zestig dagen na ontvangst van het verslag van vaststelling of het proces-verbaal waaruit het bestaan van een inbreuk blijkt, kan de inspecteur onroerend erfgoed de vermoedelijke overtreder op de hoogte brengen van zijn voornemen om hem een bestuurlijke geldboete op te leggen. De vermoedelijke overtreder beschikt vervolgens over een termijn van dertig dagen om zijn schriftelijk verweer te voeren, en desgevallend aan te geven dat hij dit verweer mondeling wenst toe te lichten. De inspecteur Onroerend Erfgoed

¹⁶ Advies RvS randnummer 46

¹⁷ Cf Cass 20 januari 2004, www.cass.be, rolnr P031189N

¹⁸ Zie ook het advies RvS, randnummer 54

beslist tenslotte binnen een termijn van negentig dagen. Het overschrijden van deze laatste termijn maakt het opleggen van een administratieve geldboete onmogelijk.

In functie van het algemeen beginsel van onpartijdigheid, schrijft het decreet voor dat de inspecteur Onroerend Erfgoed die oordeelt over het opleggen van een bestuurlijke geldboete nooit de auteur mag zijn van het proces-verbaal of het verslag van vaststelling, waarin de inbreuk en de mogelijke betrokkenheid van de vermoedelijke overtreder wordt beschreven.

Voor het beroep tegen de beslissing van de inspecteur Onroerend Erfgoed en het verzet tegen dwangbevel staat, op advies van de Raad van State, artikel 102bis, §§6 tot 8 Wooncode model.¹⁹

Het beroep tegen de beslissing van de inspecteur Onroerend erfgoed wordt binnen een termijn van dertig dagen aangetekend bij de rechtbank van eerste aanleg, die uitspraak doet over de geldigheid van de bestuurlijke geldboete en zelf een beslissing kan nemen over het bedrag ervan.

Het voorontwerp bepaalde aanvankelijk dat het beroep de bestreden beslissing niet schorst, en dit naar het model van (oorspronkelijk) artikel 16.4.44 DABM. Deze laatste bepaling werd ondertussen echter in andere zin gewijzigd door het Decreet van 23 december 2010 'houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en natuur' (B.S. 18 februari 2011). Gelijksprekend met artikel 6.1.50 V.C.R.O. en het gewijzigde artikel 16.4.44 DABM, voorziet ook artikel 11.2.5 voortaan in een schorsende werking van het verzet.

De bestuurlijke geldboete wordt ingevorderd bij dwangbevel, dat gevisieerd en uitvoerbaar verklaard wordt door de daartoe door de Vlaamse Regering aangewezen ambtenaar. De wettigheid en de rechtmatigheid van de tenuitvoerlegging van de tenuitvoerlegging van het dwangbevel kan daarnaast door de beslagrechter worden getoetst. (Cass. 18 maart 2010, www.cass.be, rolnr. C090149N).

In zijn advies wijst de SERV naar het ontbreken van een beroepsmogelijkheid tegen de opgelegde bestuurlijke geldboete. Het hoeft niet gezegd dat voormelde procedure nochtans gelijkstaat met een volwaardig justitieel beroep, weze het dat dit beroep naar het voorbeeld van artikel 102 Bis §6 Wooncode en artikel 6.1.50 §4 V.C.R.O. moet worden ingesteld bij de Rechtbank van Eerste Aanleg en niet bij het Milieuhandavingscollege, zoals in het DABM. Binnen de huidige stand van de regelgeving is het immers niet mogelijk om dit college bevoegdheden te verlenen m.b.t. een ander beleidsveld. Van zodra gebeurlijk een Vlaams Administratief Rechtscollege met algemene bevoegdheid wordt opgericht, kan overwogen worden om deze nieuwe administratieve rechtbank bevoegd te maken. In afwachting wordt aangesloten bij de rechterlijke controle zoals deze reeds meer dan tien jaar functioneert m.b.t. administratieve geldboetes, opgelegd naar aanleiding van de doorbreking van een stedenbouwkundig stakingsbevel.

De Vlaams regering kan zo nodig nadere regels uitwerken m.b.t. het opleggen van de bestuurlijke geldboete, het verzet tegen deze boete en de invordering ervan.

¹⁹ Advies RvS, randnummer 52

Onderafdeling 4. Alternatieve bestuurlijke geldboete voor bepaalde misdrijven

Art. 11.2.6.

Voor twee specifieke misdrijven wordt voorzien in de mogelijkheid tot het opleggen van een alternatieve bestuurlijke geldboete, wanneer het parket niet binnen een periode van honderdtachtig dagen na ontvangst van het proces-verbaal te kennen geeft dat het tot vervolging wenst over te gaan. Deze termijn is éénmalig gemotiveerd verlengbaar met een aanvullende periode van maximaal honderdtachtig dagen.

Het betreft meer bepaald het gebruik van metaaldetectoren in strijd met dit decreet en het doorbreken van een stakingsbevel. Afhankelijk van de concrete feitelijke situatie kunnen deze misdrijven bijzonder zware schade veroorzaken aan onroerend erfgoedwaarden, terwijl de strafwaardigheid van de feiten zelf niet altijd in verhouding zal staan van de aangerichte schade.

Hoewel het voortzetten van verboden handelingen en het negeren van een stakingsbevel onderscheiden misdrijven zijn (cf. Cass. 10 februari 2010, www.cass.be, P091281.F), die afzonderlijk kunnen worden vervolgd, komt het in de praktijk vaak voor dat bij de vervolging het doorbreken van het stakingsbevel geen aparte tenlastelegging uitmaakt.

Bedoelde misdrijven zijn vanuit hun aard bovendien bij uitstek vatbaar voor herhaling bij het uitblijven van een gepaste reactie van overheidswege. Via de techniek van de alternatieve bestuurlijke geldboete, overgenomen uit het DABM, wordt het parket verplicht snel te beslissen of een vervolging zal worden ingesteld. Bij negatief antwoord, of ingeval van het uitblijven van dit antwoord, kan op korte termijn een bestuurlijke geldboete worden opgelegd.

Besluit het parket tot vervolging, dan is het opleggen van een alternatieve bestuurlijke geldboete onmogelijk. Een beslissing houdende geen strafrechtelijke behandeling van het misdrijf, of het verstrijken van de voorziene termijnen zonder dat een beslissing wordt genomen, impliceert onherroepelijk het verval van de strafvordering. Dit verval strekt zich evenwel nooit uit tot andere misdrijven, zelfs niet wanneer deze met het misdrijf van doorbreking of van verboden gebruik van een metaaldetector verbonden zijn door eenheid van opzet. Het verval van de strafvordering voor het doorbreken van het stakingsbevel zal bijvoorbeeld geen gevolgen hebben voor de strafvordering m.b.t. het misdrijf van het uitvoeren van handelingen zonder de vereiste toelating, ook niet wanneer de doorbreking precies voortvloeit uit deze handelingen.

Het gebrek aan een tijdige beslissing van het parket heeft het verval van de strafvordering tot gevolg en maakt tegelijkertijd het opleggen van een bestuurlijke geldboete mogelijk. Hiermee wijkt het decreet af van de regeling zoals voorzien in het DABM: volgens artikel 16.4.34, 2de lid DABM is een bestuurlijke geldboete in deze omstandigheid immers uitgesloten. In de rechtsleer wordt evenwel kritiek geuit op deze bepaling, omdat zij tot gevolg kan hebben dat een rechtmatige sanctionering van een milieumisdrijf achterwege

blijft.²⁰ Om deze reden kiest het decreet voor de tegengestelde oplossing, vergelijkbaar met de regeling die geldt in Wallonië²¹ en Brussel²².

De bestuurlijke geldboete wordt opgelegd en ingevorderd via de procedure van de exclusieve bestuurlijke geldboete, met dien verstande dat de termijn van zestig dagen waarbinnen de overtreder op de hoogte dient te worden gebracht van het voornemen om een bestuurlijke geldboete op te leggen, eerst aanvangt nadat vaststaat dat het parket niet tot vervolging zal overgaan, hetzij door de ontvangst van een uitdrukkelijke beslissing in die zin, hetzij door het verstrijken van de termijnen waarbinnen een beslissing moest worden genomen, verlengd met 20 dagen. Deze termijnverlenging van 20 dagen wordt verantwoord door het feit dat, hoewel de beslissing genomen moet worden binnen de 180 dagen, zij niet binnen deze termijn moet worden verzonden. Om te vermijden dat de inspecteur Onroerend Erfgoed de procedure voor het opleggen van een bestuurlijke geldboete opstart terwijl de brief met een tijdige andersluidende beslissing van het parket hem nog niet bereikt heeft, wordt een wachttermijn gegund.

Ook het verzet bij de rechtbank is gelijklopend met de procedure voor exclusieve bestuurlijke geldboeten. Dit houdt ondermeer in dat het gerechtelijk beroep, zoals in het DABM, schorsende werking heeft

Het bedrag van de bestuurlijke geldboete wordt vastgesteld met inachtneming van een vork van 1 tot en met 50.000 euro, te vermeerderen met de opdecimen die van toepassing zijn voor de strafrechtelijke geldboete. De geldboete wordt ook hier afgestemd op de ernst van het misdrijf en eventuele uit het misdrijf verkregen vermogensvoordelen. Het hogere maximumbedrag in vergelijking met de exclusieve bestuurlijke geldboete voor inbreuken, wordt verklaard door het meer zwaarwichtig karakter van deze feiten en het potentieel schadelijk karakter ervan. Opnieuw is het maximumbedrag overigens slechts 20 % van het maximumbedrag voorzien voor alternatieve bestuurlijke geldboeten in het DABM, zodat de verhouding t.a.v. het DABM bewaard blijft.

Afdeling 3. Raadgeving, aanmaning en vaststelling

Onderafdeling 1. Raadgeving en aanmaning

Art. 11.3.1. en 11.3.2.

De praktijk leert dat inbreuken en misdrijven Onroerend Erfgoed vaak worden gepleegd (of dreigen te worden gepleegd) door onwetendheid en / of een gebrek aan financiële middelen. In deze gevallen ressorteert een 'zachte' of oneigenlijke handhaving via

²⁰ In die zin bv. H. Van Landeghem, 'Strafrechtelijke handhaving in het Milieuhandhavingsdecreet', in L. Lavrysen (ed.), Het Milieuhandhavingsdecreet in de praktijk, Die Keure, Brugge, 2010, 139.

²¹ D 162, laatste lid en D 163, lid 1 van het decreet van 5 juni 2008 betreffende de opsporing, de vaststelling, de vervolging en de beteugeling van de milieuovertredingen en de herstelmaatregelen inzake leefmilieu.

²² Art. 37 Ordonnantie van 37 maart 1999 betreffende de opsporing, de vaststelling, de vervolging en de beteugeling van misdrijven inzake leefmilieu.

raadgevingen of aanmaningen vaak een beter effect dan de 'harde' handhaving, die van start gaat met het opstellen van processen-verbaal of verslagen van vaststelling. Niet zelden mondt de harde handhaving uit in een procedurele stellingenoorlog, die mogelijk vermeden had kunnen worden door het gesprek gaande te houden en de overtreder met besliste doch zachte hand te begeleiden naar een voor allen aanvaardbare oplossing.

Op zich behoeven deze instrumenten geen expliciete rechtsgrond om te kunnen worden ingezet. Sinds de 'Beter Bestuurlijk Beleid'-hervorming van de Vlaamse Overheid, naar aanleiding waarvan de erfgoedconsulenten hun verbaliserende bevoegdheid verloren, is trouwens een informele praktijk ontstaan waarbij de erfgoedconsulenten de betrokkenen eerst trachten te sensibiliseren via raadgevingen of aanmaningen, alvorens de Inspecteur Onroerend Erfgoed over het misdrijf in te lichten. In het licht van de schaarse personele middelen die deze inspecteur ter beschikking staan, is deze werkwijze overigens een praktische noodzaak.

Dit decreet kiest er niettemin voor om genoemde informele instrumenten decretaal te verankeren, al was het maar om het belang van een voortraject aan de eigenlijke handhaving te onderstrepen.

Zoals in het DABM, blijft de inzet van deze instrumenten facultatief. Facultatief staat echter geenszins gelijk met vrijblijvend. De verankering ervan in het decreet toont immers het belang aan dat de decreetgever hecht aan het motto 'soepel waar het kan, streng waar het moet'. Tenzij de onmiddellijke opstart materieel wordt verantwoord door factoren zoals het laakbaar gedrag van de overtreder, diens profiel of voorgeschiedenis, het schadeverwekkend karakter van de toestand of de hoge beschermingswaardigheid van de bedreigde erfgoedwaarden, kan het negeren van de zachte aanloophase bij het opleggen van bestuurlijke maatregelen mogelijk in conflict komen met de beginselen van behoorlijk bestuur, inzonderheid het evenredigheidsbeginsel.

De mogelijkheid tot het inzetten van de instrumenten staat open voor verbalisanten en de daartoe aangeduide gewestelijke personeelsleden zonder verbalisatiebevoegdheid van de beleidsdomeinen Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed. Deze bevoegdheid kan echter niet worden aangewend om 'ambtelijk of politieel' te seponeren, wat in strijd zou zijn met de dwingende bepalingen van artikel 29 en 53 van het Wetboek van Strafvordering.

Raadgevingen hebben tot doel misdrijven of inbreuken, die dreigen gepleegd te worden, te voorkomen. Zij gaan als dusdanig het misdrijf of de inbreuk vooraf, en hebben een zuiver preventieve werking. De eigenaar van een monument kan bijvoorbeeld worden aangespoord om de nodige onderhoudswerken uit te voeren, waardoor vermeden wordt dat een ongelukkige staat van onderhoud uitmondt in een misdrijf van verwaarlozing. Deze raadgevingen bevatten bij voorkeur concrete technische adviezen en desgevallend informatie over het aanvragen van premies en andere financiële tegemoetkomingen, naast een algemene waarschuwing voor de gevolgen van een misdrijf.

Aanmaningen hebben daarentegen betrekking op reeds aangevangen misdrijven of inbreuken, en zijn bijgevolg te beschouwen als een curatief instrument, erop gericht het misdrijf of de inbreuk te beëindigen en / of de schadelijke gevolgen ervan te herstellen.

De aanmaning wordt betekend aan alle betrokkenen. Het niet-naleven van een aanmaning, desgevallend na rappel, doet in hoofde van de aanmanen een plicht ontstaan tot aangifte van het misdrijf of de inbreuk bij de inspecteur Onroerend Erfgoed.

Het herstel van de schadelijke gevolgen van het misdrijf is in beginsel slechts zonder verdere plichtplegingen mogelijk in de mate de toestand nog in zijn oorspronkelijke toestand kan worden hersteld. Blijkt daarentegen gehele of gedeeltelijke reconstructie noodzakelijk, dan zal, bij afwezigheid van een uitvoerbaar rechterlijk bevel of een uitvoerbare bestuurlijke maatregel, doorgaans een stedenbouwkundige vergunning of toelating moeten worden verkregen alvorens de werken kunnen worden uitgevoerd.

Het spreekt voor zich dat de eis om een voorafgaande toelating of stedenbouwkundige vergunning te bekomen een spoedige afwikkeling van het misdrijf in de weg kan staan. In de mate de betrokkene wordt bereid gevonden om vrijwillig de nodige werken uit te voeren op aanwijzing van de bevoegde overheid, biedt een minnelijke schikking, af te sluiten met de inspecteur Onroerend Erfgoed, een oplossing. De werken die het voorwerp uitmaken van een dergelijke minnelijke schikking zijn immers nooit vergunnings- meldings- of toelatingsplichtig op grond van dit decreet of de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (zie artikel 11.6.1 van dit decreet). Bijkomend voordeel is bovendien dat de uitvoering van handelingen overeenkomstig maatregelen, besloten in een minnelijke schikking, nooit kunnen leiden tot het verval van het recht om voor deze handelingen een premie aan te vragen.

Onderafdeling 2. Vaststelling van misdrijven onroerend erfgoed

Art. 11.3.3.

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 6.1.5 Codex Ruimtelijke Ordening, dat de opsporing van bouw misdrijven regelt. De bevoegdheden van de verbalisanten zijn bijgevolg dezelfde als in de sector van de ruimtelijke ordening. Zoals artikel 6.1.5 Codex Ruimtelijke Ordening bevestigt art. 11.3.3. uitdrukkelijk dat hun processen-verbaal gelden tot het bewijs van het tegendeel, wat overigens de regel is wanneer (politie)ambtenaren in een bijzondere wet een bijzondere opdracht krijgen om misdrijven vast te stellen²³.

Bevoegde verbalisanten hebben een principieel betredingsrecht. Onderzoeksverrichtingen die de kenmerken van een huiszoeking dragen, vereisen evenwel een machtiging van de politierechter.

Zoals de stedenbouwkundige inspecteur, heeft de inspecteur onroerend erfgoed de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings.

Gewestelijke verbalisanten worden aangeduid door de Vlaamse Regering. Gemeentelijke ambtenaren worden individueel aangesteld door de leidend ambtenaar van de entiteit die door de Vlaamse Regering belast wordt met de handhaving van dit decreet.

²³ RvS 26 maart 2012, nr 218 627, vergelijk met advies RvS, randnummer 56

Onderafdeling 3. Vaststelling van inbreuken Onroerend Erfgoed

Art. 11.3.4.

Een inbreuk valt buiten de sfeer van het strafrecht in strikte zin. Wanneer uitsluitend een inbreuk wordt vastgesteld, is er dan ook geen enkele reden om een proces-verbaal in de zin van het Wetboek van Strafvordering op te stellen.

Bij gebreke aan samenloop met een misdrijf, wordt de inbreuk geakteerd in een verslag, dat (ondermeer) aan de inspecteur Onroerend Erfgoed wordt gericht. Bestaat er wel samenloop, dan wordt de vaststelling van de inbreuk vermeld in het proces-verbaal waarin wordt bericht over het misdrijf. Een afschrift van een proces-verbaal moet steeds worden gericht aan de inspecteur Onroerend Erfgoed, die bijgevolg steeds in de mogelijkheid is de vastgestelde inbreuken te sanctioneren met een exclusieve bestuurlijke geldboete.

Alle verbalisanten die bevoegd zijn om een misdrijf Onroerend Erfgoed vast te stellen, zijn tevens bevoegd om inbreuken Onroerend Erfgoed vast te stellen. De toegangsrechten, die gelden voor het vaststellen van misdrijven, zijn van overeenkomstige toepassing, met uitzondering van de gemeenrechtelijke mogelijkheden bij heterdaad.

Het decreet erkent bijgevolg de bevoegdheid van reguliere politiediensten om inbreuken vast te stellen, als een onderdeel van hun opdrachten van bestuurlijke politie in de zin van artikel 14 van de wet op het politieambt.

Afdeling 4. Rechterlijke herstelmaatregel
--

Art. 11.4.1.

Het doel van het decreet is niet alleen wetsinbreuken te bestraffen, maar evenzeer de door deze inbreuken aan het algemeen belang toegebrachte schade te herstellen. Het decreet doet daartoe in de eerste plaats beroep op de 'teruggave in brede zin'. Deze figuur werd in de 19de eeuw jurisprudentieel ontwikkeld rond de artikelen 161 van het Wetboek van Strafvordering en 44 van het Strafwetboek, maar is in de loop der jaren uitgegroeid tot een klassieker in bijzondere wetten en decreten die beogen een specifiek algemeen belang te vrijwaren. Zij was dan ook al terug te vinden in de voorlopers van dit decreet.

De teruggave zoals in artikel 11.4.1 omschreven strekt tot het feitelijk herstel van de geschonden erfgoedwaarden in een originele, goede staat, desgevallend door gehele of gedeeltelijke reconstructie, en hierbij per evidentie gebruik makend van historisch verantwoordde technieken, materialen en beplantingen. De ervaring leert evenwel dat bij schade aan erfgoedwaarden een volledig feitelijk herstel vaak niet mogelijk is, waardoor de maatregel van teruggave niet kan worden opgelegd of ook na uitvoering nog een schadeveld achter zich laat.

Daarom wordt in de eerste plaats voorzien in de mogelijkheid tot compensatoire maatregelen als alternatief voor het herstel in de vorige staat. Deze maatregelen hebben tot doel om het niveau van erfgoedwaarden, zoals dit bestond voor het plegen van het misdrijf, opnieuw zo veel mogelijk te benaderen door de opwaardering van de resterende erfgoedwaarden, desnoods op een andere locatie. Toch zullen ook deze compensatoire maatregelen vaak niet volstaan om een volledig herstel van de schade te bereiken.

Het onvermogen om via de teruggave tot een volledig herstel van de schade komen, is eigen aan de door dit decreet beschermde belangen, en doet zich bijvoorbeeld veel minder gevoelen in de sector van de ruimtelijke ordening, waar de aanslag op de goed geordende ruimte doorgaans eenvoudig kan worden weggenomen door de afbraak van de zonder of in strijd met de vergunning opgerichte constructie.

Toch is het bestaan van feitelijk onherstelbare schade in het leerstuk van de schadeloosstelling een bekend fenomeen. Bij schade aan private belangen wordt de teruggave voor wat betreft het onherstelbare gedeelte van de schade aangevuld met een pecuniaire vergoeding. Door de techniek van vergoeding blijft de onherstelbare schade uiteraard feitelijk bestaan, maar worden ter compensatie geldmiddelen aangeboden, als een *Ersatz*. Hier gebeurt de verplaatsing naar de hypothetische onbeschadigde toestand als het ware fictief.²⁴

De afwikkeling van publiekrechtelijke schade blijft daarentegen meestal beperkt tot de teruggave, ongeacht of hiermee de volledige door de wetsinbreuk veroorzaakte schade al dan niet wordt hersteld. Voorbeelden van bijzondere wetten die naast de teruggave ook voorzien in een aanvullende schadevergoeding voor eventuele onherstelbare schade aan publieke belangen, zijn bijzonder schaars. Zelfs de meerwaarde in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening is geen vorm van vergoeding, maar wel een bijzondere verschijningsvorm van de teruggave, gericht op het wegnemen van de ten gevolge van de inbreuk in hoofde van de overtreder ontstane verrijking in plaats van op de vergoeding van de door het algemeen belang opgelopen schade.

De afwezigheid van schadevergoeding als aanvulling op de teruggave bij de afwikkeling van schade aan publieke belangen, mag verbazen nu de hoger aangehaalde artikelen 44 van het Strafwetboek en 161 van het Wetboek van Strafvordering de teruggave en de schadevergoeding in één adem vermelden als naast de straf te bevelen. Bovendien wordt schade naar Belgisch recht ingevuld als belangenkrenking²⁵, zodat niet ontkend kan worden dat ook het algemeen belang naar aanleiding van het plegen van een misdrijf schade in de eigenlijke zin van het woord kan oplopen.

Een mogelijke verklaring voor deze afwezigheid is dat de teruggave in brede zin als jurisprudentiele constructie werd ontwikkeld naar aanleiding van de problematiek van werken, opgericht in strijd met wetten en voorschriften²⁶, waar de teruggave meestal zal volstaan om

²⁴ D. Simoens, *Buitencontractuele aansprakelijkheid Deel II Schade en Schadeloosstelling*, Antwerpen, Story – Scientia, 1999, 34.

²⁵ E. Dinx, *Het begrip schade*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 25.

²⁶ P.E. Trousse, *Les Nouvelles, Droit Pénal*, I.1, 1956, 265.

tot een volledig herstel van het door de aanwezigheid van dergelijke constructies gekrenkte algemeen belang te komen. Deze oplossing uit de rechtspraak werd vervolgens door de wetgever overgenomen in wetten in dezelfde sfeer²⁷, waardoor het ontbreken van de schadevergoeding werd geïnstitutionaliseerd en gaandeweg niet meer in vraag gesteld.

Zoals gezegd zijn de door dit decreet beschermde belangen, éénmaal gekrenkt, vaak niet meer (geheel) te herstellen in hun aan de inbreuk voorafgaande staat. De wederrechtelijke versterking van archeologisch erfgoed veroorzaakt bijvoorbeeld een verlies aan kennispotentieel, dat feitelijk onherstelbaar is. Ingeval van wederrechtelijke afbraak van een beschermd monument blijft er, zelfs na verplichte reconstructie volgens de regels van de kunst, altijd een (in de feiten onherstelbaar) verlies aan erfgoedwaarden te betreuren.

Hieraan kan niet worden geredigeerd via de strafrechtelijke geldboete, die immers niet zozeer wordt afgemeten aan de veroorzaakte schade dan wel aan de subjectieve schuld van de overtreder, terwijl (zeker) in de sfeer van het onroerend erfgoed er niet noodzakelijk een verband bestaat tussen het laakbaar karakter van de wetsinbreuk en de hieruit voortvloeiende schade. Ook subjectief kleinere inbreuken kunnen zeer zware schade veroorzaken. M.b.t. het plegen van dergelijke kleinere inbreuken bestaat tot op heden een sfeer van vrijblijvendheid, gelet op de beperkte kans op vervolging, de te verwachten lichte strafmaat en de onmogelijkheid om financieel aansprakelijk te worden gesteld voor de aan het algemeen belang toegebrachte schade.

Om deze redenen introduceert het decreet de figuur van het 'integrale herstel', die naast de maatregel van teruggave ook in het opleggen van een aanvullende schadevergoeding voorziet. Bedoelde schadevergoeding wordt door de rechter bevolen telkens wanneer blijkt dat ondanks de toepassing van de maatregel van teruggave, er sprake is van een blijvend verlies aan intrinsieke erfgoedwaarden.

Dit betekent niet dat de rechter ervoor zou kunnen opteren om de maatregel van het feitelijk herstel in een originele, goede staat te vervangen door een schadevergoeding die het geheel van de schade (fictief) dekt. Dit is slechts mogelijk wanneer een gehele of gedeeltelijke reconstructie volgens het gemotiveerde oordeel van de inspecteur onroerend erfgoed onmogelijk of minstens niet opportuun is. Een dergelijk oordeel is een beleidskeuze, die conform het beginsel van scheiding der machten toekomt aan de uitvoerende macht, in casu de daartoe aangewezen gespecialiseerde overheid, en waarop de rechter een marginale controle uitoefent zonder zijn eigen waardeoordeel in de plaats te kunnen stellen.

Vanuit de algemene regel dat wie zelf zijn schade veroorzaakt die ook zelf moet dragen en niet kan afwentelen op anderen, is bij deze keuze uitsluitend het algemeen belang betrokken, zonder dat de kostprijs van de maatregel van het feitelijk herstel mag worden afgewogen tegen de kostprijs voor pecuniaire schadevergoeding voor het (fictief) geheel.²⁸ M.a.w., de gemeenschap dient als slachtoffer van de wetens en willens door de overtreder gepleegde

²⁷ Met als eerste wapenfeiten het nog steeds van kracht zijnde artikel 33 van de Wet van 10 april 1841 op de buurtwegen en het ondertussen afgeschafte artikel 10 van de Wet van 1 februari 1844 op de politie van de wegen.

²⁸ Cass. 14 november 2007, www.cass.be, rolnr C960375F.

wetsinbreuk géén genoeg te nemen met een pecuniaire schadevergoeding om de enkele reden dat deze voordeliger uitvalt voor de overtreder dan een herstel in de vorige staat of een combinatie van herstel en schadevergoeding.

Ingeval geen feitelijk herstel mogelijk of opportuun is, kan de volledige schadevergoeding bovendien worden aangevuld met maatregelen die het optreden van verdere schade moeten uitsluiten, zoals de vrijwaring van verstoord archeologisch erfgoed door een archeologische opgraving of de staking van de schadeverwekkende activiteit.

De rechter begroot de pecuniaire schadevergoeding in principe soeverein. Aangezien het herkennen en afmeten van schade aan onroerend erfgoed gespecialiseerde kennis veronderstelt, zal de in de vordering van de inspecteur onroerend erfgoed op te nemen begroting van deze schade uiteraard een belangrijke houvast zijn voor de rechter. De Vlaamse Regering kan hieromtrent nadere regels bepalen.

Het door de rechter als te betalen aangeduide bedrag omvat de vergoeding voor het (resterende) verlies aan erfgoedwaarden, te vermeerderen met vergoedende intresten vanaf het ontstaan van dit verlies.²⁹

Enkel het zijnsverlies is vergoedbaar, voor het door de wetsinbreuk veroorzaakte 'préjudice moral' krijgt de samenleving al volledige genoegdoening door het opleggen van de straf.

Hoger werd er al op gewezen dat inbreuken op dit decreet vaak ook bouw misdrijven zullen uitmaken. Waar dit decreet het feitelijk herstel als principiële maatregel vooropstelt, verplicht de Vlaamse Ruimtelijke Ordening de bevoegde stedenbouwkundige overheden om een in een groot aantal gevallen te opteren voor het vorderen van een meerwaarde. Een dergelijke meerwaarde roomt enkel het vermogensvoordeel voor de overtreder af, maar laat de gevolgen van de gepleegde inbreuk feitelijk voortbestaan. Het spreekt voor zich dat de uitgangspunten van beide decreten hier vanuit de eigenheid van de te beschermen belangen fundamenteel verschillen, wat een regeling van samenloop noodzakelijk maakt.

Omdat een feitelijk herstel ook op het vlak van de ruimtelijke ordening nog steeds de meest volkomen herstelvorm is³⁰, wordt bepaald dat de vordering van de inspecteur onroerend erfgoed voorrang heeft in de mate zij een dergelijk herstel als voorwerp heeft.

Art. 11.4.2.

Deze bepaling schrijft voor dat, in de mate waarin de veroordeelde wordt veroordeeld tot het (doen) uitvoeren van werken, hem principieel een termijn moet worden gegund om deze werken vrijwillig uit te voeren. Met het bepalen van een maximumtermijn van drie jaar wenst de decreetgever enerzijds te voorkomen dat het feitelijk herstel van de schade wordt

²⁹ Hierin onderscheidt de schadevergoeding zich van de meerwaarde, waarop geen vergoedende intresten kunnen worden toegepast om de reden dat meerwaarde geen schadevergoeding is, en de vergoedende intresten precies deel uitmaken van de schadevergoeding. (Cass. 25 februari 1992, Arr. Cass. 1992, nr. 333, concl. Adv. Gen. De Swaef.)

³⁰ Zie Parl. St. 2008-2009, 2011/1, 288: 'het herstel in de oorspronkelijke toestand (of de staking van het strijdige gebruik) (is) van aard om de plaatselijke ordening op de meest volkomen wijze te herstellen.'

bemoeit door het opleggen van al te lange termijnen, die geen verband meer houden met de reële uitvoeringsduur van de werken, maar biedt hij anderzijds de rechter voldoende marge om rekening te houden met de soms complexe aard van de uit te voeren werken.

Indien elk verder uitstel zou leiden tot het feitelijk onherstelbaar verlies van erfgoedwaarden, dan hoeft evenwel geen termijn te worden gegund, zodat de uitvoering onmiddellijk zal moeten aanvangen en de gemachtigde overheid op elk ogenblik het initiatief van de veroordeelde kan overnemen in de mate waarin dit noodzakelijk blijkt.

Vaak zal het nodig blijken om de maximale hersteltermijn van drie jaar op te splitsen in deelperiodes, waarbinnen welomschreven onderdelen van de bevolen maatregel moeten worden uitgevoerd. De veroordeelde mag niet worden toegelaten om tijdens de toegestane hersteltermijn volledig te blijven stilzitten, wat immers de definitieve ondergang van de al beschadigde erfgoedwaarden tot gevolg kan hebben.

De pecuniaire schadevergoeding is steeds onmiddellijk betaalbaar. Vanaf de datum van de rechterlijke beslissing tot de datum van betaling zijn verwijlrenten verschuldigd.

Art. 11.4.3.

Deze bepaling geeft aan de inspecteur onroerend erfgoed een rechtsvordering om namens de samenleving het integraal herstel van de door de wetsinbreuk aan het algemeen belang toegebrachte schade te eisen voor de strafrechter of de burgerlijke rechter. De keuze voor de strafrechterlijke of burgerlijke weg is daarbij vrij, en zal in grote mate afhangen van procedurele overwegingen. Wanneer de inspecteur onroerend erfgoed opteert voor de strafrechter, zal hij als titularis van een vordering tot vergoeding van schade uit een misdrijf namens het gekrenkte algemeen belang de hoedanigheid aannemen als eiser tot integraal herstel, die in rechte treedt volgens de vormen van de burgerlijke partijstelling zonder met een private burgerlijke partij te kunnen worden gelijkgesteld.³¹

De figuur van 'eiser tot integraal herstel' verwijst naar de jurisprudentiele figuur van 'eiser tot herstel', zoals ontwikkeld door het Hof van Cassatie in de materie van bouw misdrijven.³² De toevoeging 'integraal' verwijst naar het gegeven dat de inspecteur onroerend erfgoed, in tegenstelling tot de stedenbouwkundige inspecteur, niet alleen over een rechtsvordering beschikt m.b.t. de teruggave, maar ook m.b.t. de aanvullende schadevergoeding.

Paragraaf 2 verleent de inspecteur onroerend erfgoed bovendien uitdrukkelijk toegang tot de rechter in kort geding voor die gevallen waarin dringende (voorlopige) instandhoudingswerken noodzakelijk zijn om een dreigende vernieling, beschadiging of ontsiering van onroerend erfgoed te voorkomen.

³¹ Vergelijkbaar met de stedenbouwkundige inspecteur. Omdat de stedenbouwkundige inspecteur een wettelijke opdracht in het algemeen belang uitoefent en geen particulier belang nastreeft, kan hij niet gelijk gesteld worden met een private burgerlijke partij in de zin van artikel 162 bis Wetboek van Strafvordering, en kan hij niet veroordeeld worden tot een rechtsplegingsvergoeding. zie Cass 24 mei 2011, www.cass.be, rolnr P102052N

³² Cass 24 februari 2004, www.cass.be, rolnr P 031143N.

Elke gedinginleidende akte³³ dient op straffe van onontvankelijkheid te worden overgeschreven in de registers van de Hypotheekbewaarder. Deze klassieke vormvereiste doet zich voor als een dilatoire exceptie, die nog hangende het geding kan worden hersteld.

Art. 11.4.4.

Elke rechterlijke beslissing waarin werken worden bevolen, dient de mogelijkheid tot indeplaatsstelling door de inspecteur onroerend erfgoed op kosten van de veroordeelde te voorzien, zelfs wanneer dit niet zou worden gevorderd. Deze ambtshalve te verlenen machtiging vindt zijn oorsprong immers in de publiekrechtelijke verhouding die wegens het misdrijf ontstaat tussen de overtreder enerzijds, en de inspecteur als houder van de actio iudicati namens het algemeen belang anderzijds.³⁴

De kosten van een eventuele ambtshalve uitvoering worden klassiek gewaarborgd door een wettelijke hypotheek, die zich uitstrekt tot alle zakelijke rechten van de overtreder. Conform artikel 50 van het Strafwetboek zijn alle wegens hetzelfde misdrijf veroordeelde personen hoofdelijk gehouden tot teruggave en schadevergoeding.

Nieuw is dat het decreet evenzeer voorziet in een (naar gelang het geval al dan niet beperkt) kostenverhaal tegen de houder van een zakelijk recht op het onroerend goed, zelfs wanneer deze niet als overtreder kan worden beschouwd. De werken die bij wijze van herstelmaatregel of dringende instandhoudingsmaatregel door de rechter worden bevolen en ingevolge het stilzitten van de veroordeelde ambtshalve worden uitgevoerd door de inspecteur onroerend erfgoed, zullen in de regel waarde toevoegen aan het onroerend goed dat er het voorwerp van uitmaakt, dit in tegenstelling tot de herstelmaatregelen in de sfeer van de ruimtelijke ordening die doorgaans van destructieve aard zijn. Het spreekt voor zich dat wanneer door de gemeenschap ge(pre)financierde werken worden uitgevoerd die in hoofde van de eigenaar van het onroerend goed een verrijking tot gevolg hebben, de gemeenschap (in aanvulling op haar vordering tegen de overtreder zelf) moet kunnen beschikken over een vordering tegen deze eigenaar, minstens ten belope van de hem toegevallen verrijking. Op deze manier wordt de gemeenschap als slachtoffer van de inbreuk toch enigszins beschermd tegen het risico op insolvabiliteit van de veroordeelde.

Deze regeling is overigens gunstiger voor de 'onschuldige' eigenaar dan de gemeenrechtelijke regeling, zoals opgenomen in artikel 555 B.W. Volgens dit artikel dient de eigenaar, die verkiest de door een derde tot stand gebrachte beplantingen, gebouwen en werken te behouden (waartoe de eigenaar hier verplicht zal zijn, gelet op de decretale bescherming van het onroerend erfgoed en de tegenstelbaarheid van de tussengekomen rechterlijke beslissing, gewezen in het algemeen belang), de waarde van de materialen en het arbeidsloon te vergoeden, wat, gelet op de zware kosten die verbonden zijn aan het herstel van

³³ In zijn advies beveelt de RvS de schrapping aan van de woorden '(of) het exploit tot inleiding van het geding'. Deze toevoeging, die van oudsher ook terug te vinden is in de reglementering inzake Ruimtelijke Ordening, drukt echter uit dat het geding ook aanhangig kan worden gemaakt via andere akten dan een dagvaarding, en wordt om deze reden behouden.

³⁴ Cass. 28 oktober 2008, www.cass.be, rolnr. P080851N; Cass. 17 februari 2009, www.cass.be, rolnr. P. 08.1585.N

beschadigde erfgoedwaarden, vaak een veelvoud zal zijn van de verrijking, begrepen als de verhoging van de marktwaarde van het onroerend goed.

Om misbruiken uit te sluiten, zal het kostenverhaal tegen de eigenaar, die na de overschrijving van de dagvaarding en dus met kennis van het hangende geschil het onroerend goed toch besluit aan te kopen, wel onbeperkt zijn, zelfs wanneer hij vreemd is aan de noodzaak tot herstel. Voor deze categorie van 'niet-veroordeelde doch verwittigde' eigenaars geldt bijgevolg de algemene regeling van artikel 555 B.W. onverkort.³⁵

De vordering lastens de 'onschuldige én onwetende' eigenaar wordt gewaarborgd door een wettelijke hypotheek, ten belope van de hem toegevalen verrijking en beperkt tot zijn zakelijke rechten op het goed dat het voorwerp uitmaakt van de opgelegde maatregel. De vordering lastens de 'niet-veroordeelde doch verwittigde' eigenaar wordt gewaarborgd door een wettelijke hypotheek ten belope van het geheel van de kosten van ambtshalve uitvoering op alle zakelijke rechten van deze eigenaar.

Art. 11.4.5.

Deze bepaling veralgemeent de al in artikel 15 van het decreet van 3 maart 1976 opgenomen methodiek tot vaststelling van uitvoering van door de rechter bevolen werken. Deze regeling is bovendien gelijklopend met haar tegenhanger in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.

De veroordeelde is verplicht de vrijwillige uitvoering van de bevolen werken onmiddellijk aan de inspecteur onroerend erfgoed te melden. Zolang deze melding niet is geschied, mag de inspecteur er bij de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissing van uit gaan dat het bevolen herstel nog niet, minstens niet integraal, is uitgevoerd. Het voorschrift dat, behoudens bewijs van het tegendeel, enkel het proces-verbaal van vaststelling als bewijs van het herstel en van de datum van herstel geldt, houdt verder een omkering van bewijslast in.

Het proces-verbaal van uitvoering wordt ingeschreven op de kant van de overschrijving van de gedinginleidende akte, en neutraliseert deze overschrijving en de latere kantmelding van de veroordelende eindbeslissing. Opnieuw naar het voorbeeld van ruimtelijke ordening kan, zolang de kantmelding van het proces-verbaal van uitvoering niet is geschied, het onroerend goed maar worden overgedragen aan een nieuwe eigenaar voorzover deze ten aanzien van het algemeen belang het engagement aangaat om de bevolen werken uit te voeren, onverminderd de verplichting van de veroordeelde. De notaris neemt deze eenzijdige verbintenis op in een afzonderlijke akte, waarvan hij een afschrift overmaakt aan de inspecteur onroerend erfgoed.

De notariale akte is uitvoerbaar zoals een vonnis, en verschaft het algemeen belang bijgevolg een bijkomende titel. Het verplichte engagement heeft evenwel slechts betrekking op door de rechter bevolen werken, met uitsluiting van de verplichting tot het betalen van een

³⁵ Opnieuw met die verstande dat ook deze eigenaar, gelet op de decretale bescherming van het Onroerend Erfgoed en de tegenstelbaarheid van de tussengekomen rechterlijke beslissing, gewezen in het algemeen belang, niet over het in art. 555 B.W. bepaalde keuzerecht beschikt.

schadevergoeding. De veroordeling tot schadevergoeding is immers van louter pecuniaire aard, en tenuitvoerlegging ervan raakt enkel het vermogen van de veroordeelde en niet het onroerend goed als dusdanig.

Afdeling 5. Bestuurlijke maatregelen

In België en in Vlaanderen bestaat een lange traditie om het herstel van schade uit wetsinbreuken volledig via gerechtelijke weg af te handelen, ook wanneer de opgetreden schade de krenking van publieke belangen betreft. Slechts hoogst uitzonderlijk wordt aan een bestuur toegestaan om onmiddellijk, d.i. zonder voorafgaande gerechtelijke tussenkomst, uitvoerbare beslissingen te nemen tot herstel van dergelijke schade. Meestal blijft de bevoegdheid van het bestuur tot het nemen van uitvoerbare beslissingen beperkt tot het geven van een preventief stakingsbevel, waarbij getracht wordt om bijkomende schade te vermijden door de wederrechtelijke handeling te doen stoppen en de toestand in situ te bevriezen.

Schade aan onroerend erfgoed kan echter vaak slechts ingeperkt worden door onmiddellijke herstelacties. Een beschadigd dak zal op zeer korte termijn leiden tot de vernietiging van het interieur en op langere termijn het gebouw zelf in gevaar brengen. Een beschadigde muur die niet onmiddellijk hersteld wordt, bedreigt per evidentie het voortbestaan van de volledige constructie.

In deze situaties volstaat het louter bevriezen van laakbare activiteit op de site uiteraard niet om verdere schade te voorkomen, maar dient precies het niet-handelen te worden aangepakt. Om dezelfde reden is de techniek van het stakingsbevel evenmin bruikbaar in de strijd tegen ommissiedelicten zoals de verwaarlozing van onroerend erfgoed, toch één van de meest voorkomende inbreuken op dit decreet.

Bij de vrijwaring van erfgoedwaarden is het snel ondernemen van herstelacties essentieel, terwijl de ervaring leert dat een procedure die dergelijke acties afhankelijk maakt van een voorafgaande rechterlijke machtiging, de vereiste snelheid haast per definitie ontbeert, zelfs bij toepassing van termijnen (zoals) in kortgeding.

In urgente gevallen moet het mogelijk worden voor het bestuur om zichzelf een titel te verschaffen tot het uitvoeren of doen uitvoeren van herstelacties onder een a posteriori in plaats van een a priori rechterlijke controle, uiteraard met eerbiediging van de beginselen van behoorlijk bestuur en met de mogelijkheid tot een georganiseerd administratief beroep. Om deze reden maakt dit decreet de sprong van een preventieve naar een volwaardige, curatieve bestuurlijke handhaving. Dit is bepaald geen sprong in het duister: in het buitenland bestaan voldoende voorbeelden, die meestal erg succesvol zijn gebleken en de toets van artikel 6 E.V.R.M. met glans hebben doorstaan. Met de inwerkingtreding van het Milieuhavingsdecreet van 21 december 2007³⁶ op 1 mei 2009, beschikt ook Vlaanderen

³⁶ Decreet van 21 december 2007 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen betreffende milieubeleid met een titel XVI 'Toezicht, handhaving en veiligheidsmaatregelen', B.S. 29 februari 2008, gewijzigd door het decreet van 12 december 2008 houdende diverse bepalingen betreffende energie, leefmilieu, openbare werken, landbouw en visserij (B.S. 4 februari 2009) en het decreet van 30 april

thans over een systeem van bestuurlijke handhaving, meer bepaald in de sfeer van de milieuhygiënewetgeving en de milieubeheerswetgeving. Voor het uitwerken van deze onderafdeling haalt dit decreet de mosterd zowel bij het Milieuhandhavingsdecreet als bij de Algemene Wet Bestuursrecht van onze noorderburen, zonder de eigenheid van de handhaving van onroerend erfgoed in een daarenboven Vlaamse en Belgische context uit het oog te verliezen.

Een a priori rechterlijke controle biedt niet alleen aan de overtreder maar ook aan de bevoegde overheid zelf grotere waarborgen dan de a posteriori-variant, inzonderheid m.b.t. de verhaalbaarheid van door de overheid gemaakte kosten tot herstel van erfgoedwaarden, die vaak erg hoog oplopen. Om deze reden wordt ervoor geopteerd om de gerechtelijke en bestuurlijke handhaving naast elkaar te laten bestaan, en (voor wat betreft het opleggen van herstelmaatregelen) gelijkwaardig uit te bouwen. Het zal aan de bevoegde overheid toekomen om geval per geval te oordelen welke weg bewandeld dient te worden.

Overigens is een combinatie tussen bestuurlijke en gerechtelijke afwikkeling geenszins uitgesloten, en vaak zelfs noodzakelijk. De hoger aangehaalde Belgische en Vlaamse traditie indachtig, blijft de rechter exclusief bevoegd voor het bepalen van gehele of aanvullende pecuniaire schadevergoedingen. De financiële vergoeding van definitief teloorgegangene erfgoedwaarden heeft immers niet hetzelfde urgent karakter als het feitelijk herstel van mits doortastend optreden nog te redden erfgoedwaarden.

Gelet op de kwetsbaarheid van erfgoedwaarden, kunnen ook lichte inbreuken of misdrijven leiden tot zeer zware schade, die daarenboven niet op voorhand, d.i. voor het plegen van de inbreuk, kan worden gekwantificeerd. De verplichting tot herstel van de door de inbreuk beschadigde erfgoedwaarden, waar mogelijk in natura en in het andere geval bij wijze van financieel equivalent, zal vaak de meest afgemeten reactie zijn, ook in functie van de ontrading van wetsinbreuken.³⁷ Het financieel risico, verbonden aan het plegen van inbreuken of misdrijven op dit decreet, zal immers potentieel erg groot zijn. Daarnaast blijft het mogelijk om via de door dit decreet voorziene strafsancities of bestuurlijke geldboetes bestraffend op te treden telkens wanneer de strafwaardigheid van de gepleegde overtredingen dit vereist.

Ter ondersteuning van zowel de gerechtelijke als de bestuurlijke (curatieve) handhaving, blijft het stakingsbevel als preventieve maatregel behouden. Om zijn preventieve rol maximaal te kunnen spelen, worden naar het voorbeeld van ruimtelijke ordening alle personen die bevoegd zijn om misdrijven en inbreuken op dit decreet op te sporen en vast te stellen, tevens bevoegd om bij de vaststelling van een misdrijf of inbreuk de (voorlopige) staking van de schadeverwekkende activiteit te bevelen.

De totstandkoming en de tenuitvoerlegging van rechterlijke en notariële titels verloopt volgens de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering, het Gerechtelijk Wetboek en aanverwante wetten. Omdat dit kader bij de door dit decreet ingevoerde bestuurlijke

2009 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen betreffende milieubeleid en tot wijziging aan diverse bepalingen betreffende de milieuhandhaving (B.S. 25 juni 2009).

³⁷ Het feit dat van een herstelmaatregel een sterk ontradend effect uitgaat, maakt van deze maatregel overigens nog geen straf zie E.H.R.M., 8 november 2005, Saliba vs Malta, nr. 4251/02, §46 en E.H.R.M. 25 januari 2011, Ozturk vs Turkije, nr. 53994/09.

handhaving niet op dezelfde wijze voorhanden is, worden in onderafdelingen 3 en 4 gedetailleerde regels ter zake opgenomen, die waar mogelijk evenwel dezelfde zijn als voor de gerechtelijke handhaving.

Onderafdeling 1. Basisbepalingen

Art. 11.5.1.

Het opleggen en uitvoeren van bestuurlijke maatregelen verloopt volgens strikte termijnen, met niet zelden verstreckende gevolgen bij overschrijding. De termijnen vangen doorgaans aan na betekening. Bij betekening via gerechtsdeurwaardersexploot kan worden aangenomen dat de betrokkene de voor hem relevante beslissing op de datum van het exploot heeft ontvangen. Bij betekening per aangetekend schrijven is het minder evident de datum van ontvangst correct te bepalen. Om deze reden bepaalt het decreet dat de betekening per aangetekend schrijven geacht wordt te zijn geschied op de derde werkdag na de afgifte ter post van het aangetekend schrijven.

Art. 11.5.2.

Een stakingsbevel is een louter preventieve en voorlopige maatregel, die kan worden ingetrokken wanneer de bevoegde instantie dit opportuun of noodzakelijk acht. Als bevoegde instantie geldt uitsluitend de inspecteur Onroerend Erfgoed, ook al werd het stakingsbevel door een andere verbalisant gegeven. Deze regel bevestigt de inspecteur Onroerend Erfgoed als hoogste administratieve instantie inzake stakingsbevelen, belast met een administratief toezicht³⁸, en garandeert de eenvormigheid van het beleid. Bovendien wordt de dagvaarding tot opheffing van een stakingsbevel uitgebracht tegen de inspecteur Onroerend Erfgoed, optredend namens het Vlaams Gewest.

Het staat de belanghebbende vrij om de inspecteur te verzoeken het stakingsbevel op te heffen of bepaalde handelingen toe te laten. Omgekeerd vermag de inspecteur het stakingsbevel te combineren met een maatregel van bestuursdwang of last onder dwangsom, wanneer dit noodzakelijk is om de aanwezige erfgoedwaarden te beveiligen.

Art. 11.5.3.

Een definitief besluit tot toepassing van bestuursdwang of last onder dwangsom heeft een curatief oogmerk, en heeft een met een rechtelijke beslissing vergelijkbare status. Eénmaal definitief, kan een dergelijk besluit uitsluitend door de instantie die het heeft genomen worden ingetrokken of gewijzigd, in volgende omstandigheden:

- 1) wanneer door gewijzigde omstandigheden een bijsturing van de opgelegde maatregelen noodzakelijk blijkt;
- 2) in de gevallen, bepaald in artikel 1133 Gerechtelijk Wetboek, die in de gemeenrechtelijke regeling ook aanleiding kunnen geven tot herroeping van gewijsde van een rechtelijke beslissing;

³⁸ Cass 27 mei 2010, rolnr C090293N

- 3) wanneer het noodzakelijk blijkt om een maatregel van last onder dwangsom te vervangen door een maatregel van bestuursdwang, of vice versa, bijvoorbeeld omdat de opgelegde dwangsom niet het verhoopte effect heeft op het gedrag van de overtreder.

Bestuursdwang en last onder dwangsom vormen elkaars alternatieven. Zij mogen wel na elkaar worden opgelegd, maar niet gelijktijdig. Op het ogenblik dat blijkt dat het instrument van bestuurlijke handhaving waarvoor aanvankelijk werd gekozen niet tot het beoogde resultaat zal leiden, moet het worden ingetrokken vóórleer het alternatieve instrument kan worden ingezet. Deze 'intrekking' heeft evenwel geen invloed op de rechtsgevolgen die de beslissing tot last onder dwangsom of toepassing van bestuursdwang ondertussen heeft gesorteerd. Dwangsommen, verbeurd ingevolge een rechtmatig gegeven doch later wegens onwerkzaamheid ingetrokken dwangsombesluit, blijven verbeurd. Uitvoeringskosten, gemaakt ingevolge een rechtmatig gegeven doch later wegens onwerkzaamheid ingetrokken bestuursdwangbesluit, blijven verschuldigd.

Art. 11.5.4.

Deze bepaling regelt de samenloop tussen gerechtelijke en bestuurlijke handhaving. Zij bevestigt de principiële voorrang van de rechterlijke handhaving op de bestuurlijke handhaving, door te bepalen dat bestuurlijke beslissingen nooit afbreuk mogen doen aan het gezag van gewijsde van een conform dit hoofdstuk tussengekomen rechterlijke beslissing. Dit gezag van gewijsde is onafhankelijk van het instellen van een al dan niet schorsend beroepsmiddel, en blijft bestaan zolang de beslissing niet ongedaan is gemaakt.³⁹

Aangezien de noodzaak tot het toepassen van bestuurlijke handhaving zich ook hangende het geding voor de rechter kan laten gevoelen, bv. ingevolge een ernstige verslechtering van de toestand sinds de dagvaarding, wordt ervoor geopteerd om bestuurlijke handhaving ook in deze omstandigheden nog mogelijk te laten. Van zodra vervolgens een rechterlijke beslissing in de zin van dit hoofdstuk tussenkomt, dient de beslissing van bestuurlijke handhaving zo nodig te worden aangepast.

Onderafdeling 2. Stakingsbevel

Art. 11.5.5. en 11.5.6.

De in deze onderafdeling voorziene bepalingen zijn een quasi letterlijke overname van artikel 6.1.47 en volgende Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. De regeling rond het administratief stakingsbevel, die voor het eerst in de ruimtelijke ordening werd ingevoerd door de wet van 22 december 1970 'tot wijziging van de Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de Ruimtelijke Ordening en van de Stedebouw', heeft ondertussen haar deugdelijkheid bewezen, en heeft nog aanzienlijk aan daadkracht gewonnen door de introductie op 1 mei 2000 van de administratieve geldboete als sanctie bij doorbreking van een bekrachtigd stakingsbevel. Een gelijkaardige regeling is terug te vinden in artikel 14 van het decreet van 3

³⁹ Artikel 26 Gerechtelijk Wetboek.

maart 1976, maar de toepassing hiervan bleef beperkt, onder meer omdat de staking enkel bevolen kon worden door gespecialiseerde ambtenaren en niet door politiediensten, en omdat de flankerende regeling rond de administratieve geldboete bij gebreke aan het benodigde uitvoeringsbesluit dode letter bleef.⁴⁰

De nieuwe regeling geeft thans aan alle verbalisanten die bevoegd zijn om inbreuken op dit decreet op te sporen, de bevoegdheid de staking van bepaalde handelingen, m.i.v. gebruikshandelingen, te bevelen. Tenzij het stakingsbevel wordt gegeven door een bevoegde ambtenaar van het agentschap, belast met de handhaving van dit decreet, verliest het echter van rechtswege zijn uitwerking wanneer het niet door de inspecteur onroerend erfgoed wordt bekrachtigd binnen een termijn van acht dagen nadat het hem ter kennis werd gebracht. Deze bekrachtiging kadert in een administratief toezicht⁴¹ vanwege de inspecteur Onroerend Erfgoed als gespecialiseerd ambtenaar, en impliceert een kwaliteitscontrole, die de burger moet beschermen tegen een onoordeelkundig gebruik van het administratief stakingsbevel.

Het administratief toezicht geldt enkel voor stakingsbevelen, gegeven door (voor de inspecteur onroerend erfgoed) 'externe' verbalisanten. Wanneer het stakingsbevel uitgaat van verbalisanten, verbonden aan het voor handhaving bevoegde agentschap, wordt, gelet op de specialisatie die hen eigen is, een dergelijk toezicht niet noodzakelijk geacht. Ook in dit laatste geval kan de inspecteur onroerend erfgoed uiteraard het gegeven stakingsbevel intrekken of in omvang beperken, en dit ambtshalve of op verzoek van belanghebbenden. Wanneer dit noodzakelijk blijkt, kan hij daarenboven het uitvoeren van veiligheidsmaatregelen toelaten of opleggen.

Daarnaast kan de opheffing van het (bekrachtigd) stakingsbevel voor de rechtbank worden nagestreefd middels dagvaarding in kortgeding van de inspecteur Onroerend Erfgoed, optredend namens het Vlaams Gewest.

Het stakingsbevel is een preventieve maatregel, gericht op het voorkomen van misdrijven of het voorkomen dan wel het temperen van verdere schade gerelateerd aan inbreuken op dit decreet.⁴² De doorbreking ervan wordt gesanctioneerd met correctionele straffen of een alternatieve bestuurlijke geldboete, volgens de daartoe voorziene algemene procedure van onderafdeling 4 van afdeling 2.

Een eerder mineur verschil met de regeling van het decreet houdende de organisatie van ruimtelijke ordening, betreft de mogelijkheid van het geven van een mondeling stakingsbevel tijdens een navolgend verhoor van de overtreder, nadat eerder niemand ter plaatse was aangetroffen. Dit laat de verbalisant toe de overtreder desgevallend nog te horen alvorens tot staking te besluiten, en is in een aantal gevallen praktischer dan het aanbrengen van een schriftelijk stakingsbevel ter plaatse.

⁴⁰ Opgemerkt kan worden dat ook het Archeologiedecreet voorzag in een stakingsbevel, dat echter om onduidelijke redenen maar kon worden uitgebracht voor bepaalde inbreuken en bovendien niet voorzag in een administratieve geldboete bij doorbreking.

⁴¹ Cass. 27 mei 2010, rolnr. C090293N.

⁴² Cass. 1 maart 2010, www.cass.be, rolnr. C090392N; Cass. 16 januari 2009, www.cass.be, rolnr. C060480N; Cass. 18 mei 2007, www.cass.be, rolnr. C060567N; Cas. 3 november 2005, www.cass.be, rolnr. C050056N.

De bevoegde verbalisanten zijn gerechtigd tot het nemen van alle maatregelen, met inbegrip van verzegeling, inbeslagname van materiaal en materieel, om het bevel tot staking, de bekrachtigingsbeslissing of, in voorkomend geval, de beschikking in kort geding onmiddellijk te kunnen toepassen. In zijn advies bij het ontwerp noemt de Raad van State deze bevoegdheden 'zeer ingrijpend' en mogelijk niet bestaanbaar met artikel 1 Aanvullend Protocol EVRM. Bovendien zou niet voorzien zijn in de mogelijkheid tot rechterlijke controle.

Dit oordeel mag verbazen. Dezelfde bepaling is sinds 1970 aanwezig in de reglementering inzake RO (art. 68, 4de lid Stedenbouwwet), is al die tijd onveranderd gebleven en heeft nog nooit tot enig toepassingsprobleem aanleiding gegeven. De genoemde maatregelen kunnen enkel worden genomen ter ondersteuning van het stakingsbevel, waaraan zij hun rechtsgrond ontleen. Door de opheffing van het stakingsbevel, door de rechter in kort geding of de inspecteur Onroerend Erfgoed, of door het niet tijdig bekrachtigen van een 'extern' stakingsbevel, nemen de bijkomende maatregelen van rechtswege een einde. De rechterlijke controle op deze aan het stakingsbevel toegevoegde maatregel verloopt dan ook op dezelfde wijze als deze op het stakingsbevel zelf, met name via de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg. (Cass. 23 februari 2012, www.cass.be, rolnr. C100333N) Onevenredige bijkomende maatregelen kunnen door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg worden opgeheven of bijgestuurd.

Er lijkt dan ook geen enkele reden te bestaan om te voorzien 'in een meer omstandige regeling', en hierdoor de symmetrie met de Codex Ruimtelijke Ordening te doorbreken.

Onderafdeling 3. Bestuursdwang

Art. 11.5.7.

Bestuursdwang is het bestuurlijke equivalent van de gerechtelijke veroordeling tot het uitvoeren van herstelmaatregelen, met de mogelijkheid voor de bevoegde overheid om bij stilzitten van de overtreder zelf tot de bevolen werken over te gaan op kosten van deze laatste.

De beslissing tot bestuursdwang wordt genomen door de inspecteur Onroerend Erfgoed. Een op schrift gestelde beslissing tot bestuursdwang wordt een besluit genoemd. Zoals bij de klassieke gerechtelijke handhaving, wordt ook in de beslissing tot bestuursdwang een termijn toegekend voor vrijwillig herstel, 'tenzij de vereiste spoed zich hiertegen verzet', d.i. wanneer elk verder uitstel zou leiden tot verder onherstelbaar verlies van erfgoedwaarden. Deze termijn begint te lopen vanaf de betekening van het besluit.

Naar algemene regel dient het besluit aan de overtreder en de houders van zakelijke rechten op het goed te worden betekend vóór afgaandelijk aan de gedwongen uitvoering van de bevolen werken. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen, met name wanneer een algehele vernietiging van onroerend erfgoed maar kan worden voorkomen door het terstond uitvoeren van instandhoudingswerken, kan aan deze regel worden voorbijgegaan. In dat geval zorgt de inspecteur onroerend erfgoed zo spoedig mogelijk, en (naar het voorbeeld van artikel 16.4.10 §4 bis, in fine DABM) uiterlijk binnen vijf werkdagen na het nemen van de beslissing,

voor de betekening van het besluit, dat volgens de normale regels ook nog andere, minder dringende herstelmaatregelen kan bevatten, uit te voeren binnen de in het besluit bepaalde termijn. Te denken valt aan een onmiddellijk ingrijpen van de inspecteur onroerend erfgoed tot stabilisatie van een al gedeeltelijk ingestort monument, met navolgende minder dringende maatregelen gericht op een volledig herstel.

Bij gebreke aan een gedinginleidende akte zoals bij de gerechtelijke handhaving, wordt bij de bestuurlijke handhaving het besluit zelf overgeschreven in het Hypotheekkantoor, en zullen vervolgens de eventuele administratieve beroepsbeslissing en gerechtelijke eindbeslissing worden ingeschreven op de kant van deze overschrijving. De overschrijving dient te gebeuren binnen een termijn van twee maanden, en heeft zoals bij de gerechtelijke handhaving tot gevolg dat derden-verkrijgers, wiens titel eerst nadien wordt overgeschreven, geen derdenverzet meer kunnen instellen tegen het besluit of eventuele navolgende beslissingen in de administratieve of gerechtelijke beroepsfase.⁴³ De overschrijving van het besluit en de daaropvolgende kantmeldingen van de latere beslissingen zijn rechtstreeks mogelijk op grond van de artikelen 2 tot en met 4 van de Hypotheekwet, zodat met dit voorschrift geen afbreuk wordt gedaan aan de prerogatieven van de federale wetgever.

Aangezien zij zijn ingegeven door het algemeen belang, zijn het besluit en eventuele navolgende beslissingen zoals bij de gerechtelijke handhaving steeds tegenstelbaar aan derden, die de gevolgen ervan behoudens een met succes ingesteld beroepsmiddel dienen te gedogen.

Art.11.5.8.

Tegen het besluit van de inspecteur onroerend erfgoed kan door de vermoedelijke overtreder binnen de dertig dagen beroep worden ingesteld bij de Vlaamse Regering of de door haar aangewezen ambtenaar. Dit beroep heeft schorsende werking, behoudens wanneer de inspecteur onroerend erfgoed zijn beslissing om (in het besluit terdege gemotiveerde) redenen van hoogdringendheid uitvoerbaar heeft verklaard, of wanneer hij gebruik heeft moeten maken van de bevoegdheid om uiterst dringende instandhoudingswerken uit te voeren vóór de betekening van het besluit. In dat geval beschikt de belanghebbende echter over de mogelijkheid om de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te vatten met de vraag om de uitvoerbaarheid van de bij voorraad uitvoerbaar verklaarde beslissing opnieuw op te schorten tot aan de beslissing over het administratief beroep.⁴⁴

Op zijn verzoek, wordt de indiener van het beroep gehoord. Over het beroep wordt vervolgens uitspraak gedaan binnen een termijn van negentig dagen, éénmalig middels een gemotiveerd schrijven te verlengen met een bijkomende termijn van dertig dagen. Wanneer deze termijnen worden overschreden, vervalt de beslissing tot bestuursdwang.

De schorsende werking van het beroep neemt een einde de dag na de betekening van de beslissing tot verwerping ervan, waarna de door de inspecteur Onroerend Erfgoed bepaalde

⁴³ Cass 22 februari 2005, www.cass.be, rolnr. P040998N

⁴⁴ Zie advies RvS, randnummer 66

termijn voor vrijwillig herstel opnieuw begint te lopen, met aftrek van het de dagen die al verstreken waren op het ogenblik van het indienen van het beroep.

Elke belanghebbende kan de opheffing of wijziging van de in laatste administratieve aanleg opgelegde maatregel vorderen bij de rechtbank van eerste aanleg van het ambtsgebied waarin de bestuurlijke maatregelen moeten worden uitgevoerd, via dagvaarding van de inspecteur Onroerend Erfgoed, optredend in naam van het Vlaams Gewest.

Met 'de in laatste administratieve aanleg opgelegde maatregel' wordt de maatregel bedoeld, ofwel vervat in een administratieve beroepsbeslissing, ofwel vervat in een besluit in zoverre de termijn van dertig dagen voor het instellen van beroep door de overtreder ondertussen is verstreken en geen beroep werd aangetekend.

De overtreder aan wie kan worden verweten dat hij een besluit niet heeft bestreden met een administratief beroep, wordt echter geacht te hebben verzaakt aan zijn recht de opheffing of wijziging ervan te vragen voor de rechter. Een gerechtelijk beroep tegen een besluit staat bijgevolg enkel open voor andere belanghebbenden dan de overtreders aan wie het besluit werd betekend. De overtreder die zijn administratief beroep tegen een besluit afgewezen zag kan daarentegen wel nog naar de rechter tegen de beslissing in beroep.

In de mate waarin het de rechtbank van eerste aanleg van het ambtsgebied waarin de bestuurlijke maatregelen moeten worden uitgevoerd aanduidt als de bevoegde rechtbank, voorziet het decreet in een uitzondering op de algemene territoriale bevoegdheidsregeling vervat in art. 624 Ger. W., in die zin dat op grond van deze bepaling nog andere rechtbanken *ratione loci* zouden kunnen worden gevat. Eerder besliste het Grondwettelijk Hof echter al dat de gelijkaardige regeling van artikel 151 van het Decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening bestaanbaar is met artikel 10 van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980.⁴⁵

De administratieve beroepsbeslissing is steeds van rechtswege uitvoerbaar, zodat een gerechtelijk beroep in beginsel nooit een schorsende werking heeft.

Art. 11.5.9.

Deze bepaling stelt de regeling zoals opgenomen voor de melding van vrijwillige uitvoering van de gerechtelijke herstelmaatregel (art. 11.4.5) van overeenkomstige toepassing, en behoeft bijgevolg geen verdere toelichting.

Art. 11.5.10.

In navolging van artikel 50 van het Strafwetboek, bepaalt dit artikel dat elke overtreder aan wie het besluit of de beroepsbeslissing is betekend, hoofdelijk gehouden is alle aan de bestuursdwang verbonden kosten te voldoen. Deze kosten betreffen niet alleen de eigenlijke uitvoering van de werken, maar ook alle kosten die ter voorbereiding ervan werden gemaakt, zoals de kosten van stabiliteits- en andere technische of historische onderzoeken, ook al

⁴⁵ Arbitragehof 26 november 2003, www.arbitrage.be, nr 154/2003.

werden deze onderzoeken voorafgaandelijk aan het nemen van de beslissing tot toepassing van bestuursdwang gevoerd. Bij de opheffing van de onwettige situatie door externe factoren, zoals een gehele of gedeeltelijke opheffing of vernietiging van de bescherming of de tussenkomst van een regularisatievergunning, blijven de al gemaakte kosten verschuldigd.

Zoals bij de gerechtelijke herstelmaatregel, wordt ook bij bestuursdwang voorzien in een (naar gelang het geval al dan niet beperkt) verhaalsrecht lastens de (onschuldige) houder van een zakelijk recht op het goed, en wordt verder eveneens voorzien in een wettelijke hypotheek als zekerheid voor de te maken kosten bij gedwongen uitvoering. Aangezien de regeling identiek is, wordt verwezen naar de toelichting bij de paragrafen 2 en 3 van artikel 11.4.4.

Art. 11.5.11.

De gedwongen invordering van de gemaakte kosten geschiedt door de gerechtsdeurwaarder op grond van een dwangbevel, dat wordt uitgevaardigd door de inspecteur Onroerend Erfgoed, en gevisieerd en uitvoerbaar verklaard door een daartoe door de Vlaamse Regering aangewezen ambtenaar. Deze regeling is vergelijkbaar met de regeling tot invordering van de bestuurlijke geldboete zoals opgenomen in het artikel 11.2.5 (§§ 5 en 6), die op zijn beurt teruggaat op artikel 6.1.50 Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.

Omdat de in te vorderen bedragen vaak veel hoger zullen zijn dan de bedragen van bestuurlijke geldboetes, worden de gevolgen van een gebeurlijk verzet tegen het dwangbevel evenwel gedifferentieerd. Anders dan bij bestuurlijke geldboeten, heeft het verzet hier wel een principieel schorsende werking, maar de inspecteur onroerend erfgoed kan de beslagrechter namens het Vlaams Gewest verzoeken om deze schorsing onmiddellijk terug te op te heffen, voorafgaand aan de eigenlijke behandeling van het verzet. Tenslotte beoogt het dwangbevel de recuperatie van door de overheid voorgeschoten gelden, die bijgevolg werkingsmiddelen uitmaken voor toekomstige handhavingsacties en niet onnodig lang geblokkeerd mogen blijven. Bij zijn beslissing om de schorsing al dan niet op te heffen, zal de beslagrechter de in het geding zijnde belangen afwegen, in het bijzonder rekening houdend met de verwachte slaagkansen van het door de overtreder ingestelde verzet en/of diens jurisdictioneel beroep tegen de administratieve beslissing, gewezen in tweede aanleg.

Van zijn kant beschikt de overtreder over de mogelijkheid om de beslagrechter te verzoeken de schorsing, die in principe ophoudt na de afwijzing van zijn verzet tegen het uitgevaardigde dwangbevel, te verlengen tot aan de definitieve uitspraak over zijn jurisdictioneel beroep. De beslagrechter zal dit verzoek uiteraard slechts inwilligen in zoverre hij dit jurisdictioneel beroep kennelijk gegrond acht.

Op deze manier worden de belangen van de overheid als schuldeiser verzoend met de bekommernis om de overtreder die de bestuursdwang heeft ondergaan een maximale rechtsbescherming te bieden.

Uiteraard kan de schorsing nooit het nemen van bewarende maatregelen, zoals het inschrijven van een wettelijke hypotheek, beletten.

Art. 11.5.12.

Overeenkomstig artikel 516 van het Gerechtelijk Wetboek zijn alleen de gerechtsdeurwaarders bevoegd tot het ten uitvoerleggen van alle rechterlijke beslissingen, akten of titels in uitvoerbare vorm. Aangezien de tenuitvoerlegging door een gespecialiseerd en onafhankelijk ministerieel ambtenaar belangrijke waarborgen inhoudt voor zowel de schuldenaar als de schuldeiser, wordt ervoor geopteerd dit principe uitdrukkelijk door te trekken naar de bestuurlijke handhaving.

Hierop bestaat slechts één uitzondering, met name de omstandigheid waarin de inspecteur onroerend erfgoed zich, gelet op de in paragraaf 5 van artikel 11.5.7 beschreven spoedeisendheid, gedwongen ziet om nog voor de betekening van het besluit instandhoudingswerken te doen uitvoeren, in welk geval ook het beroep doen op een gerechtsdeurwaarder voor gedwongen uitvoering als een vertragende factor zou worden ervaren. Bovendien betekent de tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder alsdan geen meerwaarde, aangezien er op dat ogenblik nog geen geschreven beschikking voorhanden is en de gerechtsdeurwaarder zich zal moeten gedragen naar de mondelinge instructie van de inspecteur onroerend erfgoed. Deze uitzondering betreft uiteraard enkel de urgente werken en niet de na betekening nog uit te voeren herstelmaatregelen of de invordering van de kosten.

Aangezien de gerechtsdeurwaarder of de inspecteur Onroerend Erfgoed de uitvoering van de werken zullen overlaten aan gespecialiseerde vaklui, bepaalt het decreet volledigheidshalve dat de door hen aangewezen personen toegang hebben tot elke plaats in de mate waarin dit nodig is voor de vervulling van hun taak.

Art. 11.5.13.

Deze bepaling verschaft de mogelijkheid om goederen af te voeren, wanneer dit nodig is voor de uitvoering van de bevolen werken. Het verdere lot van deze goederen, inzonderheid de bewaring en eventuele teruggave ervan, moet nader worden geregeld door de Vlaamse Regering.

De in deze bepaling bedoelde verzegeling betreft een bewarende maatregel, waartoe in de loop van de dwanguitvoering gebeurlijk wordt besloten om het vlot verloop ervan te garanderen, niet geautoriseerde toegang te verhinderen en te vermijden dat schade wordt toegebracht of diefstallen worden gepleegd. Deze verzegeling moet onderscheiden worden van de verzegeling bedoeld in artikel 11.5.6, die specifiek tot doel heeft het stakingsbevel te doen naleven.

Onderafdeling 4. Last onder dwangsom

Art. 11.5.14.

Last onder dwangsom is het bestuurlijke equivalent van de gerechtelijke veroordeling tot het uitvoeren van herstelmaatregelen op straffe van een dwangsom per tijdseenheid vertraging of per vaststelde overtreding.

De beslissing tot last onder dwangsom wordt genomen door de inspecteur onroerend erfgoed, en maakt een uitvoerbare titel uit, die opnieuw 'besluit' wordt genoemd. Zoals bij de gerechtelijke herstelmaatregel en de bestuursdwang, wordt ook hier een termijn toegekend voor vrijwillig herstel, 'tenzij de vereiste spoed zich hiertegen verzet', d.i. wanneer elk verder uitstel zou leiden tot verder onherstelbaar verlies van erfgoedwaarden.

Deze termijn begint te lopen vanaf de betekening bij gerechtsdeurwaardersexploot aan de overtreder. In het uitzonderlijke geval waarin geen termijn voor vrijwillig herstel wordt toegekend, zal de dwangsom hoe dan ook na betekening kunnen verbeuren.

De verplichting tot hypothecaire overschrijving van het besluit en tot kantmelding van navolgende beslissingen is gelijkaardig met deze zoals voorzien voor de bestuursdwang, zodat verwezen kan worden naar de toelichting bij artikel 11.5.7 Hetzelfde geldt voor wat de tegenstelbaarheid van deze beslissingen betreft.

Art. 11.5.15.

Tegen het besluit van de inspecteur Onroerend Erfgoed kan binnen de 30 dagen beroep worden ingesteld bij de Vlaamse Regering of de door haar aangewezen ambtenaar. Dit beroep heeft schorsende werking, behoudens wanneer de inspecteur onroerend erfgoed zijn besluit om (terdege gemotiveerde) redenen van hoogdringendheid uitvoerbaar heeft verklaard.

Op zijn verzoek, wordt de indiener van het beroep gehoord. Over het beroep wordt vervolgens uitspraak gedaan binnen een termijn van dertig dagen, éénmalig middels een gemotiveerd schrijven te verlengen met een bijkomende termijn van dertig dagen. Wanneer deze termijnen worden overschreden, wordt het beroep geacht te zijn ingewilligd.

De schorsende werking van het beroep neemt een einde de dag na de betekening van de beslissing tot verwerping ervan, waarna de door de inspecteur onroerend erfgoed bepaalde termijn voor vrijwillig herstel opnieuw begint te lopen, met aftrek van de dagen die al verstreken waren op het ogenblik van het indienen van het beroep.

Tegen de beslissing kan beroep worden aangetekend bij de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement van de plaats waar de goederen gelegen zijn, via dagvaarding van het Vlaams Gewest.

De administratieve beroepsbeslissing is echter van rechtswege uitvoerbaar, zodat een gerechtelijk beroep in beginsel nooit een schorsende werking heeft.

De vaststelling van de uitvoering van de opgelegde herstelmaatregel en het bewijs van het tijdstip van deze uitvoering is volkomen gelijklopend met de regeling zoals opgenomen voor de gerechtelijke herstelmaatregel (art. 11.4.5), en behoeft bijgevolg geen verdere toelichting.

Art. 11.5.16.

De gedwongen invordering van de verbeurde dwangsommen geschiedt overeenkomstig art. 1385 quater Gerechtelijk Wetboek op grond van de dwangsomtitel. Tegen het op deze titel gebaseerde bevel tot betalen staat volgens de gemeenrechtelijke regeling verzet open bij de beslagrechter.

Art. 11.5.17.

Volgens art. 1385 quinquies Gerechtelijk Wetboek kan de rechter die de dwangsom heeft opgelegd, op vordering van de veroordeelde de dwangsom opheffen, de looptijd ervan opschorten gedurende de door hem te bepalen termijn of de dwangsom verminderen in geval van blijvende of tijdelijke, gehele of gedeeltelijke onmogelijkheid voor de veroordeelde om aan de hoofdveroordeling te voldoen.

Dit artikel voorziet in gelijkaardige regeling, met dien verstande dat de bevoegdheid om over de onmogelijkheid te oordelen niet wordt opgedragen aan de instantie die de dwangsom heeft opgelegd, maar wel aan de Rechtbank van eerste aanleg of desgevallend het Hof van Beroep wanneer dit in casu als dwangsomrechter te beschouwen is. Deze beperkte afwijking op het beginsel dat de onmogelijkheid door de dwangsomrechter wordt beoordeeld, is ingegeven door de bekommernis om een maximale rechtsbescherming te geven aan de persoon aan wie de last onder dwangsom werd opgelegd.

Betwistingen rond de mogelijkheid tot het uitvoeren van de maatregel zijn immers nauw verwant aan uitvoeringsgeschillen, waar rechterlijke arbitrage tussen de overheid als executant en de particulier die de executie ondergaat aangewezen lijkt.

Zoals artikel 1385 quinquies Gerechtelijk Wetboek, dient ook deze bepaling restrictief te worden uitgelegd en toegepast. Enkel wanneer daadwerkelijk onmogelijkheid wordt vastgesteld, kan de rechter van deze bevoegdheid gebruik maken.

Art. 11.5.18.

Deze bepaling sluit aan bij artikel 1385 octies Gerechtelijk Wetboek, en behoeft aldus geen nadere toelichting.

Afdeling 6. Minnelijke schikking

In de regelgeving betreffende ruimtelijke ordening werd de figuur van de minnelijke schikking al geïntroduceerd in 1970. Recent nog, naar aanleiding van de introductie van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, werden de mogelijkheden van deze figuur verder uitgebreid. De

minnelijke schikking, zoals ingebed in artikel 6.1.51 e.v. van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, wordt door de stedenbouwkundige inspecteur na toestemming van het parket aangeboden aan de overtreder, en heeft impact op zowel de straf- als de herstellvordering.

In de regelgeving betreffende onroerend erfgoed was tot op heden geen specifieke mogelijkheid tot minnelijke schikking opgenomen. In dit beleidsveld gold bijgevolg enkel de gemeenrechtelijke figuur van de VSBG (verval van de strafvordering door het betalen van een geldboete), die conform art. 216 Sv. door het parket kan worden toegestaan en enkel gevolgen heeft voor de strafvordering.

Dit decreet voorziet wel in de mogelijkheid tot minnelijke schikking, weze het enkel op het vlak van de burgerlijke gevolgen van de gepleegde inbreuken. Dit laatste is een bewuste keuze, die toelaat de minnelijke schikking maximaal in te zetten voor een concensueel en dus versneld veiligstellen en herstellen van beschadigde erfgoedwaarden, los van de strafwaardigheid van de schadeverwekkende gedraging en dus de nood tot strafrechtelijke vervolging van de overtreder. Wat dit laatste aspect betreft, blijft het openbaar ministerie als enige gemachtigd om de overtreder al dan niet parallel een VSBG aan te bieden, te seponeren of over te gaan tot vervolging.

Het voordeel van de minnelijke schikking voor het algemeen belang bestaat er in dat de onzekerheden en vertragingen, verbonden met gerechtelijke en deels ook bestuurlijke procedures worden uitgesloten, terwijl de minnelijke schikking toch een titel oplevert met zeer gelijkaardige rechtsgevolgen als een uitvoerbaar vonnis of besluit.

Evengoed heeft de minnelijke schikking belangrijke voordelen voor de overtreder en / of de eigenaar van het onroerend goed:

- ook voor de overtreder komt er onmiddellijk een einde aan de onzekerheid na het sluiten van de minnelijke schikking;
- de overtreder of de eigenaar kan de in de minnelijke schikking begrepen werken onmiddellijk uitvoeren, zonder dat hij hierdoor het recht kan verliezen om voor deze handelingen een premie aan te vragen volgens de normaal geldende regels;
- in het kader van een minnelijke schikking kunnen de nodige werken gespreid worden over maximum acht jaar (i.p.v. de maximumtermijn van drie jaar bij gerechtelijke of bestuurlijke handhaving), en kan maximaal twee jaar uitstel worden gegeven voor de betaling van de schadevergoeding voor definitief verloren erfgoedwaarden, terwijl deze bij de gerechtelijke handhaving onmiddellijk betaalbaar is;
- de partijen kunnen een andere waarborg afspreken ter vervanging van de 'standaard' voorziene wettelijke hypotheek op alle zakelijke rechten van de personen met wie de minnelijke schikking wordt aangegaan, of de wettelijke hypotheek beperken tot welbepaalde onroerende goederen. Dit kan van belang zijn wanneer de onroerende goederen in het vermogen van de overtreder, tegelijkertijd diens werkkapitaal uitmaken;
- De werken die het voorwerp uitmaken van een minnelijke schikking zijn nooit vergunnings- meldings- of toelatingsplichtig op grond van dit decreet of de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.

Art. 11.6.1.

De mogelijkheid tot het aangaan van een minnelijke schikking, is een zeer verregaande bevoegdheid, die maar mag worden uitgeoefend binnen strikte grenzen, die door deze bepaling worden afgebakend.

Aangezien de minnelijke schikking in dit decreet de strafvordering onverlet laat, is de beperking van het toepassingsgebied niet zozeer verbonden met de ernst van de inbreuk, maar wel met het schadeverwekkend karakter ervan. De minnelijke schikking kan bijgevolg maar worden toegepast wanneer de inbreuk geen al te grote onherstelbare schade heeft veroorzaakt, met een absoluut maximum van 50.000 euro. De omvang van de onherstelbare schade wordt berekend door de inspecteur onroerend erfgoed conform artikel 11.4.1, paragraaf 2 en 3. Overstijgt de berekende onherstelbare schade dit maximum, dan dient de vordering tot betaling van (aanvullende) vergoeding voor deze schade noodzakelijk door de rechtbank worden beoordeeld.

Omdat de minnelijke schikking leidt tot een uitvoerbare titel, en men niet andermans goed kan bezwaren, bepaalt het decreet dat de minnelijke schikking moet worden gesloten met (minstens) alle actuele titularissen van zakelijke rechten op het onroerend goed. Dergelijke titularissen hebben bijgevolg een vetorecht.

Anderzijds is het de betrachting om het resultaat van de minnelijke schikking volledig gelijk te stellen met het resultaat van gerechtelijke of bestuurlijke handhaving. De uitvoerbare titel, product van de minnelijke schikking, dient alle waarborgen op een correcte uitvoering te bevatten zoals deze ook in een vonnis of besluit zullen voorkomen. Het decreet bepaalt daarom dat de herstelmaatregel, begrepen in de minnelijke schikking, inhoudelijk volledig moet overeenstemmen met deze zoals de rechter ze zou opleggen. De minnelijke schikking is verder slechts geldig voorzover zij een uitvoeringstermijn én een dwangsom bij niet-tijdige uitvoering omvat

Tenslotte wordt bepaald dat een minnelijke schikking nooit afbreuk kan doen aan het gezag van gewijsde van een volgens dit decreet (of zijn voorgangers) tussengekomen rechterlijke beslissing. Deze regel van samenloop met de gerechtelijke handhaving is identiek aan dezelfde regel, van toepassing op de samenloop tussen gerechtelijke handhaving en bestuursdwang of last onder dwangsom.

Het is niet uitgesloten dat ook andere personen dan overtreders belang kunnen hebben bij het afsluiten van een minnelijke schikking. Te denken valt bv. aan de eigenaar, die pas een zwaar verwaarloosd onroerend goed heeft verworven, en thans zekerheid wil over hoe de door zijn rechtsvoorganger veroorzaakte situatie kan worden rechtgezet. In tegenstelling tot de regeling, vervat in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, voorziet dit decreet in een open regeling, beschikbaar voor alle belanghebbenden, uiteraard onder de voorwaarde dat alle titularissen van zakelijke rechten op het goed ook vertegenwoordigd zijn. De minnelijke schikking doet t.a.v. dergelijke belanghebbenden dan wel een hoofdelijke herstelplicht t.a.v. het algemeen belang (m.i.v. het betalen van de eventueel pecuniaire schadevergoeding) ontstaan, zonder dat zij hebben deelgenomen aan een inbreuk op dit decreet. In de

onderlinge relatie tussen de belanghebbende en de overtreiders, blijven de verhouding uiteraard ongewijzigd.

Art. 11.6.2.

Het aangaan van een minnelijke schikking geschiedt op vrijwillige basis, zowel in hoofde van de inspecteur onroerend erfgoed als de overtreder of andere belanghebbende personen. Eénmaal de minnelijke schikking echter in een akte is neergelegd, vereist het decreet, zoals bij een rechterlijke beslissing, dat zij namens het algemeen belang wordt uitgevoerd. Of nog: het aangaan van een minnelijke schikking is voor de partijen vrij, maar de uitvoering ervan verplichtend.

Om die reden wordt de minnelijke schikking opgenomen in een akte met dezelfde kenmerken zoals een akte, verleden conform de Wet op het Notarisambt. Zoals al aangehaald, zijn dergelijke akten uitvoerbaar zoals een vonnis, en verschaffen zij het algemeen belang bijgevolg een titel tot uitvoeren.

De akte wordt verleden door de leidend ambtenaar van de entiteit die door de Vlaamse Regering belast wordt met de handhaving, of, mits zijn toestemming, door een daartoe aangezochte notaris. De inmenging van de leidend ambtenaar wordt gezien als een belangrijke waarborg tegen misbruiken, nu de flexibiliteit van de minnelijke schikking deze figuur ook erg fraudegevoelig maakt.

Art. 11.6.3.

Deze bepaling schrijft voor dat in de akte de inspecteur onroerend erfgoed steeds wordt gemachtigd om uitvoering te geven aan de minnelijke schikking in de plaats en op kosten van de persoon of personen met wie de minnelijke schikking werd aangegaan, in de mate deze in gebreke blijven.

Zoals een vonnis of een besluit, wordt de uitvoering van de minnelijke schikking gewaarborgd door een wettelijke hypotheek, die hier evenwel moduleerbaar is en in de minnelijke schikking vervangen kan worden door een andere zekerheid met gelijkwaardige of minstens afdoende waarborgen.

Zoals een vonnis of een besluit, moet de akte worden overgeschreven in de registers van de Hypotheekbewaarder.

Art. 11.6.4.

Deze bepaling stelt artikel 11.4.5 van overeenkomstige toepassing. De personen die ertoe gehouden zijn de minnelijke schikking uit te voeren, dienen de vrijwillige uitvoering onmiddellijk te melden, waarna de inspecteur onroerend erfgoed, na controle ter plaatse, een proces-verbaal van uitvoering zal opstellen. Dit proces-verbaal wordt gekantmeld op de overschrijving van de minnelijke schikking.

Zolang deze overschrijving niet is gebeurd, dient de koper van het kwestieus onroerend goed een eenzijdige verbintenis aan te gaan om de uit de minnelijke schikking voortvloeiende verbintenissen uit te voeren, onverminderd de verplichtingen van de personen die zich via de minnelijke schikking hebben verbonden.

De minnelijke schikking kan echter ook strekken tot het (tevens) betalen van een pecuniaire vergoeding voor schade, toegevalen aan het algemeen belang door de in de feiten onherstelbare vernietiging van erfgoedwaarden. Eerst nadat ook deze betaling is doorgevoerd, kan de minnelijke schikking als uitgevoerd worden beschouwd, met als gevolg dat elk verder recht op herstel in hoofde van het algemeen belang komt te vervallen. Deze uitvoering wordt bevestigd in een door de inspecteur af te leveren certificaat, waarvan de Vlaamse Regering de verdere regels zal vaststellen.

Art. 11.6.5.

Vanuit de praktijk wordt vastgesteld dat regels, die om begrijpelijke redenen het verlenen van een premie uitsluiten wanneer de werken voor de goedkeuring van de premieaanvraag worden uitgevoerd, de overtreders er soms toe aanzetten uiterst dringende instandhoudingswerken uit te stellen. Om te voorkomen dat dit gegeven het sluiten van minnelijke schikkingen in de weg zou staan, bepaalt het decreet dat de uitvoering van handelingen conform de minnelijke schikking (en dus met akkoord van overheidswege) nooit tot het gevolg kan hebben dat men het recht verliest een premie aan te vragen conform de normaal geldende regels. De uitvoering van een minnelijke schikking impliceert uiteraard geen garantie of voorrang op het bekomen van een dergelijke premie, maar staat de toekenning ervan ook niet in de weg.

Afdeling 7. Diverse bepalingen

Art. 11.7.1.

Naar het voorbeeld van artikel 6.1.57 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, schrijft deze bepaling voor dat de handelingen, uit te voeren conform een rechterlijk bevel, een bestuurlijk besluit of een minnelijke schikking, niet afhankelijk zijn van de afgifte van een voorafgaande vergunning, melding of toelating. Voormelde titels zijn immers onlosmakelijk verbonden met het oordeel van de bevoegde overheid dat de erin besloten handelingen onontbeerlijk zijn voor het herstel en de vrijwaring van de beschadigde of bedreigde erfgoedwaarden.

Aangezien de inbreuken op dit decreet vaak ook te beschouwen zijn als inbreuken op de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, geldt deze ontheffing van vergunningsplicht voor beide decreten. Dit artikel gaat m.a.w. verder dan artikel 6.1.57, dat in beginsel enkel ontheffing verleent voor de stedenbouwkundige vergunningsplicht. Aangezien het ontworpen decreet steeds een feitelijk herstel in een originele, goede staat beoogt zolang dit niet onmogelijk of onzinnig is, lijkt deze verbreding nochtans verantwoord. In tegenstelling tot genoemde Codex, blijft de status quo ante, d.i. de situatie zoals ze bestond voordat de inbreuk werd gepleegd,

immers de norm. Bovendien kan er op gewezen worden dat de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening verregaande afwijkingen toelaat van de stedenbouwkundige voorschriften, wanneer het handelingen betreft aan een monument, of in een beschermd stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap, *'voor zover de betrokken handelingen gunstig worden geadviseerd vanuit het beleidsveld onroerend erfgoed.'*

HOOFDSTUK 12. WIJZIGINGS-, OPHEFFINGS-, OVERGANGS- EN INWERKINGTREDINGSBEPALINGEN

Afdeling 1. Wijzigingsbepalingen

Onderafdeling 1. Wijziging van het Bosdecreet van 13 juni 1990

Art. 12.1.1. en Art. 12.1.2.

Op basis van artikel 8.1.3 initieert dit decreet één gebiedsgerichte beheersplanning voor landschap, bos en natuur. Het creëren van één afgestemd beheersplan binnen het Vlaams Gewest impliceert daarom ook aanvullingen binnen het vigerende bosdecreet.

Onderafdeling 2. Wijziging van het decreet van 19 april 1995 houdende maatregelen ter bestrijding en voorkoming van leegstand en verwaarlozing van bedrijfsruimten

Art. 12.1.3. en Art. 12.1.4.

Het artikel 4, 5de lid, punt 2° in dit decreet regelt de vrijstelling van heffingsplicht op leegstand van monumenten of stads- en dorpsgezichten. Omdat het niet wenselijk is de leegstand van beschermd onroerend erfgoed aan te moedigen, wordt deze vrijstelling geschrapt. In artikel 11 van hetzelfde decreet wordt punt 4° opgeheven

Onderafdeling 3. Wijzigingen van het decreet van 22 december 1995 houdende bepalingen van de begroting 1996

Art. 12.1.5.

Het artikel 42, §2, punt 2° in dit decreet regelt de vrijstelling van heffingsplicht op verkrotting van monumenten of stads- en dorpsgezichten. Omdat het niet wenselijk is de verkrotting van beschermd onroerend erfgoed aan te moedigen, wordt deze vrijstelling geschrapt.

Art. 12.1.6.

Dit artikel regelt de naamswijziging van de voormalige decreten naar de nieuwe naam 'Onroerenderfgoeddecreet' conform artikel 1.2.

Onderafdeling 4. Wijzigingen van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

Art. 12.1.7.

Op basis van artikel 8.1.3 initieert dit decreet één gebiedsgerichte beheersplanning voor landschap, bos en natuur. Het creëren van één afgestemd beheersplan binnen het Vlaams Gewest impliceert daarom ook aanvullingen binnen het vigerende natuurdecreet.

Art. 12.1.8.

Dit artikel regelt de naamswijziging van de voormalige decreten naar de nieuwe naam 'Onroerenderfgoeddecreet' conform artikel 1.2.

Onderafdeling 5. Wijzigingen van het decreet van 3 februari 1998 houdende vaststelling van het wapen van privépersonen en instellingen

Art. 12.1.9.

Door het samenvoegen van de expertencommissie en de afdelingen archeologie, landschappen en monumenten en stad- en dorpsgezichten van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) tot één technische adviesraad, namelijk de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, hebben afzonderlijke afdelingen voor heraldiek en varend erfgoed binnen hogergenoemde KCML geen betekenis. De afdeling heraldiek wordt nu de 'Vlaamse Heraldische Raad'. Zoals alle technische adviesraden van het beleidsveld onroerend erfgoed, worden de secretariaten binnen deze van de Strategisch Adviesraad Ruimtelijke ordening en Onroerend erfgoed geïntegreerd.

Art. 12.1.10., 12.1.11., 12.1.12., 12.1.13 en 12.1.14.

Het decreet van 3 februari 1998 houdende vaststelling van het wapen van privépersonen en instellingen wordt met één hoofdstuk uitgebreid. Dit hoofdstuk regelt de samenstelling van de Vlaamse Heraldische Raad en haar secretariaat.

Onderafdeling 6. Wijzigingen van het decreet van 8 december 1998 houdende diverse bepalingen naar aanleiding van de begrotingscontrole 1998

Art. 12.1.1.15.

Dit artikel regelt de naamswijziging van de voormalige decreten naar de nieuwe naam 'Onroerenderfgoeddecreet' conform artikel 1.2.

Onderafdeling 7. Wijzigingen aan het decreet van 29 maart 2002 tot bescherming van varend erfgoed

Art. 12.1.16.

Door het samenvoegen van de expertencommissie en de afdelingen archeologie, landschappen en monumenten en stad- en dorpsgezichten van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) tot één technische adviesraad, namelijk de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, hebben afzonderlijke afdelingen voor heraldiek en varend erfgoed binnen hogergenoemde KCML geen betekenis. De afdeling varend erfgoed wordt nu de 'Vlaamse Commissie voor Varend Erfgoed'. Zoals alle technische adviesraden van het beleidsveld onroerend erfgoed, worden de secretariaten binnen deze van de Strategisch Adviesraad Ruimtelijke ordening en Onroerend erfgoed geïntegreerd.

Art. 12.1.17., 12.1.18., 12.1.19., 12.1.20., 12.1.21 en 12.1.22.

Het decreet van 29 maart 2002 tot bescherming van varend erfgoed wordt met een hoofdstuk uitgebreid. Dit hoofdstuk regelt de samenstelling van de Vlaamse Commissie voor Varend Erfgoed, haar secretariaat en de opmaak van het huishoudelijk reglement.

Onderafdeling 8. Wijzigingen aan het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang

Art. 12.1.23.

Dit artikel regelt de naamswijziging van 'het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten' naar 'de Vlaamse regelgeving'.

Onderafdeling 9. Wijzigingen aan het decreet van 10 maart 2006 houdende de oprichting van de strategische adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed

Art. 12.1.24.

Dit artikel regelt de naamswijziging van 'Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen' naar de 'Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed', conform artikel 3.1.1 tot en met 3.1.4.

Onderafdeling 10. Wijzigingen aan het decreet van 16 juni 2006 betreffende het oprichten van de Vlaamse grondenbank en houdende wijziging van diverse bepalingen

Art. 12.1.25.

In het Onroerenderfgoeddecreet wordt geen gebruik gemaakt van het instrument 'koopplicht' of 'voorkooprecht' voor onroerende goederen. De opgenomen koopplicht in het decreet van 16 juni 2006 betreffende het oprichten van de Vlaamse grondenbank en houdende wijziging van diverse bepalingen komt dan ook te vervallen.

Onderafdeling 11. Wijzigingen aan het decreet van 27 april 2007 houdende vaststelling van het wapen en de vlag van de provincies, gemeenten en districten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Art. 12.1.26.

Dit artikel regelt de naamswijziging van 'Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen' naar de 'Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed', overeenkomstig artikel 3.1.1 tot en met 3.1.4.

Onderafdeling 12. Wijzigingen aan het decreet van 29 juni 2007 houdende de bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2007

Art. 12.1.27.

Dit artikel biedt een wettelijke basis om het DAB Herstelfonds in te zetten in het kader van de handhaving bij onroerend erfgoed.

Onderafdeling 13. Wijziging van het decreet van 27 maart 2009 betreffende het grond- en pandenbeleid

Art. 12.1.28.

Het artikel 3.2.21 in dit decreet regelt de vrijstelling van heffingsplicht op leegstand van monumenten of stads- en dorpsgezichten. Omdat het niet wenselijk is de leegstand van beschermd onroerend erfgoed te stimuleren of aan te moedigen, wordt deze vrijstelling geschrapt.

Onderafdeling 14. Wijzigingen aan het decreet van 18 december 2009 houdende bepalingen tot begeleiding van de derde aanpassing van de begroting 2009

Art. 12.1.29.

Dit artikel regelt de naamswijziging van de voormalige decreten naar de nieuwe naam 'Onroerenderfgoeddecreet' overeenkomstig artikel 1.2.

Onderafdeling 15. Wijzigingen aan de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening

Art. 12.1.30., 12.1.31 en 12.1.32.

Deze artikelen regelen de procedure tot opheffing en wijzing van een beschermingsbesluit binnen de procedure van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringplan.

Art. 12.1.33. en 12.1.34.

Deze artikelen regelen de naamswijziging van de voormalige decreten naar de nieuwe naam "Onroerenderfgoeddecreet" overeenkomstig artikel 1.2.

Afdeling 2. Opheffingsbepalingen

Art. 12.2.1.

De voormalige wetgeving betreffende landschappen, archeologisch patrimonium, monumenten en stads-en dorpsgezichten wordt geschrapt en vervangen door dit Onroerenderfgoeddecreet.

Afdeling 3. Overgangsbepalingen

Onderafdeling 1. Lopende beschermingsprocedures

Art. 12.3.1.

Lopende en opgestarte procedures op basis van de binnen de voormalige wetgeving betreffende landschappen, archeologisch patrimonium, monumenten en stads- en dorpsgezichten kunnen op basis van de toen geldende procedure worden afgerond. Als op het moment van de inwerkingtreding van het stuk over de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed het advies van de KCML nog niet ter kennis werd gebracht, wordt het advies tijdens de voorlopige bescherming aan de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed gevraagd.

Onderafdeling 2. Oude beschermingsbesluiten

Art. 12.3.2.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de beschermingen als monument op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten. Beschermde monumenten blijven onder het voorliggende Onroerenderfgoeddecreet beschermde monumenten. Deze herbevestiging vereist geen procedurele handeling. Ten aanzien van deze beschermingsbesluiten gelden de algemene voorschriften voor instandhouding en onderhoud vastgesteld overeenkomstig artikel 6.4.2 voor zover zij niet afwijken van de bijzondere voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud opgenomen in het beschermingsbesluit.

Art.12.3.3., 12.3.4., 12.3.5., 12.3.6. en 12.3.7.

In voorkomend geval kan het wenselijk zijn een bescherming als monument op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten om te zetten naar een andere bescherming, zoals archeologische zone of cultuurhistorisch landschap. Het procedurele verloop voor een dergelijke omzetting is gelijkaardig aan de procedure voor bescherming in het voorliggende Onroerenderfgoeddecreet.

Art. 12.3.8.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de beschermingen als landschap op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg. Beschermde landschappen blijven zonder meer beschermde (cultuurhistorische) landschappen.

In voorkomend geval kan het wenselijk zijn een bescherming als landschap op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg om te zetten naar een andere bescherming, zoals archeologische zone. Het procedurele verloop voor een dergelijke omzetting is gelijkaardig aan de procedure voor bescherming in het voorliggende Onroerenderfgoeddecreet. Ten aanzien van deze beschermingsbesluiten gelden de algemene voorschriften voor instandhouding en onderhoud vastgesteld overeenkomstig artikel 6.4.2 voor zover zij niet afwijken van de bijzondere voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud opgenomen in het beschermingsbesluit.

Art. 12.3.9.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de beschermingen als stads- en dorpsgezichten, die op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten werden beschermd omwille van hun betekenis als de directe, er onmiddellijk mee verbonden visuele omgeving van een monument die door haar beeldbepalend karakter de intrinsieke waarde van het monument tot zijn recht doet komen en wel door haar fysische eigenschappen de instandhouding en het onderhoud van het monument kan waarborgen. De genoemde beschermde stads- en dorpsgezichten blijven zonder meer beschermde stads- en dorpsgezichten.

In voorkomend geval kan het wenselijk zijn een bescherming als stads- en dorpsgezicht op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten om te zetten naar een andere bescherming. Voor de genoemde bescherming is wellicht een omzetting naar overgangszone uitermate aangewezen. Het procedurele verloop voor een dergelijke omzetting is gelijkaardig aan de procedure voor bescherming in het voorliggende Onroerenderfgoeddecreet.

Art. 12.3.10.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de beschermingen als stads- en dorpsgezichten, die op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten werden beschermd omwille van hun betekenis als groepering van één of meer monumenten en/of onroerende goederen met omgevende bestanddelen zoals onder meer beplantingen, omheiningen, waterlopen, bruggen, wegen, straten en pleinen, die vanwege hun artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde van algemeen belang zijn. De genoemde beschermde stads- en dorpsgezichten blijven zonder meer beschermde stads- en dorpsgezichten.

In voorkomend geval kan het wenselijk zijn een bescherming als stads- en dorpsgezicht op basis van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen of het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten om te zetten naar een andere bescherming, zoals bijvoorbeeld monument of cultuurhistorisch landschap. Het procedurele verloop voor een dergelijke omzetting is gelijkaardig aan de procedure voor bescherming in het voorliggende Onroerenderfgoeddecreet. Ten aanzien van deze beschermingsbesluiten gelden de algemene voorschriften voor instandhouding en onderhoud vastgesteld overeenkomstig artikel 6.4.2 voor zover zij niet afwijken van de bijzondere voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud opgenomen in het beschermingsbesluit

Art. 12.3.11.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de beschermingen als archeologisch monument of archeologische zone op basis het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium. De genoemde beschermingen blijven nominatief behouden.

In voorkomend geval kan het wenselijk zijn een bescherming als archeologisch monument of archeologische zone op basis van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium om te zetten naar een andere bescherming, zoals bijvoorbeeld cultuurhistorisch landschap. Het procedurele verloop voor een dergelijke omzetting is gelijkaardig aan de procedure voor bescherming in het voorliggende Onroerenderfgoeddecreet. Ten aanzien van deze beschermingsbesluiten gelden de algemene voorschriften voor instandhouding en onderhoud vastgesteld overeenkomstig artikel 6.4.2 voor zover zij niet afwijken van de bijzondere voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud opgenomen in het beschermingsbesluit.

Onderafdeling 3. Premies

Art. 12.3.12.

De dossiers die betekend werden bij het agentschap voor de datum van inwerkingtreding van het decreet zullen betoelaagd worden volgens de toen geldende procedure.

Onderafdeling 4. Beheersplannen beschermde landschappen en erfgoedlandschappen

Art. 12.3.13.

Goedgekeurde herwaarderingsplannen op basis van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten en de goedgekeurde beheersplannen opgemaakt op basis van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg behouden hun rechtskracht tot zij overeenkomstig dit decreet worden gewijzigd of opgeheven. Ten aanzien van deze beheersplannen gelden alle gevolgen die dit decreet verbindt aan de beheersplannen vermeld in hoofdstuk 8.

Onderafdeling 5. Vergunningsaanvragen en beroepsprocedures

Art. 12.3.14.

Voor alle afgeronde en lopende vergunnings- en beroepsprocedures is een overgangsmaatregel geschreven, in grote mate geïnspireerd door gelijkaardige bepalingen in de V.C.R.O.

Daarnaast is er een vangnetbepaling: vanaf de datum van inwerkingtreding is dit decreet van toepassing op alle toelatings-, vergunnings- en beroepsprocedures zoals vastgelegd bij dit decreet in de toestand waarin zij zich bevinden.

Onderafdeling 6. Ankerplaatsen en erfgoedlandschappen

Art. 12.3.15.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de definitief aangeduide ankerplaatsen op basis van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg. De definitief aangeduide ankerplaatsen worden beschouwd als een vaststelling van de landschapsatlas en als onroerenderfgoedrichtplannen. De ankerplaatsen die bij de inwerkingtreding van het decreet voorlopig zijn aangeduid kunnen nog overeenkomstig het decreet van 1996 definitief worden aangeduid.

Art. 12.3.16.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de erfgoedlandschappen op basis van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg. Zij behouden hun naam en hun rechtsgevolgen worden op gelijke voet geplaatst als de vastgestelde landschapsatlas en de erfgoedlandschappen in dit decreet.

Onderafdeling 7. Inspecteurs onroerend erfgoed

Art. 12.3.17.

Gelet op het burgerlijk karakter van de in hoofdstuk 11 voorziene herstelmaatregelen hebben wijzigingen aan procedureregels die strekken tot het opleggen van deze maatregelen, onmiddellijke uitwerking. Dit betekent concreet dat het nieuwe handhavingsinstrumentarium na de inwerkingtreding van dit decreet ook toegepast kan worden op inbreuken, gepleegd vóór deze datum, met dien verstande dat de herstelmaatregel maar gegrond kan worden op een gedraging die strafbaar of verboden was gesteld ten tijde van het plegen ervan, en dit tot op heden zo is gebleven.

Verjaarde rechtsvorderingen kunnen uiteraard niet herleven, wat niet belet dat de volgehouden instandhouding van schade aan erfgoedwaarden veroorzaakt door een gedraging die destijds strafbaar was en dit nog steeds is, een nieuwe rechtsvordering zal doen ontstaan in hoofde van de instandhouder.

Het principe van de onmiddellijke uitwerking geldt ook voor de bepaling die de inspecteur onroerend erfgoed toelaat een aanvullende pecuniaire schadevergoeding te vorderen voor onherstelbare schade aan erfgoedwaarden. De verboden onherstelbare vernietiging van erfgoedwaarden resulteerde ook voor de inwerkingtreding van dit decreet in een principiële aanspraak van de samenleving op een vervangende schadevergoeding. Het enkele gegeven dat de gemachtigde ambtenaar t.a.v. dit deel van de schade niet over een rechtsvordering beschikte, betekent niet dat de inspecteur onroerend erfgoed de door dit decreet namens de samenleving verleende rechtsvordering niet vermag te verbinden aan een eerder in hoofde van de samenleving ontstaan materieel recht. Zoals voor het opleggen van de teruggave, verschaft artikel 44 van het Strafwetboek en 161 van het Wetboek van Strafvordering overigens reeds een gemeenrechtelijke rechtsgrond voor de rechter om een dergelijke schadevergoeding te bevelen.

Kortom, de onmiddellijke werking is de norm. Om de continuïteit te verzekeren, bepaalt het ontworpen artikel dat de onder vigeur van de oude decreten bevoegde ambtenaren hun bevoegdheden m.b.t. de gerechtelijke handhaving en het preventief stakingsbevel behouden, en in overeenkomstige toepassing van dit decreet voortzetten zolang de inspecteurs onroerend erfgoed nog niet zijn benoemd.

Eénmaal de inspecteurs onroerend erfgoed zijn benoemd, volgen zij hun voorgangers van rechtswege op in alle lopende procedures en bij de tenuitvoerlegging van reeds voorheen bekomen titels, met dien verstande dat zij daarbij eveneens gebruik kunnen maken van de nieuwe instrumenten die dit decreet hen ter beschikking stelt.

Tot slot bepaalt dit artikel nog dat de stakingsbevelen, gegeven onder gelding van de voorgangers van dit decreet, geacht moeten worden dezelfde rechtsgevolgen te ressorteren als huidige stakingsbevelen, gegeven krachtens dit decreet. Concreet betekent dit dat de doorbreking van een 'oud' stakingsbevel na de inwerkingtreding van dit decreet, gesanctioneerd zal kunnen worden met een correctionele straf in de zin van art. 11.2.2 of een alternatieve bestuurlijke geldboete in de zin van art. 11.2.6.

Onderafdeling 8. Inventaris bouwkundig erfgoed

Art. 12.3.18.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de actueel vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling wordt behouden. De rechtsgevolgen zijn deze zoals ze in dit Onroerenderfgoeddecreet zijn opgenomen. De zorgplicht voor overheden is op deze inventaris enkel van toepassing voor de goederen die overeenkomstig artikel 4.1.3 aan een openbaar onderzoek zijn onderworpen. In het uitvoeringsbesluit bij dit decreet kunnen de huidige rechtsgevolgen van de inventaris bouwkundig erfgoed opgenomen in de uitvoeringsbesluiten van andere beleidsvelden van toepassing worden verklaard op de overeenkomstig dit artikel en artikel 4.1.1 vastgestelde inventaris.

Onderafdeling 9. Informatieplicht met betrekking tot publiciteit en onderhandse en authentieke akten.

Art. 12.3.19.

De artikelen 4.1.11 en 6.4.9 zijn pas van toepassing op de onderhandse en authentieke akten afgesloten na de datum van inwerkingtreding van het decreet.

Onderafdeling 10. Bestaande reglementaire bepalingen

Art. 12.3.20.

Dit artikel regelt de rechtsgrond van de actueel geldende reglementaire bepalingen die onder het toepassingsgebied van deze codex vallen en niet zonder voorwerp noch in tegenstrijd zijn met dit decreet. Het gaat onder meer over reglementaire initiatieven in het kader van de voormalige wetgeving betreffende landschappen, archeologisch patrimonium, monumenten en stads- en dorpsgezichten.

Afdeling 4. Inwerkingtreding

Art. 12.4.1. en 12.4.2.

Het Onroerenderfgoeddecreet treedt in werking op de datum die door de Vlaamse Regering per artikel zal worden bepaald. De Vlaamse Regering zal het hoofdstuk over archeologisch pas in werking laten treden als er voldoende archeologen zijn erkend en de archeologische zones zijn vastgesteld